

**Omfattande
välfärdsberättelse**

2018-2021

Innehåll

INLEDNING	4
DEL I:	6
UTVECKLINGEN HOS BEFOLKNINGENS VÄLFÄRD UNDER FULLMÄKTIGEPRIODEN 2018–2021	6
1 EKONOMI OCH LIVSKRAFT	6
1.1 Befolkning	6
1.2 Sysselsättningsläge	8
Indikator: Arbetslösa, procent av arbetskraften. Källa: Arbets- och näringsministeriet.	8
1.3 Ekonomi	10
2. BARN, YNGRE TONÅRINGAR (grundskola) OCH BARNFAMILJER	12
2.1 Nöjdhet med livet och hobbyer	13
2.2 Upplevd hälsa, levnadsvanor och beroende	14
2.3 Psykiskt välbefinnande, sociala kontakter och delaktighet	15
2.4 Levnadsförhållanden och trygg uppväxtmiljö	16
2.5 Elevvårdens resurser och genomförande	18
2.6 Småbarnspedagogik	18
2.7 Projekt som främjar välfärden och stödjande av delaktighet	19
2.8 Utvecklingsarbetet barnvänlig kommun	22
3 UNGA (gymnasiet, yrkesutbildning) OCH UNGA VUXNA	23
3.1. Användning av berusningsmedel	23
3.2 Psykiskt välbefinnande och sociala kontakter	25
3.3. Mobbning och trakasserier	26
3.4 Motionsaktivitet	28
3.5 Delaktighet	28
3.6 Navigatorn	30
3.7 Ankarteamet i Karleby	31
4 INVÅNARE I ARBETSFÖR ÅLDER	32
4.1 Livskvalitet och mental hälsa	32
4.2 övervikt och sjukdom	33
4.3 Berusningsmedel	34
4.4 Motionsaktivitet	36
4.5 Kultur och motionsaktiviteter	36
5 ÄLDRE	37
5.1 Delaktighet och välfärd genom motion och kultur	39
DEL II:	40
ELEMENTEN FÖR FRÄMJANDE AV VÄLFÄRD OCH HÄLSA I STADEN	40
7 HÄLSOFRÄMJANDE VERKSAMHET	40
8 FYSISK MILJÖ	42
8.1 Markanvändning och bostadsproduktion	43
8.2 Vägar och parker som staden upprätthåller	43
8.3 Tillgänglighet och mobilitet	44
8.4 Trygghet	45
8.5 Kollektivtrafik	47
8.6 Motions- och idrottsförhållanden	47
8.7 Luftkvalitet	47

8.8 Säkerhet och hälsosamhet hos stadens fastigheter	49
9 ÖVRIGA FAKTORER SOM BIDRAR TILL VÄLFÄRD	49
9.1 Biblioteks- och museitjänster samt Karlebynejdens institut	49
9.2 Organisationer och föreningar	51
10 SERVICETILLFREDSSTÄLLELSE	51
SAMMANFATTNING	54

INLEDNING

Välfärdsberättelsen är ett arbetsredskap och ett offentligt dokument som anknyter främjandet av välfärd och hälsa till ett led i planeringen av kommunernas verksamhet och ekonomi samt ledning och beslutsfattande. Syftet är att lyfta fram sektorsövergripande bakgrundsfaktorer, styrkor och utvecklingsbehov som anknyter till välfärden.

Det finns tre viktiga skäl till att bereda en välfärdsberättelse:

- Främjandet av kommuninvånarnas välfärd stöder de mänskliga rättigheternas omsättning i praktiken.
- Kommunallagen förutsätter att kommunen främjar sina invånares välfärd. Välfärdsberättelsen stöder denna uppgift genom att erbjuda ett arbetsredskap för att kartlägga välfärdsbehov, göra upp en välfärdsplan samt evaluera resultat och uppnådda åtgärder.
- Dessutom ålägger hälso- och sjukvårdslagen kommunerna att göra upp en välfärdsplan. En rapport om kommuninvånarnas hälsa och välfärd och om de åtgärder som har vidtagits ska varje år lämnas till fullmäktige, utöver vilket en mer omfattande välfärdsberättelse ska tas fram för fullmäktige en gång per fullmäktigeperiod.

Välfärdsplanen för åren 2018–2021 godkändes i stadsfullmäktige den 4 februari 2019 § 4. Välfärdsplanen 2018–2021 är ett av de utvecklingsprogram som verkställer och preciserar stadsstrategin. Den preciserar den strategiska visionen när det gäller stadens välfärdsarbete. I välfärdsplanen fanns tre insatsområden för välfärdsarbetet för innevarande fullmäktigeperiod:

1. Organisering av välfärdsledningen
2. Konkretisering av målsättningen för välfärdsarbetet
3. Främjande av delaktighet och stärkande av gemenskap

Arbetet för att samordna och utveckla stadens välfärdsarbete ska under planperioden nå upp till en nivå som stödjer uppnåendet av stadsstrategins välfärds mål. Avsikten var att satsa på organiseringen av välfärdsarbetet och välfärdsledningen och att konkretisera och rapportera om målsättningen för välfärdsarbetet. Utgångspunkten i stadens välfärdsarbete var förebyggande arbete som motverkar marginalisering. Därtill inriktas välfärdsarbetets åtgärder inom stadens ansvarsområden på grupper som upplever välfärdsunderskott.

Bedömningen av kommuninvånarnas välbefinnande under fullmäktigeperioden 2018–2021 har i huvudsak genomförts på basis av indikatoruppgifter. De indikatorer som valdes för denna period följer till tillämpliga delar de riksomfattande och regionala rekommendationerna om mätinstrument som kan användas för att beskriva välfärd. När välfärdsberättelsen har utarbetats har man som hjälp använt Kommunförbundets elektroniska arbetsredskap för välfärdsberättelser. Via den finns uppdaterade undersökningsdata tillgängliga i frågor som anknyter till välfärd. Förändringarna i välfärden granskas i huvudsak på basis av uppgifter från 2018–2021. Till jämförelsekommuner har valts Seinäjoki, Borgå och S:t Michel, som är städer i samma storleksklass som Karleby.

De egentliga medlemmarna i välfärdsarbetsgruppen för fullmäktigeperioden 2018–2021 var följande:

- Djupsund Ronnie, chef för svenska undervisningstjänster, ordförande (från 11/2020)
- Isosaari Piia, strategichef, ordförande (till 10/2020)
- Sanna Kauppi, välfärdskoordinator (från 12/2021)
- Eeva Enfors, välfärdskoordinator (vid sidan av sin egen tjänst) (till 12/2021)
- Cainberg Päivi, generalplanarkitekt
- Harju Jukka, trafikingenjör
- Järvenpää Jussi, utvecklingschef
- Fraktman Piia, ungdomsdirektör
- Kytölaakso Kai, direktör för småbarnspedagogik
- Levijoki Sanna-Mari, sysselsättningschef
- Nyqvist Lotta, idrottsdirektör
- Purontaus Sampo, kulturdirektör
- Saarinen Jari, ekonomidirektör
- Sangi Sini, stadsträdgårdsmästare
- Sarkkinen Mika, utvecklingschef, bildningscentralen
- Lång Saara, utvecklingsplanerare, Soite (till 2/2021)
- Vuorinen Titta, marknadsförings- och kommunikationskoordinator
- Nevalainen Henri, välfärdskoordinator, Soite
- Sesay Hawa, ungdomsfullmäktige
- Saeid Ihsan, ungdomsfullmäktige

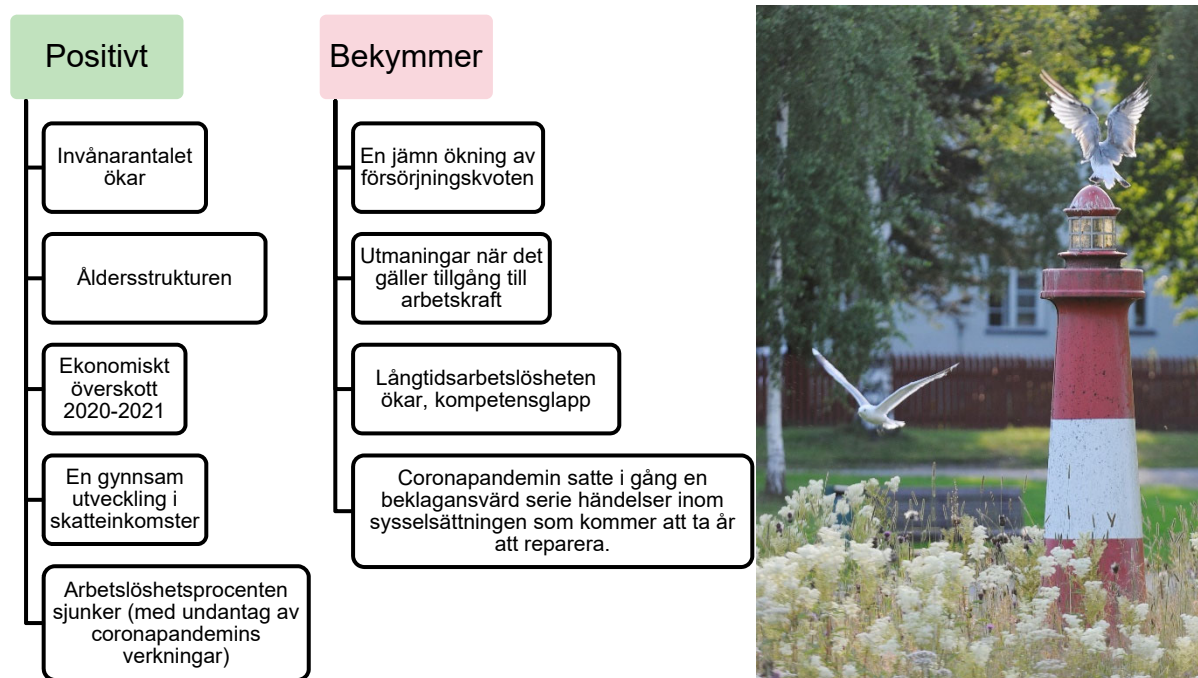
Välfärdsarbetet engagerar inom alla stadens ansvarsområden ur lite olika synvinklar och med åtgärder som riktas på olika sätt. Den omfattande välfärdsberättelsen består av många olika aktörers översikter och väcker tankar i läsaren om arbetets mångsidighet och mångfald. När välfärdsberättelsen sammanställdes var strävan inte att göra en strikt definition av vad välfärdsarbetet i stadens organisation är. Man har däremot berett aktörerna tillfälle att lyfta fram på hur många olika sätt välfärden främjas inom stadens organisation. Varje sektor har getts friheten att skriva sitt eget avsnitt i den form som bäst lämpar sig för den egna verksamheten.

Granskningsperioden har varit exceptionell på många sätt. Coronapandemin började våren 2020 och inverkade mycket på olika funktioner och på befolkningens välfärd. Detta framgår av olika sektors avsnitt i välfärdsberättelsen. Man ville ändå inte göra någon skild granskning av coronapandemins verkningar. Den riksomfattande sote-reformen påverkar inte Karleby på samma sätt som många andra kommuner, eftersom Soite har varit verksam redan från 2017. Ändå har det skett en omfördelning av rollerna mellan kommunen och Soite under granskningsperioden.

DEL I:

UTVECKLINGEN HOS BEFOLKNINGENS VÄLFÄRD UNDER FULLMÄKTIGEPRIODEN 2018–2021

1 EKONOMI OCH LIVSKRAFT

1.1 Befolkning

Karleby stads invånarantal har ökat positivt under granskningsperioden. Under perioden ökade stadens invånarantal med 252 personer.

År 2018: 47 657

År 2019: 47 681

År 2020: 47 772

År 2021: 47 909

Nativitet

Granskat på längre sikt har nativiteten i Karlebyregionen följt den riksomfattande trenden och antalet barn som föds har börjat minska. Trots detta har den naturliga befolkningsökningen varit positiv i Karleby och de årliga växlingarna i nativiteten har varit förhållandevis små. Under granskningsperioden utvecklades nativiteten i Karleby på följande sätt:

År 2018: 508 barn

År 2019: 481 barn

År 2020: 491 barn

År 2021: 507 barn

När det gäller åldersstrukturen kan man konstatera att andelen personer under 15 år av befolkningen har minskat bara lite under granskningsperioden. I Karleby finns flera personer under 15 år än i de andra städerna som är med i jämförelsen.

	2018	2019	2020
Andelen personer under 15 år, %			
HELA LANDET	16,0	15,8	15,6
Karleby	18,9	18,8	18,6
S:t Michel	14,2	14,0	13,9
Borgå	17,2	17,0	16,7
Seinäjäki	17,5	17,3	17,1

Tabell. Andelen personer under 15 år, %

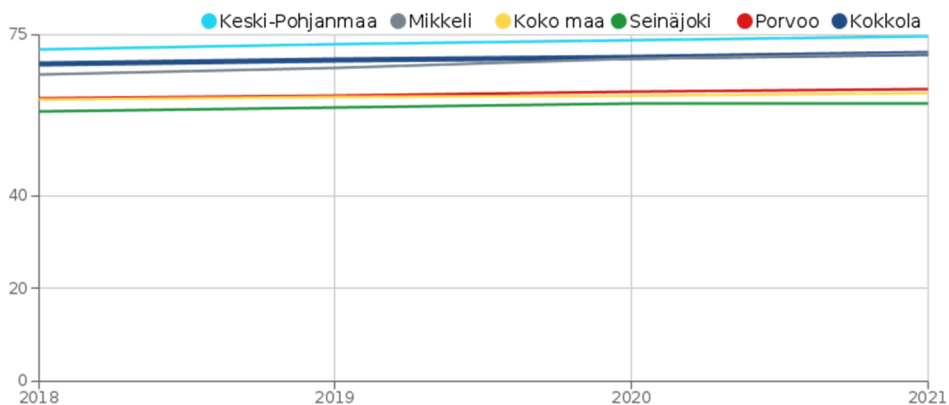
Andelen personer i långvarig anstaltsvård som fyllt 65 år har minskat något under granskningsperioden:

	2018	2019	2020
Andelen personer som fyllt 65, procent			
HELA LANDET	21,8	22,3	22,7
Karleby	21,8	22,2	22,6
S:t Michel	25,7	26,4	27,2
Borgå	20,8	21,3	21,8
Seinäjäki	19,4	19,9	20,4

Tabell. Andelen personer som fyllt 65, procent

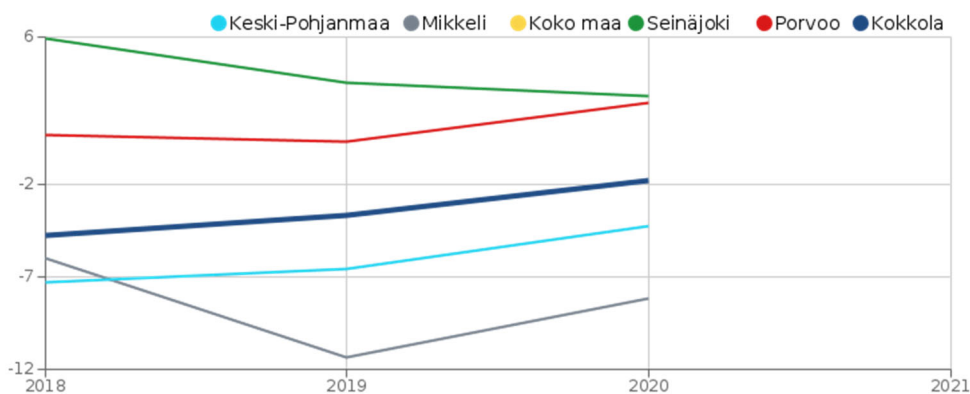
Åldersstrukturen i Karleby präglas av att andelen barn är relativt betonad och att andelen personer i pensionsåldern är måttlig.

Den demografiska (befolkningsmässiga) försörjningskvoten visar hur många personer under 15 år och över 65 år man har per personer i åldern 15–64 (personer i arbetsför ålder). Ju flera barn och/eller personer i pensionsåldern, desto högre är försörjningskvoten. Den åldrande befolkningen orsakar en jämn ökning av försörjningskvoten. År 2018 var försörjningskvoten 68,5, medan motsvarande siffra var 70,9 år 2021. (Källa: Statistikcentralen)

Indikator: Demografisk försörjningskvot.

Nettomigrationen fås genom att man drar av utflyttarna från inflyttarna i regionen. Nettomigrationen är alltså positiv om flera personer har flyttat in än ut. När det gäller Karleby har situationen blivit bättre under granskningsperioden, men visar fortfarande minus. År 2018 var nettomigrationen -4,8 ‰ och år 2020 var nettomigrationen -1,8 ‰. I jämförelsekommunerna var nettomigrationen år 2020 följande: Seinäjoki 2,8 ‰, Borgå 2,4 ‰ och S:t Michel 8,2 ‰. (Källa: Statistikcentralen)

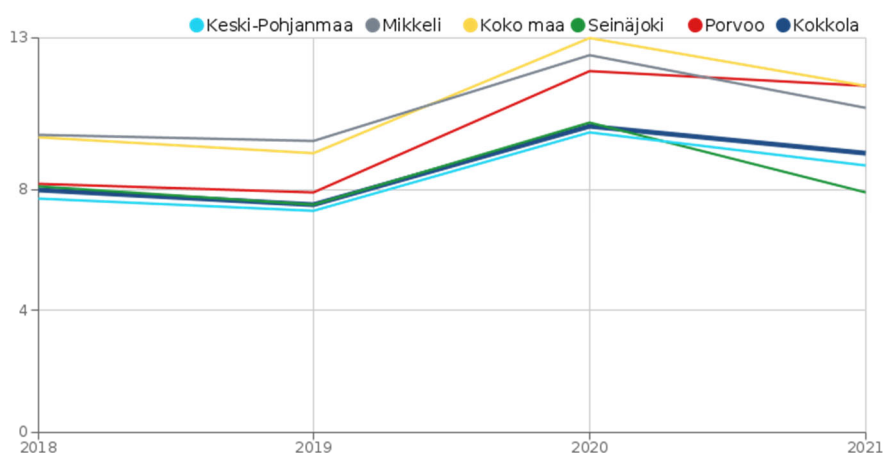
Indikator: Inrikes omflyttning / 1000 invånare.

1.2 Sysselsättningsläge

Året 2018 - 2019 var till alla delar mycket jämnt i Karleby när det gäller skötseln av sysselsättningen. Långtidsarbetslösheten hade kunnat stävjas i jämförelse med året innan och aktiveringsgraden var över 50 %. Coronapandemin satte i gång ett beklagansvärt händelseförlopp inom sysselsättningen som kommer att ta år att reparera. Antalet arbetslösa ökade, de långtidsarbetslösas situation blev svårare, antalet permitteringar ökade tillfälligt och osäkerheten på arbetsmarknaden började synas genom olika fenomen. Småföretagares möjlighet att lyfta arbetsmarknadsstöd i den svåra ekonomiska situationen syntes i och med en lagändring också i arbetsmarknadsstödet kommunandelar.

År 2021 tog situationen en vändning i positivare riktning, men det beklagliga kompetensglappet mellan lediga arbetsplatser och det minskande antalet arbetslösa arbetssökande är en utmaning på fältet. En ökning av antalet långtidsarbetslösa visar att servicefältet reagerar långsammare på sysselsättningsaktörernas fält. Kommunförsöken som inleddes våren 2021 tog ut kommunerna som nya aktörer på fältet, vilket fördröjde lösningen av situationen ytterligare. I sysselsättningsförsöken som började 1.3.2021 ordnar kommunerna på sina områden vissa tjänster i enlighet med lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) och lagen om främjande av integration (1386/2010) i stället för arbets- och näringsbyråerna och ger vissa utlåtanden som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) i stället för arbets- och näringsbyrån.

Coronapandemin ledde till en ökning av antalet arbetslösa. Jämfört med situationen i hela landet är sysselsättningsläget i Karleby bättre för tillfället, men inte lika bra som år 2018. Antalet arbetslösa arbetssökande har minskat efter coronapandemin i alla åldersgrupper.

Indikator: Arbetslösa, procent av arbetskraften. Källa: Arbets- och näringsministeriet.

Arbetslöshetsprocenten har minskat med undantag av verksamhetsåret som inleddes med coronaviruset och i december 2021 hade antalet arbetslösa arbetssökande minskat från året innan (-16,8 %).

Permitteringarnas antal växte som mest med över 1857,1 % i maj 2020, vilket innebar 6028 permitterade inom Österbottens NTM-centrals område.

År	Antal arbetslösa arbetssökande	Arbetslöshetsprocent
2018	1667	8
2019	1790	7,5
2020	2240	10,1
2021	1864	9,2

Tabell: Arbetslösa i Karleby, antal och % av arbetskraften 2018–2021. (Källa: Arbets- och näringsministeriet)

Med aktiveringsgrad avses procentandelen personer som omfattas av aktiva arbetspolitiska tjänster av summan av alla arbetslösa arbetssökande och dem som omfattas av tjänsterna.

Till aktiva tjänster räknas

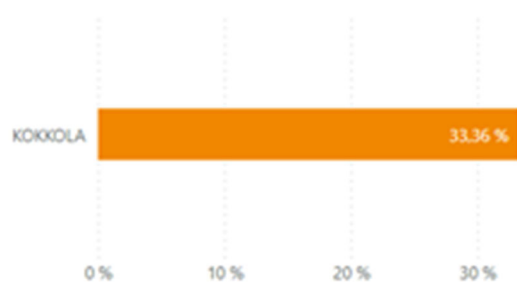
- personer som sysselsatts med lönesubventioner
- personer som deltar i arbets- och utbildningsförsök
- personer som sysselsatts på en alterneringsledighetsplats
- personer som deltar i arbetskraftsutbildning
- personer som deltar i träning
- personer som studerar självständigt med arbetslöshetsförmån
- personer som deltar i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Medeltalet av aktiveringsgraden var 46,4 procent år 2018, vilket var högre än medeltalet i hela landet (38,7 %). År 2019 var medeltalet 50,1 procent. I och med coronapandemin har trenden varit sjunkande och var 22,1 procent våren 2020. Aktiveringsgraden har börjat gå upp småningom och den var 30,6 procent i december 2021. Ett år tidigare i december var den 27,6 procent. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en aktiv arbetskraftspolitik och kommunförsöken med sysselsättning har sitt fokus riktat mot dessa synpunkter och på samarbete med Soite.

Aktivointiaste***

Kaikkien aktivointiaste - 2022/Helmikuu

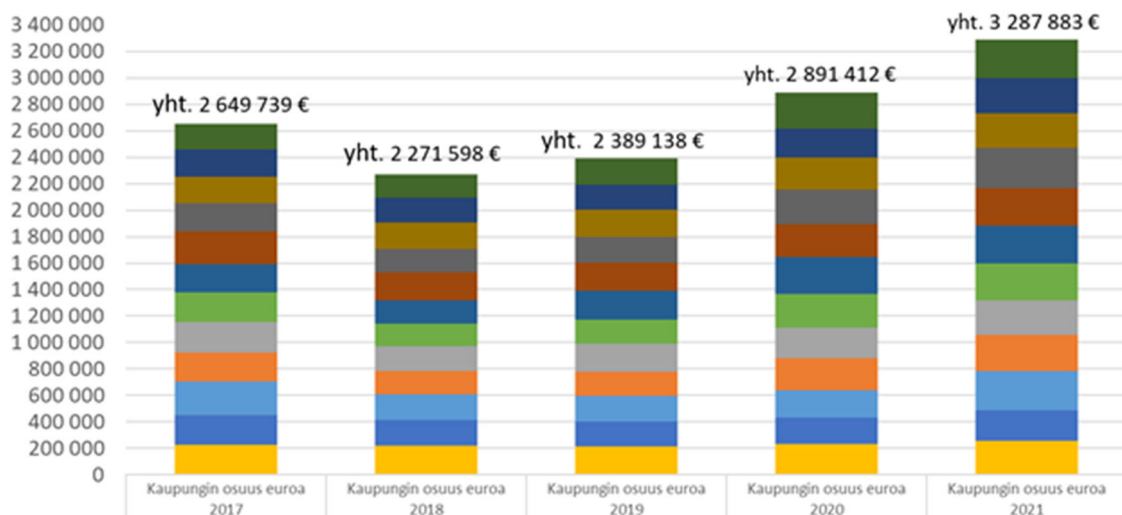

Kaikkien aktivointiaste - Aikajana

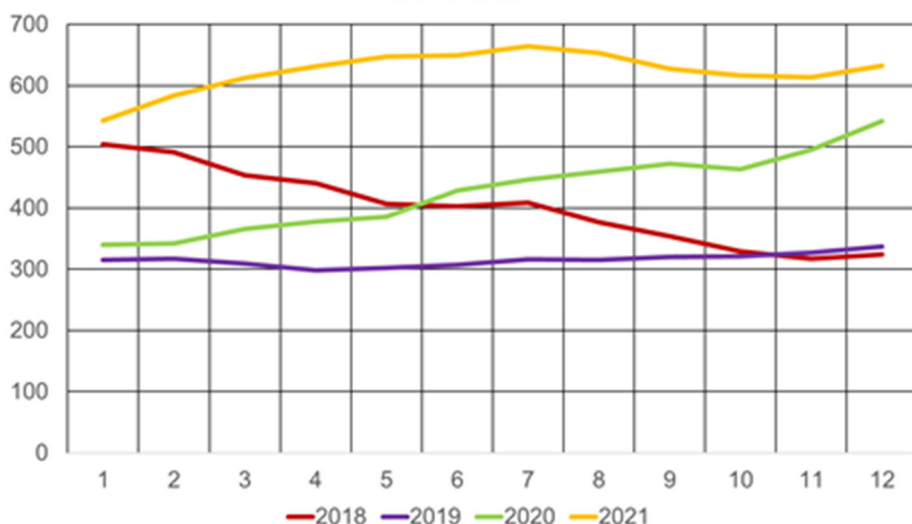
Kommunandelarna av arbetsmarknadsstödet som beskriver långtidsarbetslösheten har stigit åren 2018–2021. I december 2018 betalade Karleby stad kommunandel av arbetsmarknadsstöd för 489 långtidsarbetslösa, år 2019 för 490, år 2020 för 589 och i december 2021 för 639. Kommunandelarna ökade alltså från årliga drygt 2,2 miljoner euro till nästan 3,3 miljoner euro under fyra års tid. Målet med kommunförsöket med sysselsättning är att skötseln av sysselsättningen ska ha fungerande första tjänster, fokus på unga och med samarbetsnätverket aktivt skapa en verksamhetsmodell för personer vilkas arbetsförmåga kräver särskild granskning. Enligt TE-byråns och kommunförsökets anställdas uppskattning av servicebehovet utgör dessa personer cirka 86 procent av dem som är arbetslösa länge.

Kaupungin osarahoittama työmarkkinatuki

Tabell: Arbetsmarknadsstöd som Karleby stad har delfinansierat 2017–2021

Yli vuoden työttömänä olleet Kokkolassa 2018 - 2021 kuukausittain

Antalet lediga arbetsplatser i Karleby har ökat sedan år 2018. I december 2018 fanns det 1179 lediga arbetsplatser och vid motsvarande tidpunkt år 2021 sammanlagt 1389. Det största problemet för tillfället är tillgången till arbetskraft när de arbetsplatser som arbetssökande söker och tycke eller kompetens och arbetsförmåga inte möter arbetsmarknadens utbud. Utveckling av områdets dragningskraft, marknadsföring och kommunikation, etableringstjänster för inflyttare, företag- och invånarvänlighet, etableringars dragningskraft och stöd till företag i form av stöd för rekryteringsarbete och omfattande nätverksfunktioner är konkreta åtgärder som också kan avhjälpa företagens problem med brist på arbetskraft. Servicehelheterna för olika aktörer på området i form av samarbete för utvecklande av kompetensen, välfärden och sysselsättningen är också förutsättningar för att tillgänglighetsproblemet ska kunna lösas.

1.3 Ekonomi

Stadens ekonomi som helhet blev starkare åren 2018–2021. Åren 2018 och 2019 visade ett underskott, medan åren 2020–2021 visade ett överskott på sammanlagt över 18 miljoner euro.

Åren 2020 och 2021 var coronaår. Coronastöden förbättrade dock kommunernas ekonomi märkbart, men coronan tvingade också kommunerna att söka och förverkliga nya verksamhetsmodeller och att utveckla sina processer i undantagsförhållanden. Distansarbete, mötespraxis, utbildningsarrangemang, arbetsresor m.m. ändrade karaktär och detta märks också i ekonomin.

Under granskningsperioden pågick intensiva investeringar. Särskilt lokaler för grundläggande undervisning och småbarnspedagogik var i fokus. Nya byggobjekt var Chydenius skola, Ykspihlajan koulu med tillhörande daghem och Karlebyns nya brandstation. Betydande projekt i framtiden är Biskopsbackens allaktivitetshus och Donnerska skolan. Byggandet av det nya musik- och kulturcentret inleddes 2021.

Välfärdsprojekt var bl.a. byggandet av Brita Marias park. Stadsfullmäktige beslutade år 2020 om förverkligandet av Karlebyns idrotts- och evenemangspark (hybridarenan).

Stadens skulder och leasingansvar ökade under granskningsperioden men under 2021 lyckades man minska skuldmängden. I fortsättningen kommer leasingansvaren att öka.

En god utveckling när det gäller skatteinkomster har utöver coronastöden varit positiva faktorer i förbättrandet av stadens resultat. Skatteinkomsterna har ökat även om inkomstskatteprocenten har minskat. Detta tack vare den goda sysselsättningen och att befolkningsökningen åter har börjat tillta.

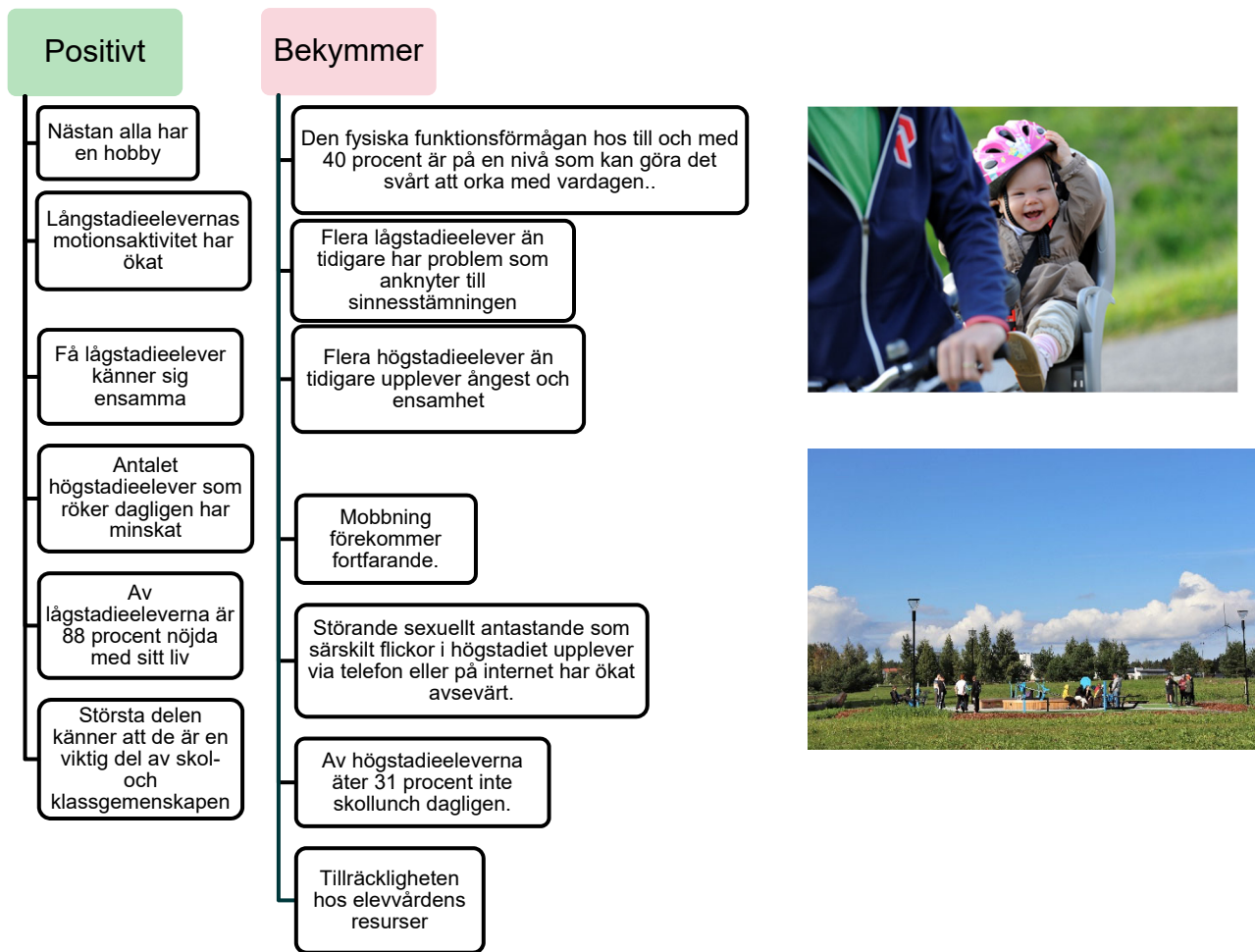
År 2020–2021 kunde man i och med det goda ekonomiska resultatet göra överföringar i fonder för kommande utvecklingsprojekt. Sammanlagt 1 300 000 euro reserverades för ett kontinuerligt förbättrande av personalens arbetstillfredsställelse. Pengar överfördes också till sysselsättnings- och utvecklingsfonder.

De ekonomiska målen i stadsstrategin nåddes under fullmäktigeperioden, förutom en minskning av skuldmängden. Skattebördan blev lättare och årsbidragen täckte avskrivningarna för hela perioden.

Välfärdsområdena inleder sin verksamhet år 2023 och finansieringen av dem överförs till staten. Detta ändrar stadens ekonomi i en större utsträckning än någonsin tidigare. Statsandelarna minskar till en tredjedel av de nuvarande och av skatteprocenten dras cirka 12,4 procent av. Den nya balansen mellan finansieringen av kommunens tjänster och ekonomin kommer att vara kritiska framgångsfaktorer i framtiden.

KARLEBY STAD	BOKSLUT 2018	BOKSLUT 2019	BOKSLUT 2020	BOKSLUT 2021
VERKSAMHETS- BIDRAG	-265 461 196 €	-273 233 531 €	-281 528 000 €	-293 535 000 €
SKATTE- INKOMSTER	188 014 041 €	195 196 620 €	201 924 000 €	212 247 000 €
STATSANDELAR	87 938 443 €	89 005 977 €	109 553 000 €	102 594 000 €
ÅRSBIDRAG	11 376 688 €	11 814 971 €	29 779 000 €	20 738 000 €
ÖVER- /UNDERSKOTT	-1 043 657 €	-2 493 117 €	12 337 000 €	5 681 000 €

2. BARN, YNGRE TONÅRINGAR (grundskola) OCH BARNFAMILJER

Data om hälsofrämjande verksamhet har samlats in inom den grundläggande utbildningen med hjälp av enkäten om främjandet av hälsa och välfärd (TEA) som Institutet för hälsa och välfärd (THL) utför.

Perusopetus : Kokkola 2019

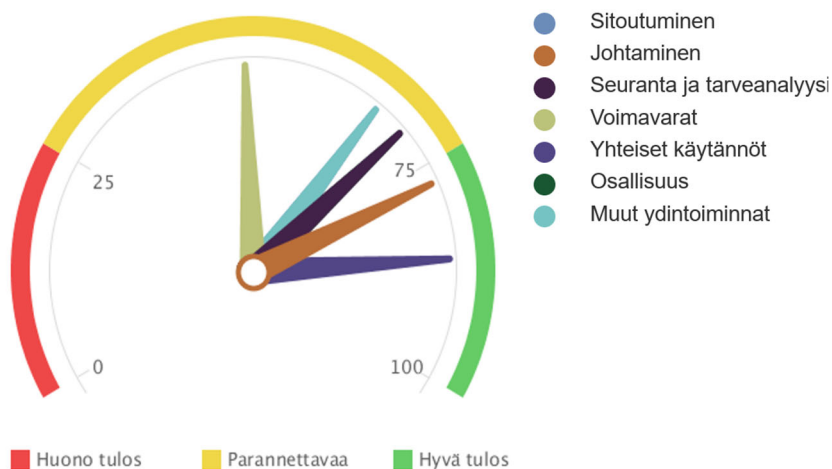

Bild: Den grundläggande utbildningens TEAvisari, Karleby

THL genomför också vartannat år en riksomfattande enkät, Hälsa i skolan. Under granskningsperioden har enkäter gjorts 2018 och 2021. Enkäten ger mångsidig kommunspecifik information om barns och ungas välfärd, hälsa, skolgång och tillgång till hjälp. Den nyaste enkäten gjordes våren 2021 och resultaten publicerades i september 2021. I resultaten ser man den exceptionella inverkan av coronatiden på barns och ungas välfärd. I Karleby svarade nästan 3000 barn och unga på enkäten. På enkäten svarar årligen elever i grundläggande undervisningens årskurser 4, 5, 8 och 9 samt gymnasiet och yrkesutbildningens årskurser 1 och 2. I Karleby ökade antalet svarare i alla åldersgrupper.

Skolstadium	Svars- mängd 2019	Täckning 2019, %	Svarsmängd 2021	Täckning 2021, %
Grundläggande undervisning, årskurserna 4 och 5	790		1060	84 %
Grundläggande undervisning, årskurserna 8 och 9	917	80 %	953	80 %
Gymnasiet, årskurserna 1 och 2	387		412	65 %
Yrkesutbildningen, årskurserna 1 och 2	512		519	

2.1 Nöjdhet med livet och hobbyer

Nöjdheten med livet är barnets eller den ungas individuella upplevelse och den påverkas av många faktorer. För barn och unga kan nöjdheten med livet ökas av bl.a. skolgång, fritidsintressen och kompisar, trygg familjemiljö och tryggt bostadsområde samt möjlighet att påverka sitt eget liv.

Största delen av de barn och unga i Karleby som svarade på enkäten är nöjda med sitt liv och upplever att de själva kan påverka sitt liv.

Lågstadiееlever

- 88 procent nöjda med sitt liv (hela landet 85 %)
- Andelen är något större än i hela landet i medeltal, men den har minskat något (4 procentenheter) från år 2019.
- Pojkar är oftare nöjda med sitt liv än flickor (pojkar 91 %, flickor 85 %).

Högstadiееlever

- 68 procent är nöjda med sitt liv.
- Andelen ligger på samma nivå som i hela landet i medeltal.
- Andelen har minskat med 9 procentenheter från år 2019.
- Pojkarna är tydligt oftare nöjda med sitt liv än flickorna, skillnaden är 26 procentenheter.

En jämförelse med tidigare enkäter visar att allt färre högstadiееlever är nöjda med sitt liv. Skillnaden mellan könen framhävs: i högstadiet och på andra stadiet är flickorna tydligt mindre nöjda med sitt liv än pojkarna.

Nästan alla barn och unga i Karleby som svarade på enkäten har ett fritidsintresse.

Lågstadiееlever

- 90 procent (hela landet 86 %) har ett fritidsintresse minst en gång i veckan.
- Andelen är något större än i hela landet i medeltal och har hållits på samma nivå som år 2019 (88 %).
- Det förekommer inga avsevärda skillnader i fritidsintressen när det gäller pojkar (88 %) och flickor (91 %) i lågstadiet.

Högstadiееlever

- Av högstadiееleverna har 96 procent ett fritidsintresse varje vecka (hela landet 96 %)
- Det finns inga avsevärda skillnader i fritidsintressen när det gäller pojkar och flickor.

Karleby stad har satsat på barns och ungas hobbyverksamhet. År 2020 inledde Finlandsmodellen för hobbyverksamhet i Karleby (KOHASU) sin verksamhet. Inom ramen för den erbjuds avgiftsfri hobbyverksamhet med låg tröskel vid alla lågstadieskolor. Verksamheten är planerad utifrån barns och ungas önskemål och den erbjuder en

möjlighet till hobbyer varje vecka och att pröva på nya hobbyer. I Karleby är nästan hundra idrotts- och motionsföreningar verksamma. Dessa erbjuder hobbymöjligheter från fria spelturer till målinriktad utövning. Också via kultur-, konst- och andra föreningar är flera hundra barn och unga med i verksamheten. Mellersta Österbottens konservatorium, bild- och konstskolan, Karlebynejdens institut, idrotts- och ungdomstjänster och många andra aktörer ordnar utbildning, kurser och hobbymöjligheter också för barn och unga. I hobby- och idrottslokaler som staden upprätthåller hålls klientavgifterna så förmånliga som möjligt och hobbylokalerna är så lättillgängliga som möjligt.

2.2 Upplevd hälsa, levnadsvanor och beroende

I detta avsnitt sammanfattas helheter som anknyter till levnadsvanor och beroende. Med upplevd hälsa avses upplevelsen av det egna allmänna hälsotillståndet som uppgetts av personen själv. Indikatorer som anknyter till levnadsvanor och beroende är fysisk aktivitet, matvanor och berusningsmedel.

Av lågstadieleverna i Karleby upplever 9 procent (hela landet 11 %) och av högstadieleverna 25 procent (hela landet 26 %) att deras hälsotillstånd inte är bra. Andelarna ligger på samma nivå som i hela landet i medeltal. Högstadielevernas andel har ökat med 6 procentenheter från år 2019. Flickor upplever oftare än pojkar att deras hälsotillstånd är dåligt. Skillnaden är betydande, särskilt i högstadieskolor. Av pojkar i högstadiet upplever 15 procent att deras hälsotillstånd inte är bra, medan motsvarande andel bland flickor är 35 procent.

Motion och idrott

Elever i årskurs 1–6

- I Karleby är 45 procent (hela landet 43 %) av eleverna i de lägre årskurserna fysiskt aktiva minst en timme per dag. Jämfört med 2019 har andelen i de lägre årskurserna ökat med 13 procentenheter.
- Pojkar motionerar oftare än flickor i minst en timme per dag på alla studienivåer. I de lägre årskurserna är skillnaden 13 procentenheter.

Elever i årskurs 7–9

- 24 procent (hela landet 24 %) av eleverna i de högre årskurserna är fysiskt aktiva minst en timme per dag. Ingen avsevärd ändring jämfört med år 2019 har skett.
- I Karleby är 23 procent (hela landet 28 %) av eleverna i de lägre årskurserna fysiskt aktiva på fritiden minst en timme per dag. Andelen har minskat med 7 procentenheter från år 2019.
- Det förekommer inga skillnader i antalet pojkar och flickor som inte är fysiskt aktiva.

Uppgifter om fysisk funktionsförmåga genom mätning

Move!-mätningarna av den fysiska funktionsförmågan genomfördes bland eleverna i årskurserna 5 och 8 som en del av gymnastikundervisningen i den grundläggande utbildningen hösten 2021. Mätningarna består av sex delar som mäter uthållighet, snabbhet, styrka, rörlighet och grundläggande motoriska färdigheter samt perceptionsförmåga. Syftet med Move!-mätningarna är att uppmuntra och stödja eleverna i att ta hand om sin fysiska funktionsförmåga.

De nationella resultaten år 2021 visar att uthålligheten ytterligare har försämrats hos elever i årskurs 8. Bland elever i årskurs 5 tycks försämringen ha stannat upp. Särskilt muskelkonditionen i bålen har försämrats jämfört med året innan. Hos omkring 40 procent av eleverna är den fysiska funktionsförmågan på en nivå som kan göra det svårare att orka i vardagen. En stillasittande livsstil och ensidig fysisk aktivitet syns också i utmaningar gällande motorisk rörlighet.

I Karleby deltog sammanlagt 1099 elever i mätningarna, 566 elever i årskurs 5 och 533 elever i årskurs 8. I Karleby har testerna genomförts årligen från 2017 (årskurs 5) och 2018 (årskurs 8).

Uthållighet:

Elever i årskurs 5: Pojkarnas resultat var något bättre än i landet i medeltal och det har blivit bättre år för år. Flickornas resultat var det samma som i landet i medeltal.

Elever i årskurs 8: Både pojkarnas och flickornas resultat var sämre än i hela landet i medeltal.

Muskelkondition:

Elever i årskurs 5: Pojkarnas resultat var något bättre än i landet i medeltal. Flickornas resultat var det samma som i landet i medeltal.

Elever i årskurs 8: Både pojkarnas och flickornas resultat var sämre än i hela landet i medeltal.

Motoriska färdigheter:

Elever i årskurs 5: Pojkarnas resultat var något bättre än i landet i medeltal. Flickornas resultat (kast med lyra) är något sämre än i landet i medeltal.

Elever i årskurs 8: Pojkarnas resultat var det samma som i landet i medeltal. Flickornas resultat (kast med lyra) är något sämre än i landet i medeltal.

Rörlighet:

Elever i årskurs 5: Pojkarnas resultat (sträckning av överkroppen) var något bättre än i landet i medeltal. Flickornas resultat (knäböj) var något sämre än i landet i medeltal.

Elever i årskurs 8: Både pojkarnas och flickornas resultat var något bättre än i hela landet i medeltal.

Matvanor och näringsmässigt genomförande av matservice

- 71 procent (hela landet 68 %) av eleverna i de högre årskurserna äter inte frukt eller bär dagligen. På alla studienivåer äter pojkar mer sällan än flickor frukt eller bär varje dag.
- 31 procent av eleverna i de högre årskurserna äter inte skollunch varje dag. Andelen har hållits på nästan samma nivå som 2019.

Syftet med skolbispisningen är att fylla 1/3 av det dagliga energibehovet och stödja sunda levnadsvanor. I Karleby utvecklas skolbispisningen fortgående: vi följer näringsrekommendationerna i planeringen av menyn, iakttar näringsvärdena och matens mångsidighet – och lyssnar på våra klienters önskemål. Frukt erbjuds ca en gång per vecka tillsammans med en soppa. Grönsaker ingår i alla skolmåltider. Skollunchen kostar 2,37 euro i genomsnitt. I de högre årskurserna finns det också möjlighet att köpa mellanmål. På mellanmålet bjuds bl.a. semlor, grönsaker, frukter och mjölkprodukter.

Matservicen har en betydande roll när det gäller främjande av hälsa. Matservicen är en serviceproducent som producerar måltidsservice till daghem och på olika skolstadier med beaktande av näringsrekommendationerna för de olika kundgrupperna. I måltidernas näringsmässiga sammansättning beaktas fettets mängd och kvalitet och mängden salt samt fiberhalten. Dessa val stödjer hälsan och hjälper barn och unga att orka. Avsikten är att maten är smaklig och mångsidig samt breddar och utvecklar smakpreferenser. Hänsyn fåsts också vid måltidsarrangemangen såsom vilken tid måltiderna serveras, hur väl serveringslinjen fungerar och vad som serveras samt på att matsalen är trivsamt och lugnt. Nationella näringsrekommendationer som beaktas i Karleby: Mat ger hälsa och glädje – rekommendation om måltiderna inom småbarnspedagogiken (VRN 2018), Vi äter och lär tillsammans – rekommendation för skolbispisningen (VRN 2017) och Finska näringsrekommendationer (VRN 2014).

Berusningsmedel

Grundskolans högre klasser

- 42 procent (hela landet 48 %) uppskattar att det är lätt eller mycket lätt att skaffa droger på den egna orten. Andelen har minskat från år 2019. Flickor uppskattar oftare än pojkar att det är lätt att skaffa droger på den egna orten.
- 4 procent har prövat olagliga droger åtminstone en gång. Andelen är mindre än i hela landet i medeltal.
- En mindre andel än tidigare, 22 procent, godkänner rökning hos jämnåriga (26 % 2019), användning av snus 23 procent (30 % 2019) och e-cigarett 22 procent (32 % 2019).
- 5,1 procent röker dagligen (hela landet 5,3 %). Andelen har minskat med 2,2 procentenheter från år 2019. 2,7 procent använder snus dagligen. Andelen har minskat något jämfört med 2019.
- 6,5 procent dricker sig ordentligt berusade minst en gång i månaden (hela landet 8,9 %). Andelen har hållits på nästan samma nivå som 2019.

Karleby ungdomstjänster ordnar skolungdomsarbete vid samtliga skolor i Karleby med årskurs 7–9.

Skolungdomsarbetet genomförs i skolorna bland de unga och är en del av skolans vardag. Också det förebyggande rusmedelarbetet genomsyrar allt arbete inom ungdomstjänster.

Inom ungdomsarbete utnyttjas många olika arbetssätt. Förutom traditionella ungdomslokaler, skolungdomsarbete och evenemang stödjer även de uppsökande ungdomsarbetarna och skolcoacherna de ungas vardag. Stöd erbjuds också av elevvården och de mångprofessionella teamen såsom Ankarteamet i vilket även polisen och Soite medverkar.

2.3 Psykiskt välbefinnande, sociala kontakter och delaktighet

I enkäten Hälsa i skolan utreddes de svarandes upplevelser av ångest och humörsvängningar, erfarenheter av ensamhet samt gemenskapskänsla och påverkansmöjligheter. I det här avsnittet fick de svarande också bedöma hur den egna familjens vardag fungerar.

Det var positivt att få lågstadieelever känner sig ensamma. Största delen känner att de är en viktig del av skol- och klassgemenskapen.

I de lägre årskurserna har dock fler elever än tidigare problem med humöret, och allt fler elever i de högre årskurserna och studerande i gymnasiet känner ångest och ensamhet. Dessa känslor är klart vanligare hos flickor än pojkar.

Elever i de lägre årskurserna

- 24 procent (hela landet 25 %) upplever minst mild ångest. Andelen ligger på samma nivå som i hela landet i medeltal.
- Flickor upplever ångest tydligt oftare än pojkar. Av flickorna upplever 31 procent minst mild ångest, medan samma andel hos pojkarna är 17 procent.
- 21 procent (hela landet 22 %) har haft problem med humöret under de två senaste veckorna. Andelen ligger på samma nivå som i hela landet i medeltal. Andelen barn som har haft problem med anknytning till sitt humör har ökat med 6 procentenheter jämfört med 2019.
- Flickor i de lägre årskurserna har oftare än pojkar problem med humöret. Av flickorna har 23 procent upplevt problem med humöret under de två senaste veckorna, samma andel hos pojkarna är 18 procent.
- 3 procent (hela landet 4 %) känner sig ensam ganska ofta eller hela tiden.
- 4 procent upplever sig inte vara en viktig del av vare sig skol- eller klassgemenskapen.

Högstadiееlever

- 20 procent (hela landet 19 %) upplever måttlig eller svår ångest. Andelarna ligger på samma nivå som i hela landet i medeltal. Andelen ungdomar i högstadiet som har ångest har ökat tydligt jämfört med 2019. Andelen har ökat från 12 procent till 20 procent.
- Upplevelser om ångest är tydligt allmänna hos flickor än hos pojkar. Till exempel av flickorna i de högre årskurserna upplever 31 procent måttlig eller svår ångest, bland pojkarna är andelen 8 procent.
- 18 procent (hela landet 16 %) känner sig ensam ganska ofta eller hela tiden. Andelen har ökat med 7 procentenheter från 2019.
- Flickorna känner sig tydligt oftare ensamma än pojkar. Av flickorna känner sig 25 procent ensamma ganska ofta eller hela tiden, bland pojkarna är andelen 10 procent.
- 12 procent (hela landet 13 %) upplever sig inte vara en viktig del av vare sig skol- eller klassgemenskapen, andelen är något större än 2019.
- Flickor upplever oftare än pojkar att de inte är en del av skol- eller klassgemenskapen. Av flickorna upplever 16 procent att de inte är en del av skol- eller klassgemenskapen. Samma andel när det gäller pojkar är 8 procent.

Av högstadiееleverna i Karleby upplever 8 procent (hela landet 11 %) att de har goda möjligheter att påverka i skolan under läsåret. Andelen har minskat något jämfört med 2019.

Öppen dialog mellan föräldrarna och den unga främjar barnets eller den ungas välmående. Unga som har ett gott förhållande till sina föräldrar har mindre problem med den psykiska hälsan och välmåendet.

3 procent av eleverna i de lägre årskurserna (hela landet 3 %), 8 procent av eleverna i de högre årskurserna (hela landet 8 %) kan nästan aldrig tala med sina föräldrar om sina personliga angelägenheter. Andelen har blivit något större i de högre årskurserna jämfört med 2019. Flickor i de högre årskurserna har oftare än pojkar svårigheter med att tala med sina föräldrar. Till exempel av flickorna i de högre klasserna har 12 procent svårt att diskutera med sina föräldrar, medan samma andel hos pojkar är 5 procent.

2.4 Levnadsförhållanden och trygg uppväxtmiljö

Den fjärde helheten i enkäten Hälsa i skolan anknyter till levnadsförhållanden, olycksfall, trygg uppväxtmiljö samt våld och mobbing. I de frågor som anknyter till levnadsförhållandena har barnen och ungdomarna bedömt familjens ekonomiska situation. Med olycksfall avses olycksfall i skolan eller på vägen till eller från skolan som krävt besök på en hälsovårdsmottagning.

Våld som riktas mot barn är gärningar eller försummelser som skadar barnet av föräldrar eller andra vuxna. Fysiskt våld skadar barnets hälsa eller förorsakar smärta. Det kan vara till exempel knuffar, luggning, slag eller sparkar. Också fysisk aga och pedagogiskt våld är våld mot barn.

Högstadiееlever

- 23 procent (hela landet 26 %) bedömer att familjens ekonomiska situation är måttlig eller sämre. Andelen har hållits på nästan samma nivå som 2019.
- Flickor bedömer oftare än pojkar att familjens ekonomiska situation är måttlig eller sämre. Skillnaden är 10 procentenheter.

- 5 procent (hela landet 5 %) har angett att någon av föräldrarna dricker för mycket alkohol och den unga har tagit skada av det. Ingen avsevärd ändring jämfört med år 2019 har skett.
- Flickor anger oftare än pojkar att det att någon av föräldrarna dricker för mycket alkohol har orsakat problem. Skillnaden är 6 procentenheter.

Elever i de lägre årskurserna

- 1 procent (hela landet 2 %) har meddelat att hen anser att någon av föräldrarna dricker för mycket alkohol och detta har orsakat problem för barnet.

Våld och mobbning

Våld som riktas mot barn är gärningar eller försummelser som skadar barnet av föräldrar eller andra vuxna. Fysiskt våld skadar barnets hälsa eller förorsakar smärta. Det kan vara till exempel knuffar, luggning, slag eller sparkar. Också fysisk aga och pedagogiskt våld är våld mot barn.

Elever i de lägre årskurserna

- 16 procent (hela landet 15 %) har utsatts för fysiskt våld av föräldrarna eller andra vårdande vuxna (tagit tag så att det gör ont, knuffat eller skakat argt, luggat, smållt till, slagit med knytnäve eller föremål, sparkat eller annars skadat fysiskt) under året.
- Pojkar har upplevt fysiskt våld av föräldrarna eller andra vårdande vuxna lite oftare än flickor.
- 8% (hela landet 8%) har mobbats minst en gång i veckan under läsåret. Andelen har hållits på nästan samma nivå som 2019.

Högstadiееlever

- 15 procent (hela landet 13 %) har utsatts för fysiskt våld av föräldrarna eller andra vårdande vuxna under året. Andelen har ökat med 5 procentenheter från 2019.
- Skillnader förekommer mellan pojkarna och flickorna. Av flickorna har 21 procent utsatts för fysiskt våld av föräldrarna eller andra vårdande vuxna. När det gäller pojkar är andelen 9 procent.
- Av eleverna i de högre klasserna har 6 procent (hela landet 6%) mobbats minst en gång i veckan under läsåret. Andelen har hållits på nästan samma nivå som 2019.
- 26 procent (hela landet 26 %) har upplevt sexuella kommentarer eller förslag i telefon eller på internet under året. Andelen har ökat avsevärt, med 13 procentenheter, från 2019.
- Flickor upplever tydligt oftare än pojkar sexuellt ofredande i telefon eller på internet, skillnaden är 35 procentenheter.

Karleby stad har på många olika sätt främjat barns och ungas psykiska välmående och ingripandet i mobbning.

Hösten 2021 ordnades en utbildning *Nuoren Mielen Ensiapu*. I den deltog sammanlagt 10 lärare, kuratorer och ledare från finsk- och svenskspråkiga skolor i Karleby. Utbildningarna är en del av Soites projekt *I vårt sinne* och i dem deltog sammanlagt nästan 30 experter från olika håll i Mellersta Österbotten.

Metoden *Föra barnen på tal* har tagits i bruk i samarbete med Soite. Metoden *Föra barnen på tal* har utvecklats till stöd för barn och unga i den föränderliga vardagen och utmaningarna, vare sig de är stora eller små. Ibrukttagandet av metoden framskrider som bäst vid skolorna. Multiprofessionellt stöd med låg tröskel finns tillgängligt för föräldrar via *Apu-knappen*. Man kan också söka stöd via skolan eller rådgivningen.

I Karleby förenhetligas också verksamhetsmodeller för ingripande i mobbning i undervisningen och småbarnspedagogiken. Förmågan att fungera i grupp utvecklas under hela barndomen och ungdomen. Tillsammans med Soite genomförs ett pilotprojekt med verksamhetsmodellen *De otroliga åren (TCM)* inom ramen för vilken man utbildar ledare inom grupphantering och utbildare inom verksamhetsmodellen för skolorna i Karleby. Pilotprojektet inleddes hösten 2021 och fortsätter under vårterminen 2022. Före hösten har mer än 40 lärare deltagit i utbildningen.

Undervisningstjänster och elevvården utvecklar tillsammans med social- och familjecentraltjänsterna och polisen en verksamhetsmodell för krissituationer och en modell för avlastningsarbete. Modellen för avlastningsarbete blir en del av Soites servicehandledning för barnfamiljer. Arbetet har inletts hösten 2021. Målet är att bygga upp en verksamhetsmodell vid sidan om de förebyggande verksamhetssätten, där mångprofessionellt samarbete vid rätt tidpunkt säkerställer åtgärder som är i barnets intresse.

2.5 Elevvårdens resurser och genomförande

Med elevvård avses främjande och upprätthållande av de studerandes studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande och understödjande verksamheter inom läroanstalten. Elevhälsan ska främst vara förebyggande elevhälsa med generell inriktning som stöder hela läroanstalten. De studerande ska dessutom ha rätt till individuellt inriktad elevvård. Sektorsövergripande samarbete är centralt i elevvården. Elevvårdsarbetet grundar sig på konfidentialitet, ett respektfullt förhållningssätt till eleven och vårdnadshavaren samt stöd för deras delaktighet.

Verkställandet av en förebyggande och gemenskapsinriktad elevvård förutsätter målmedvetenhet, multiprofessionellt samarbete och tillräckliga personalresurser. Rekryteringarna av kuratorer och psykologer har gjorts årligen i enlighet med rekryteringsplanen.

Nuläge (31.12.2021):

- 10 kuratorer och 3 ansvariga kuratorer, i medeltal 888 elever/studerande och 4 verksamhetsplatser/kurator
- 9 psykologer, varav tre tjänster inte har kunnat besättas, i medeltal 1954 elever/studerande och 9 verksamhetsplatser/psykolog

Målsättningar i enlighet med planen (1.8.2022):

- 10 kuratorer, 3 ansvariga kuratorer och 13 psykologer, i medeltal 750 elever/studerande/anställd, 1–4 verksamhetsplatser/anställd

Elevvårdens tjänster när det gäller kuratorer, ansvariga kuratorer och skolpsykologer i Karleby förverkligas jämlikt för elever och studerande i båda språkgrupperna. Den riksomfattande bristen på psykologer har försvårat och fördröjt rekryteringarna avsevärt. En del av psykologbefattningarna har inte kunnat tillsättas och omsättningen bland de anställda har varit stor. Psykologernas allt för stora arbetsområden gör det svårt att förverkliga ett gemenskapsinriktat och förebyggande arbetsgrepp. Kuratorernas arbetsområden når nästan dimensioneringarna. Enligt elevvårdens personaldimensioneringar som snart träder i kraft ska både den grundläggande utbildningen och andra stadiet i fortsättningen ha minst en kurator per 670 elever/studerande och en psykolog per 780 elever/studerande.

Allmänna teman i elevvårdsarbetet är att stöda elevers/studerandes gruppbyggnad, främja kamrat- och emotionella färdigheter samt förebygga mobbning och främja en trygg skolmiljö. I skolpsykologernas arbete syns särskilt tydligt coronavirusepidemin som drog ut på tiden och som särskilt har varit krävande för ungas och unga vuxnas mentala hälsa.

2.6 Småbarnspedagogik

I den tidiga barndomen läggs grunden för barnets färdigheter när det gäller att lära sig nya saker, interaktion och att rikta sin egen verksamhet på ett meningsfullt och ändamålsenligt sätt. En högkvalitativ småbarnspedagogik stöder utvecklingen av barnets inlärningsfärdigheter, välmående som helhet och förebygger olika riskfaktorer i barndomen. En högkvalitativ småbarnspedagogik har konstaterats kunna jämna ut socioekonomiska skillnader som orsakar skillnader mellan barnen bl.a. när det gäller emotionella färdigheter och kommunikationskunskaper, språkliga kunskaper och till exempel fysisk aktivitet. Ordandet, förverkligandet och utvecklandet av småbarnspedagogiken styrs i Finland av lagen om småbarnspedagogik (540/2018) och de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik (UBS 2018) samt lokala planer för småbarnspedagogik (Karlebys plan för småbarnspedagogik, enheternas verksamhetsplaner och barnets plan för småbarnspedagogik).

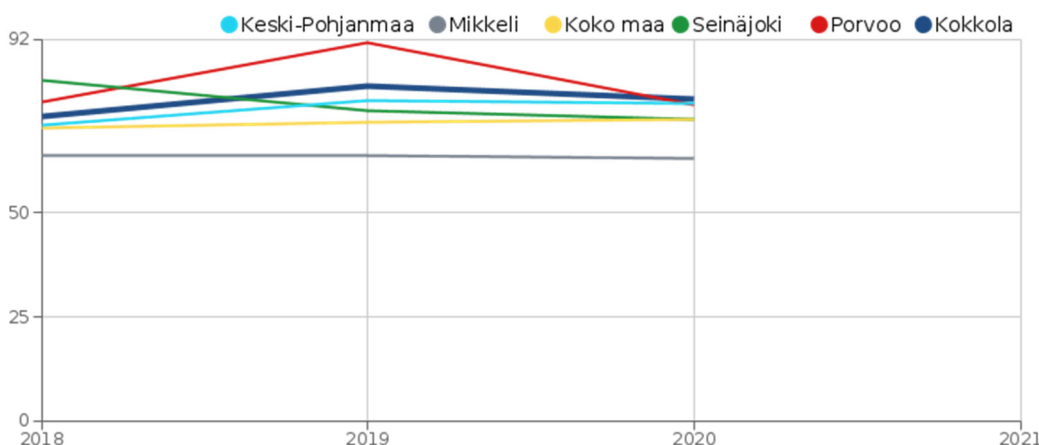
Karleby stads plan för småbarnspedagogik (2019) har utarbetats i samarbete med undervisningstjänster och aktörer som sköter uppgifter inom social- och hälsovården. För att säkra barnets växande och lärande som helhet och dess kontinuitet har representanter för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen deltagit i att utarbeta och utveckla planen för småbarnspedagogik.

I utvecklingsplanen för tjänster inom småbarnspedagogik och undervisning utvecklingsplan (2018) konstateras det målen för välmåendetemat att "ett lyckat kooperativt välfärdsarbete förutsätter ett arbetssätt med fler aktörer. För att främja barns och ungas välbefinnande ska samarbetet ökas med social- och hälsovårdstjänsterna samt genomförandet av Förändringsprogrammet för barn- och familjetjänsterna stödas." Som en åtgärd har föreslagits skapande av verksamhetsmodeller för personal inom social- och hälsovårdstjänsterna för arbete vid enheterna för småbarnspedagogiken och i skolorna. Som helhet har målet inte nåtts, eftersom personal inom social- och hälsovårdstjänsterna inte har arbetat i daghem. Det är dock positivt att samarbetet mellan småbarnspedagogiken och familje-, handikapp- och hälsojourer (rådgivningen) har blivit tätare. Information och konsultation har utnyttjats mera tack vare det närmare samarbetet. På så sätt har familjers och barns välmående kunnat främjas.

I utvecklingsplanen för tjänster inom småbarnspedagogik och undervisning (2018) har temat välmående haft som mål att "stödja och främja barnens välbefinnande. Växelverkan och bemötande som är positiv och sporrande lägger grunden för välmående, lärande och arbete." "Välmående och trivsel är märkbart kopplade till enhetens verksamhetskultur och goda atmosfär". Som en åtgärd föreslogs en ökning av småbarnspedagogiska speciallärarresurser i barngrupperna. Speciallärarresurserna har ökats genom att man till barngrupperna har anställt barnskötare inom specialdagvård som arbetar med barnen tillsammans med barngruppens vanliga personal och stöder, hjälper och vårdar barnen. Dessutom arbetade två speciallärare inom småbarnspedagogik åren 2019–2021 inom småbarnspedagogiken med stöd av projektbidrag från Utbildningsstyrelsen. Deras arbetsinsats riktades till områden med behov av många slag av stöd.

I utvecklingsplanen för tjänster inom småbarnspedagogik och undervisning (2018) har temat välmående haft som mål att "fokus ska ligga på välmående, grundläggande färdigheter och mindre ojämlikhet" samt nämns det att "förebyggande av mobbning och alla former av kränkningar förpliktar hela samfundet". I syfte att nå detta mål har varje enhet inom småbarnspedagogiken gjort upp enhetlig praxis och principer för förebyggande av och ingripande i mobbning. Varje enhet inom småbarnspedagogiken gör årligen upp en plan för förebyggande av och ingripande i mobbning.

Indikatorn nedan visar 3–5-åringar i småbarnspedagogisk verksamhet i procent av befolkningen i samma ålder, tjänster finansierade av kommunen. THL har relaterat uppgifterna till befolkningen på basis av uppgifterna i Statistikcentralens befolkningsstatistik. Siffrorna i indikatorn omfattar inte vare sig barn som använt servicesedlar för småbarnspedagogik eller barn som fått FPA:s stöd för privat vård.

Indikator: 3 - 5-åringar i småbarnspedagogisk verksamhet, % av befolkningen i samma ålder

Inom småbarnspedagogiken har man satsat på att rota en fysisk livsstil redan i den tidiga barndomen. För småbarnspedagogiken anställdes år 2020 en motionskoordinator för ett projekt som stöder småbarnspedagogikens personal i att utveckla och verkställa motionsfostran. Projektarbetaren har besökt småbarnspedagogikens enheter, berett material, ordnat motions- och friluftstunder och evenemang och lett motionsstunder för barngrupper. Inom småbarnspedagogiken är målet att varje barn ska få två timmar motion varje dag. Av denna tid ska en timme vara rask motion. Motionsfostran inom småbarnspedagogiken är mångsidig och beaktar barnets tillväxt, utveckling och välmående, likaså barnets naturliga fysiska rörlighet och aktivitet. I arbetet med att utveckla en fysisk livsstil ligger den viktigaste tyngdpunkten på att avvärja hinder för barns aktivitet och att minska stillasittande. Småbarnspedagogikens verksamhetskultur har utvecklats så att de vuxna som arbetar med barnen är medvetna om seder som anknyter till attityder, inlärningsmiljöer eller vanor och själva börjar utveckla barngruppens verksamhet så att den stöder barngruppens funktionalitet i vardagen.

2.7 Projekt som främjar välfärden och stödande av delaktighet

Tjänster inom småbarnspedagogik och undervisning

Under granskningsperioden förverkligades inom tjänster inom småbarnspedagogik och undervisning många olika projekt som ökar barns och ungas välmående. Många av dessa projekt pågår fortfarande. Projekten får finansiering från många utomstående källor: Utbildningsstyrelsen, undervisnings- och kulturministeriet, Regionförvaltningsverket i

Västra och Inre Finland, ITLA, Arbets- och näringsministeriet, ESR- och ERASMUS+-finansiering som beviljas av Österbottens NTM-central.

I projektet *Kokkolan kerhotoiminta* erbjuds eleverna målinriktad, meningsfull och mångsidig verksamhet utanför lektionstid, före och efter skoldagen. Med i verksamheten vill man särskilt ha de elever som inte har någon hobby från tidigare, som är i en svårare position eller lider risk att marginaliseras. Med klubbverksamheten strävar man också efter att förebygga mobbning och acceptera olikheter. Det faktum att verksamheten är avgiftsfri garanterar en jämlik behandling, oavsett familjens ekonomiska situation. Olika språkgrupper, mångkulturalitet och specialgrupper har beaktats när klubbar ordnas. Inom projektet *för att främja positiv diskriminering inom småbarnspedagogiken* stärks specialläraresursen inom småbarnspedagogik i områden som behöver stöd på grund av geografiska eller socioekonomiska särdrag. Speciallärarna inom småbarnspedagogiken arbetar som stöd för småbarnspedagogikens enheters personal och planerar, verkställer och utvärderar tillsammans med dem det stöd som barnen behöver och bidrar på så sätt med stark specialpedagogisk expertis i området.

Projektet *Glädje och rörelse för barn* har som mål att öka medvetenheten och kunskapen om barns naturliga rörlighet och funktionella arbetssätt samt om utvecklande av verksamhetsmiljön med småbarnspedagogikens personal. Genom projektet får enheterna ett nära stöd för utvecklingsarbetet och djupare insikter i de grundläggande motions- och idrottsfärdigheterna, ledning och betydelsen av verksamhetsmiljön. I projektet *för främjande av jämlikhet och försöksverksamhet i utbildningen* möjliggörs utvecklingen av praxis så att de kommer att motsvara lokala utmaningar och stöd till elever, vilkas skolkarriär hotar avbrytas. Insatsområdena för projektet i Karleby är elever som behöver psykiskt stöd, konsulterande förskoleundervisning och åtskiljande av psykiatriskt stöd och undervisning.

Projektet *för åtgärder som främjar jämlikhet inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen* har som mål att främja jämlikheten inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen, utveckla kvaliteten på specialundervisningen samt att anställa biträden i anknytning med den och att flexibelt bilda undervisningsgrupper samt att avvärja regional olikvärdighet. Projektet *för att jämna ut följderna av coronaviruset inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen* riktar sin verksamhet mot stöd till utveckling, lärande, skolgång samt till stöd för handledning och förebyggande. Med projektfinansiering verkställs trestegsstöd för att undantagstillståndets negativa verkningar ska kunna minimeras och avvärjas innan barnens behov av stöd och familjernas situationer blir svåra och komplicerade. Projektet säkerställer att alla elever har förutsättningar att delta helhjärtat i undervisningen och att undantagsförhållanden återverknas på elevernas kunskaper och på den grundläggande utbildningen och stödet ska vara så små som möjligt.

Inom ramen för *NISU-projektet (stöd till elever med invandrarbakgrund i utbildningens övergångsskeden)* utvecklas samarbetet i övergångsskederna så att skolstigar blir smidigare, ökas det smidiga mångprofessionella samarbetet och stödet till integrationen i den förberedande undervisningen samt stöds specialbehoven hos icke läskunniga elever som flyttat till landet i ett sent skede av den grundläggande utbildningen. KOHASU, d.v.s. *Finlandsmodellen för hobbyverksamhet i Karleby* erbjuder alla elever inom den grundläggande utbildningen möjlighet att delta i avgiftsfri fritidssysselsättning. Hobbyverksamheten koordineras och leds av projektets handledare. Hobbyverksamhet erbjuds också av ca 30 föreningar, organisationer, företag och andra hobbyaktörer. Målet med KOHASU eller Finlandsmodellen för hobbyverksamhet i Karleby är att erbjuda varje grundskolelev möjlighet att delta i fritidsaktiviteter i skolans lokaler eller i skolans närmaste omgivning före eller efter skoldagen. Det är också möjligt att ordna fritidsaktiviteter under skoldagen som t.ex. verksamhet under rasterna.

I projektet *för anställning av sjukhuslärare för att öka den konsultativa sjukhusundervisningen* stärks närskolornas expertis, etableras förebyggande och tidigt stöd i skolornas verksamhetskultur, stärks det mångprofessionella arbetet och strukturer för elever som behöver starkt stöd och därmed stöds inklusionen. Objektet för konsultationen är elever vars problem anknyter till bland annat mobbning, psykiska utmaningar, självskadebeteende, depression samt skolk. I projektet *för utveckling av elevhandledningen i den grundläggande utbildningen* stärks det regionala samarbetet och granskas kommunernas praxis när det gäller studiehandledning, delas god praxis och utvecklas jämlik styrning mellan kommuner. Inom ramen för projektet utvecklas praxis för en effektiv styrning av eleverna och ordnas regelbundna workshoppar och fortbildning. Målet är att via projektet skapa ett bestående nätverk för elevhandledare i området.

I pilotprojektet *för engagerande arbete i skolgemenskapen inom den grundläggande utbildningen* är den röda tråden att varje skoldag är viktig. Inom ramen för projektet utvecklas verksamhetsmodeller för att undvika och minska skolfrånvaro och utvecklas metoder för att stöda elever, vårdnadshavare och skolpersonal i delaktiggörande arbete i skolsamfundet. Projektets målgrupp var elever i årskurserna 5–9. Inom ramen för projektet *med utveckling av stödet för lärandet och inkluderingen inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen* skapas ett regionalt tvåspråkigt nätverk för utveckling av lärande och stöd för delaktighet inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Utgångspunkten för utvecklingsarbetet är att varje studerande ska få det stöd hen behöver systematiskt, transparent och vid rätt tidpunkt. Projektet koncentrerar sig också på mångprofessionellt samarbete. Målgrupper är elever inom förundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Projektet *för främjande av välmående och att klara sig med hjälp av att stärka barns självreglering samt emotionella och kommunikativa färdigheter* är ett projekt som är gemensamt för bildningscentralen och Soite. Syftet med projektet är att hitta sätt att förebygga att det uppstår beteendeproblem hos barn i grundskoleåldern, särskilt aggressivt

beteende hos barn i skolorna. Som metod används De otroliga åren TCM-grupphanteringsprogrammet, som är riktat till barn i åldern 4–12 och yrkesfostrare. Metoden erbjuder strukturerad, pedagogisk praxis och verktyg till utbildnings- och fostringspersonalen som stöder elevernas emotionella och kommunikativa färdigheter och utvecklingen av empatiförmågan. I projektet för *utvidgning av personaldimensioneringen inom elev- och studerandevården* stärks arbetsmetoder inom förebyggande och kollektiv studerandevård inom förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen samt i gymnasiet och vid yrkesläroanstalter. De anställda inom projektet arbetar i skolor och vid läroanstalter som stöd till elevvårdens anställda och övriga personal i syfte att främja barns och ungas välmående. Det kollektiva arbetet främjar elevernas/de studerandes delaktighet och förbättrar det aktiva aktörskapet.

En del av skolorna i Karleby deltar i internationella Erasmus+-projekt, som koncentrerar sig på välmående, jämlikhet och jämställdhet. Till exempel projektet *Think global, act local*, som strävar efter konsekvent positiv växelverkan med barnen, projektet *Lapsen oikeudet on mun oikeudet*, som strävar efter att hitta praktiska verksamhetsmodeller för verkställande av barnens rättigheter i det dagliga skolarbetet, projektet *Hur motivera utmanande elever*, som strävar efter att stöda elevernas styrkor via positiv psykologi, projektet *Safe schools for all*, som strävar efter att öka välmåendet genom att skapa innovativa sätt att på ett konstruktivt sätt behandla hatretorik, diskriminering och rasism i skolorna och projektet *Various methods towards one goal*, där man bekantar sig med kreativa, innovativa metoder för att förebygga att skolgången avbryts och för att stöda elever i svår ställning.

Kultur- och idrottstjänster

Staden stöder årligen omkring 45–50 föreningar som ordnar motions- och idrottsverksamhet för barn och unga. År 2021 understöddes 537 personer som fungerar som ledare för personer under 18 år. Under granskningsperioden riktades specialunderstöd både till stöd för motions- och idrottshobbyer för barn och unga från såväl invandrarfamiljer som mindre bemedlade familjer. Idrottstjänsters projekt *Tuu mukaan* (2012–2021) har främjat idrotts- och motionskultur som är öppen för alla och ökat möjligheterna till hobbyer med låg tröskel.

Staden har stött kulturdelaktigheten hos barn och unga samt barnfamiljer genom att erbjuda gratis kulturtjänster och subventionera avgiftsbelagda tjänster så att de är tillgängliga för stadens invånare. Under granskningsperioden 2018–2021 har man i kulturdelaktigheten för barn koncentrerat sig på en plan för kulturföstran i grundskolan och på beredning och ibruktagande av Finlandsmodellen för hobbyverksamhet (KOHASU). Båda verksamhetsmodellerna siktar på att barn och unga i olika åldersgrupper ska nås i så stor utsträckning som möjligt och på att förbättra tillgängligheten hos kulturhobbyer i de åldersklasser som omfattas av läroplikten.

I samband med jubileumsåret Karleby 400, som ägde rum under granskningsperioden, stöddes projekt som behandlade stadens historia och kultur och som var riktade till barn. Med stöd av jubileumsårets donationsmedel grundades en välfärdsfond för barn och barnfamiljer i staden. Syftet är att fonden ska fungera så att medel från den i fortsättningen kan utnyttjas till stöd för hobbyer åt barn från mindre bemedlade familjer.

Bibliotekstjänster

Samarbetet mellan biblioteket och småbarnspedagogiken och skolorna förebygger ojämlikhet när det gäller läsförmågan. Bibliotekstjänsterna har stött främjandet av barns och ungas läskunskaper och multilitteracitet genom att ordna olika slag av evenemang för barn, t.ex. sagostunder och författarbesök både i biblioteket och vid småbarnspedagogikens enheter och skolor. Anskaffningen av litteratur för barn och unga har ökat och detta syns som en positiv utveckling i utlåningen av barn- och ungdomslitteratur.

Bibliotekens boktips och undervisning som anknyter till informationssökning har gjort bibliotekstjänsternas verksamhet mera systematisk. Evenemang som riktas till unga har allt oftare ägt rum utanför biblioteken och under pandemin har verksamheten förts ut på nätet. På så sätt har man nått ny publik. Biblioteken har arbets- och mötesrum som är öppna för allmänheten. De kan användas för sammanträden, arbete, studier eller möten.

Museitjänster

För barn, unga och läroanstalter finns museipedagogiska tjänster som årligen når tusentals barn och unga. Serviceutbudet är mångsidigt och består av kulturarvsfostran i form av underhållande undervisning eller lek (edutainment) som är aktiverande, väcker nyfikenhet, ökar gemenskapen och är delaktiggörande välfärdsarbete. Museets serviceproduktion inspirerar till att undersöka och bekanta sig självständigt. Den förenar också unga och olika generationer genom att producera gemensamma erfarenheter, vilket bidrar till att barnen växer till samhällligt aktiva aktörer. Museipedagogiken stöder kognitiva förmågor och kunskaper, erbjuder tillfällen till reflektion och stärker individens mentala hälsa.

Med stöd av edutainmentidén har museitjänster erbjudits utanför själva museet, vilket säkerställer inklusion och tillgänglighet. Museets bestående objekt är inte fysiskt hinderlösa och därför är de inte jämnt tillgängliga. Från 2011 har Medeltida dagen ordnats, som är ett rusmedelsfritt evenemang för hela familjen där elementet förverkligas som bäst. Årligen samlar evenemanget cirka 6000 besökare under dagen. Dessutom har man årligen samarbetat med många utomstående aktörer, till exempel BARK barnkulturnätverket.

Barn och unga (också vuxna) som använt museipedagogiska tjänster:

2018: workshopar 30, grupper 116, barn och unga 2516, vuxna 748, sammanlagt 3264

2019: workshopar 13, grupper 53, barn och unga 940, vuxna 449, sammanlagt 1389

2020: inga publikarbetsmanuens tjänster fanns att tillgå, eftersom stadsstyrelsen i enlighet med stadsdirektörens föredragning beslutade att inte besätta befattningen oavsett statsandelsfinansieringen

2021: publikarbetsmanuens befattning från 1.8, men på grund av coronapandemin kunde få grupper tas emot

242 unga deltog i *Mullankaivajat*-elevutgrävningarna som finansierades av Suomen Kulttuurirahasto och i projektet *Meidän museo (2016–2018)*. Museet deltog 2016–2018 som delgenomförare i det riksomfattande projektet *Mun juttu meidän tulevaisuus* som administrerades av Helsingfors universitet (Kuhlampi & Laakso 2018, toim. Tässä mä olen, s. 115–124). Projektet riktades mot unga som riskerar bli utslagna. De lokala resultaten visar tydligt hur delaktig konstverksamhet kan stöda den upplevda hälsan och livskvaliteten samt individers mentala hälsa, utveckling och välmående.

Åren 2020–2021 nådde museet landskapets unga utanför Karleby via det ESR-finansierade projektet *Youthful Heritage*. På grund av coronapandemin blev åtgärderna dock få. På Rooska gårdsplanen deltog många unga i ett lokalt kollektivt konstprojekt sommaren 2019. De unga var dessutom aktiva i museets interaktiva SOME-tjänst, till exempel i *Mass Isolation*-konstprojektet på Instagram, som startade på grund av pandemin. Projektet genomfördes i samarbete med fotocentrumerna i Finland.

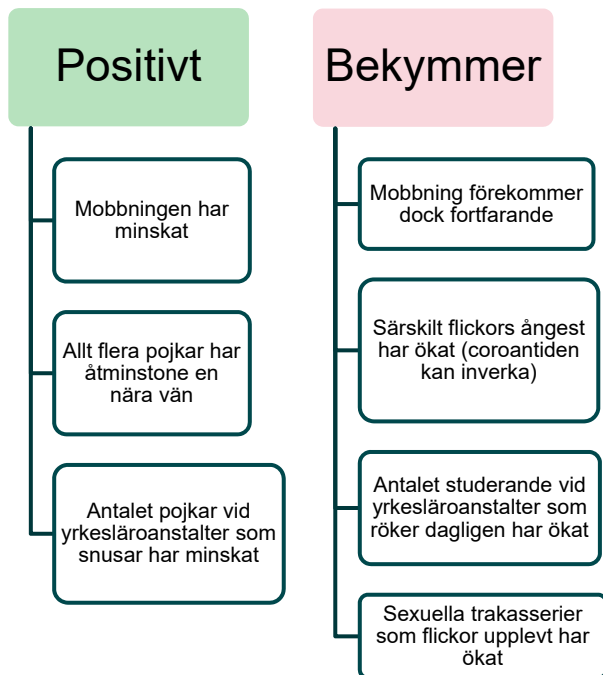
2.8 Utvecklingsarbetet barnvänlig kommun

Utvecklingsarbetet Barnvänlig kommun har under 2019–2020 framskridit till självutvärdering och rapportering av genomförandet av handlingsplanen samt till UNICEF:s utvärderingsmöte. Finlands UNICEF beviljade Karleby 1.9.2020 stadens första erkännande som barnvänlig kommun, för främjande av en verksamhetskultur som baserar sig på barnets rättigheter.

I UNICEF:s utvärderingsrapport berömdes Karleby för vilja och aktivt arbete i syfte att förnya strukturerna för att samordna arbetet barnvänlig kommun så att det svarar mot det kommunala utvecklingsarbetets behov. UNICEF berömde staden också för ett lyckat inledande kartläggningsarbete enligt modellen, för att ha anvisat resurser bl.a. till utvecklingslärare och ungdomsarbete som riktar sig till sexual- och könsminoriteter samt till egna ungdomslokaler för unga med särskilda behov. UNICEF lyfte också fram de stödåtgärder som riktats till barn och unga under coronatiden (t.ex. utdelning av skolmat till elever i distansundervisning) samt utvecklingen av stadens kommunikation mot mer barn- och ungdomsvänlig kommunikation. Grundandet av en barnfullmäktige ansågs också som en anmärkningsvärd utvecklingsåtgärd.

UNICEF uppmuntrade Karleby att fortsätta med det systematiska arbetet med att planera, verkställa och utvärdera utvecklingsarbetet Barnvänlig kommun som är bindande för hela kommunen och att barn och unga tas med i arbetet. Därtill att vidare utveckla helheten för bedömning av barnens väl och barnkonsekvenserna så att den blir en allt mera systematisk praxis som binder hela kommunen. I utvecklingsarbetet i samband med Barnvänlig kommun ingick många olika åtgärder inom olika sektorer i Karleby. Åtgärderna främjas fortsättningsvis. Resultatet av arbetet granskas i maj 2022 i uppföljningsmötet med UNICEF.

3 UNGA (gymnasiet, yrkesutbildning) OCH UNGA VUXNA

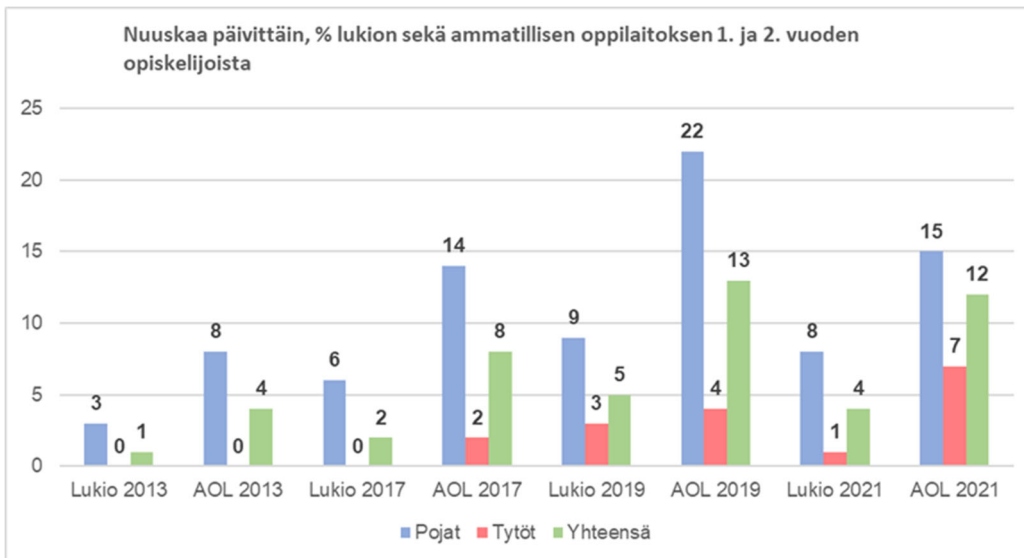
3.1. Användning av berusningsmedel

Tobak

3 procent av eleverna i årskurs 1 och 2 i gymnasiet röker dagligen, vilket innebär att ingen förändring har skett jämfört med 2019. Däremot röker 25 procent av elever vid yrkesläroanstalter dagligen, vilket är betydligt mera och därtill har andelen studerande vid yrkesläroanstalter som röker ökat med 6 procentenheter från 2019. (THL: enkäten Hälsa i skolan 2021)

Snus

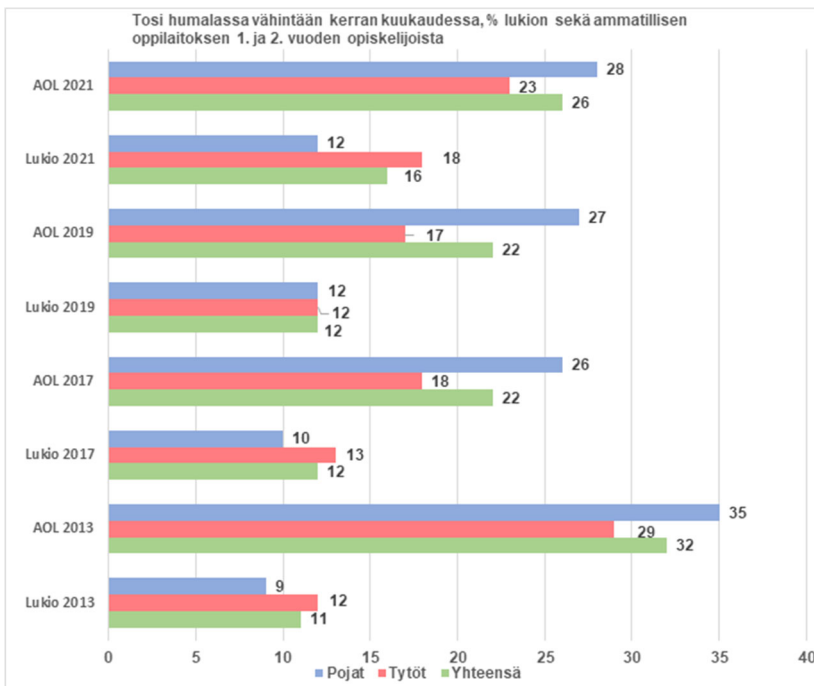
Andelen personer som använder snus dagligen har minskat något jämfört med 2019. Det är vanligare att studerande vid yrkesläroanstalter använder snus dagligen än att gymnasiestuderande gör det. Pojkar som studerar i gymnasiet använder snus oftare än flickor som studerar i gymnasiet. Mest daglig användning av snus förekommer bland pojkar som studerar vid yrkesläroanstalter. Dock har antalet pojkar vid yrkesläroanstalter som snusar dagligen minskat med 7 procentenheter från 2019 till 2021. (THL: Enkäten Hälsa i skolan 2021)

Indikator: Använder snus dagligen, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter enligt kön år 2013, 2017, 2019 och 2021, Karleby (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2006–2021, redigerad).

Alkohol

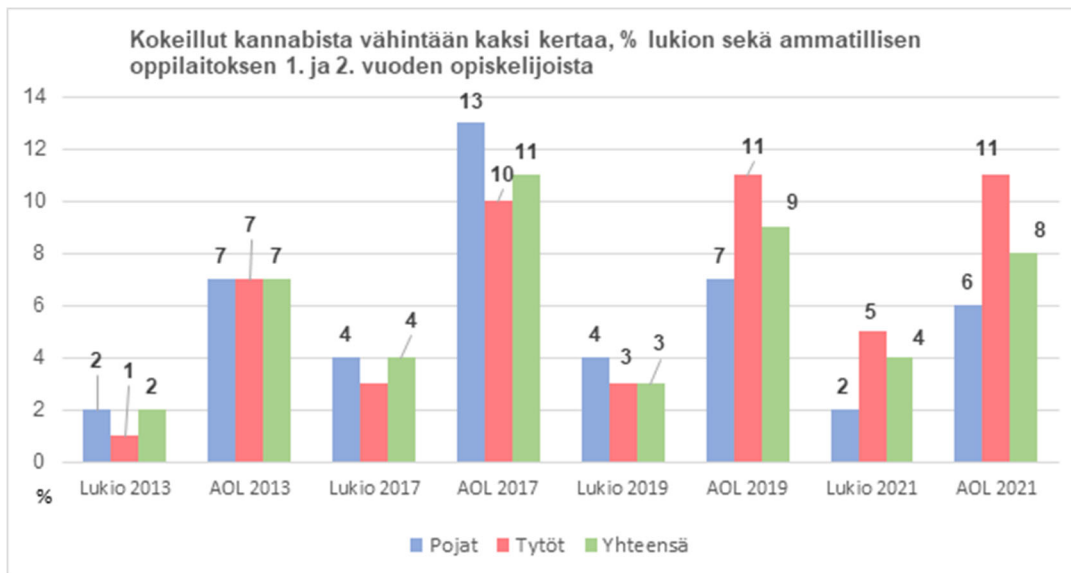
Av studerande i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter angav en större del att de varit ordentligt berusade än av eleverna i årskurs 1 och 2 i gymnasiet under alla år som granskats. När det gäller åren 2013, 2017 och 2021 angav flera flickor i gymnasiet att de varit ordentligt berusade minst en gång i månaden. Pojkar vid yrkesläroanstalter angav oftare än flickor att de varit ordentligt berusade minst en gång i månaden under alla granskningsår. (THL: Enkäten Hälsa i skolan 2021)

Indikator: Ordentligt berusad minst en gång i månaden, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter enligt kön år 2013, 2017, 2019 och 2021, Karleby (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2006–2021, redigerad).

Droger

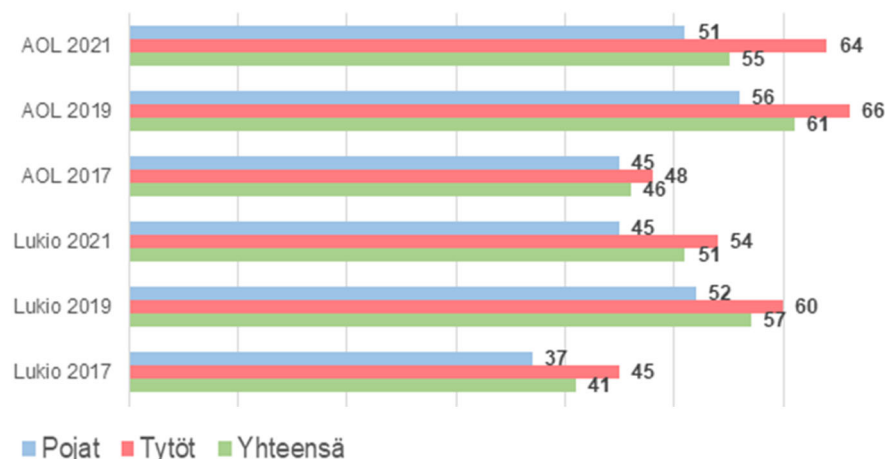
Av studerande i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter angav en större del att de har provat cannabis åtminstone två gånger än av eleverna i årskurs 1 och 2 i gymnasiet. Andelen flickor som studerar vid yrkesläroanstalter som har provat cannabis åtminstone två gånger är större än andelen pojkar åren 2019 och 2021. Samma fenomen gäller också gymnasiestuderande år 2021. (THL: Enkäten Hälsa i skolan 2021)

Indikator: Har prövat cannabis åtminstone två gånger, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter enligt kön år 2013, 2017, 2019 och 2021, Karleby (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2006–2021, redigerad).

Både när det gäller gymnasiet och yrkesläroanstalter ökade andelen elever och studerande (%) som anser det vara lätt att skaffa droger på den egna orten mellan 2017 och 2019 och minskade 2021. Studerande vid yrkesläroanstalter angav oftare än gymnasiestuderande under granskningsperioden att det är lätt att skaffa droger på den egna orten. Institutet för hälsa och välfärd (THL) 2021.

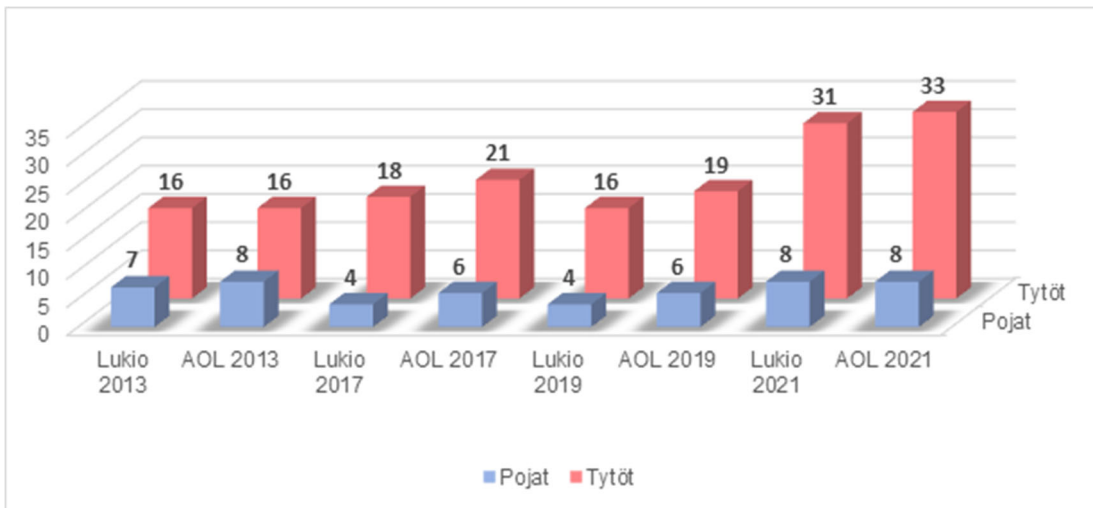
Det är lätt för en person i min ålder att skaffa droger på den egna orten, % av eleverna i årskurs 1 och 2 i gymnasiet och vid yrkesläroanstalter:

Indikator: Det är lätt för en person i min ålder att skaffa droger på den egna orten, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter enligt kön år 2017, 2019 och 2021, Karleby (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2006–2021, redigerad).

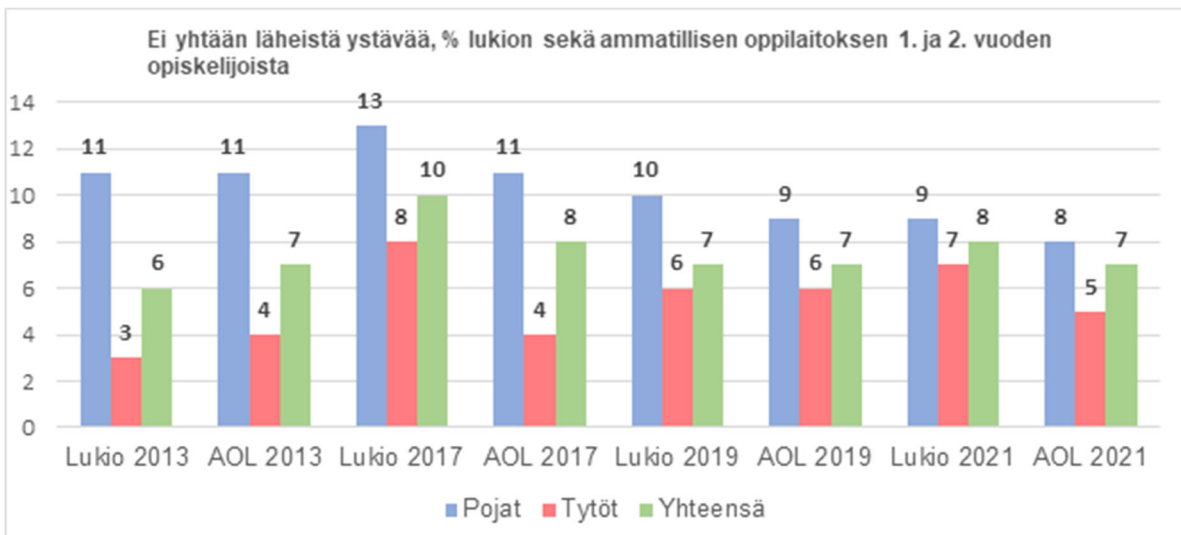
3.2 Psykiskt välbefinnande och sociala kontakter

Bland flickor i årskurs 1 och 2 i gymnasiet och vid yrkesläroanstalter förekommer det betydligt mera måttlig eller svår ångest än bland pojkar. När det gäller flickor som studerar i årskurs 1 och 2 i gymnasiet förekommer måttlig eller svår ångest hos 15 procentenheter mera år 2021 än 2019 och när det gäller flickor som studerar i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter 14 procentenheter mera år 2021 än 2019 (THL: Enkäten Hälsa i skolan 2021).

Indikator: Måttlig eller svår ångest, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter enligt kön år 2013, 2017, 2019 och 2021 (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2006–2021, redigerad).

När det gäller studerande i gymnasiet och vid yrkesläroanstalter har fler pojkar än flickor uppgett att de inte har en enda nära vän. Skillnaderna mellan flickor och pojkar har dock blivit mindre jämfört med 2019. Andelen pojkar i gymnasiet och vid yrkesläroanstalter som inte har en enda nära vän har minskat från år 2017 till 2019 och vidare till 2021. (THL: Enkäten Hälsa i skolan 2021)

Indikator: Inga nära vänner, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid gymnasier och yrkesläroanstalter skilt för könen åren 2013, 2017, 2019 och 2021, Karleby (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2006–2021, redigerad).

Personer i Karleby som fått invalidpension på grund av psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar i åldern 16–24 år under åren 2018–2021 utgör cirka 1 % av befolkningen i samma ålder. Andelen ligger på nästan samma nivå som i hela landet i medeltal.

I undervisningstjänsters projekt *Opiskelijan tuki koronan jälkeen Kokkolan lukiokoulutuksessa* riktas stödåtgärder till repetition av studier till studerande som bedöms ha brister i kunskapsmål i enlighet med grunderna för läroplanen på grund av de undantagsförhållanden som coronaviruset orsakat. Projektfinansieringen används till att öka styrningen och stödtjänsterna som utbildningens anordnare i samarbete med elevvården och studenthälsan erbjuder åt unga som har problem med orken och den mentala hälsan och som annars är i en svagare ställning.

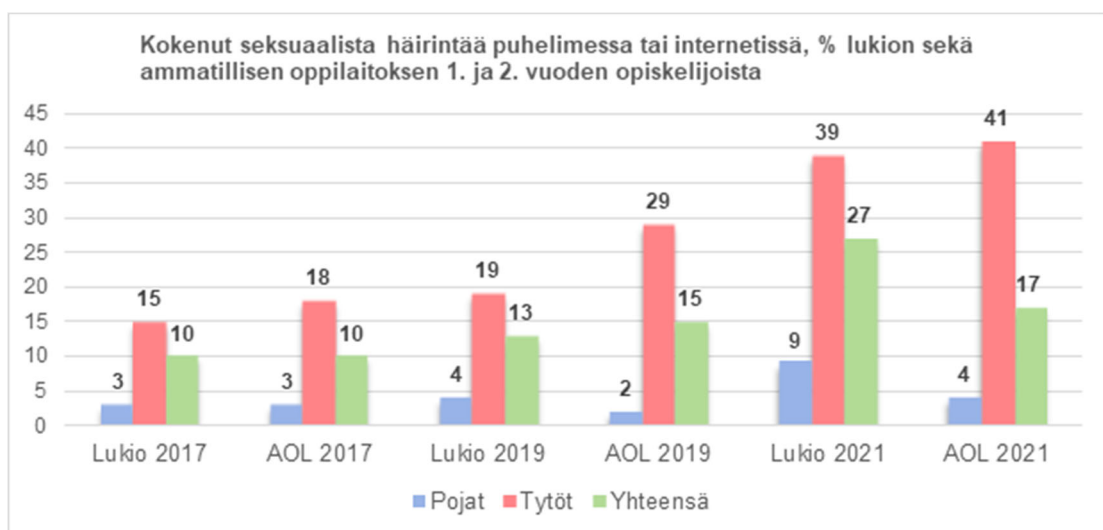
3.3. Mobbning och trakasserier

Antalet studerande som mobbats i skolan minst en gång i veckan var störst år 2013 både när det gäller gymnasiestuderande och studerande vid yrkesläroanstalter. När det gäller gymnasiet (flickor och pojkar sammanlagt) har antalet studerande som mobbats i skolan varit minst år 2019 och vid yrkesläroanstalter år 2021. Antalet personer som mobbats i skolan var större vid yrkesläroanstalter än i gymnasiet under hela granskningsperioden. (THL: Enkäten Hälsa i skolan 2021)

Mobbas minst en gång i veckan, % av elever i årskurs 1 och 2 i gymnasiet och vid yrkesläroanstalter						
År	Gymnasiet			Yrkesläroanstalt		
	Pojkar %	Flickor %	Sammanl. %	Pojkar %	Flickor %	Sammanl. %
2013	1,2	1,1	1,1	5,0	3,0	3,9
2017	0	0,8	0,5	1,4	3,5	2,3
2019	0	0	0	3,5	0,4	2,0
2021	0,6	0,4	0,5	2,1	1,7	1,9

Tabell: Mobbas minst en gång i veckan, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter enligt kön år 2013, 2017, 2019 och 2021, Karleby (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2006–2021, redigerad).

Sexuella trakasserier som flickor i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter har utsatts för i telefon eller på internet ökade med 11 procentenheter från 2017 till 2019 och vidare med 12 procentenheter från 2019 till 2021. Sexuella trakasserier som flickor i årskurs 1 och 2 i gymnasiet har utsatts för i telefon eller på internet ökade med 4 procentenheter från 2017 till 2019 och till och med 20 procentenheter från 2019 till 2021. Flickor utsätts för sexuella trakasserier i telefon eller på internet i mycket större utsträckning än pojkar. (Enkäten Hälsa i skolan 2021)

Indikator: Utsatts för sexuella trakasserier i telefon eller på internet under året, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter enligt kön år 2017, 2019 och 2021, Karleby (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2021, redigerad).

Under hela granskningsperioden hade flera studerande i årskurs 1 och 2 i gymnasiet utsatts för sexuella trakasserier i offentlig lokal än studerande i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter. Flickor har utsatts för sexuella trakasserier i offentlig lokal i större utsträckning än pojkar. Sexuella trakasserier som flickor i gymnasiet har utsatts för i offentlig lokal ökade med 9 procentenheter från 2019 till 2021 och när det gäller flickor som studerar vid yrkesläroanstalter med 14 procentenheter från 2019 till 2021. (THL: Enkäten Hälsa i skolan 2021)

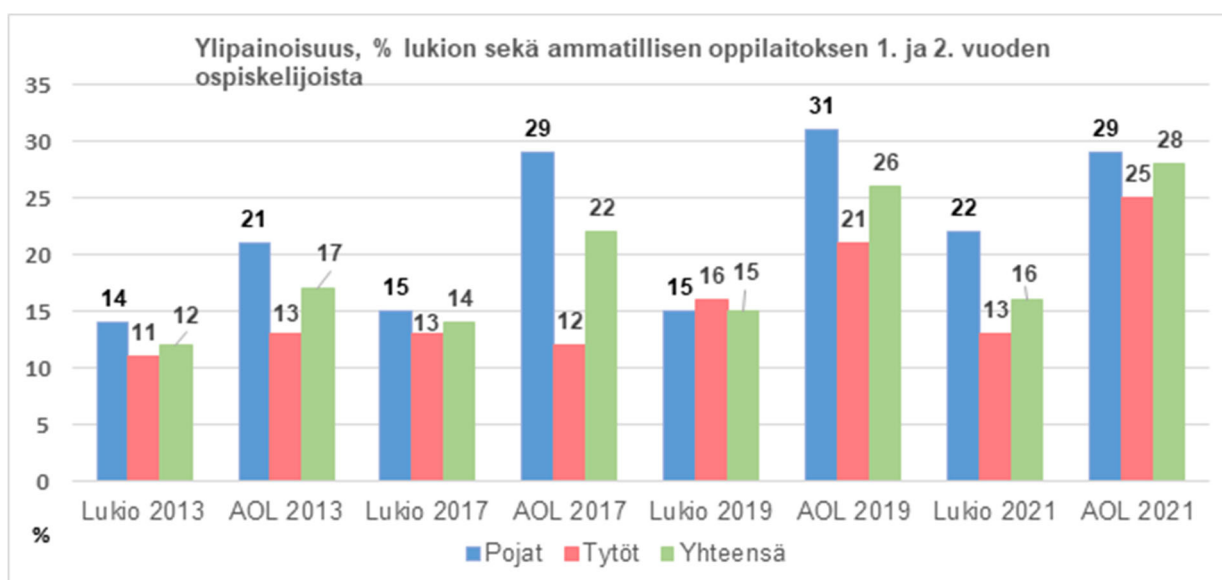
Indikator: Utsatts för sexuella trakasserier i offentlig lokal under året, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter enligt kön år 2017, 2019 och 2021, Karleby (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2021, redigerad).

3.4 Motionsaktivitet

På basis av enkäten Hälsa i skolan kan motionsaktiviteten hos studerande i gymnasiet och vid yrkesläroanstalter i Karleby beskrivas som följer:

- Av gymnasiestuderandena är 16 procent (hela landet 18 %) och av studerandena vid yrkesläroanstalter är 14 procent (hela landet 15 %) fysiskt aktiva minst en timme per dag.
- Av gymnasiestuderandena i Karleby rör sig 27 procent (hela landet 26 %) och av studerandena vid yrkesläroanstalter 43 procent (hela landet 42 %) lite (aktivitet som gör en andfådd, högst en timme per dag). Det har inte skett några ändringar i andelarna från 2019.
- Flickor som studerar i gymnasiet motionerar i ofta mindre än pojkar. Av flickor i gymnasiet motionerar 31 procent lite, när samma andel av pojkarna är 20 procent.
- Motion eller idrott på eget initiativ på fritiden är den mest allmänna hobbyn för såväl pojkar som flickor.

Andelen personer med övervikt har ökat tydligt från 2013 till 2021. Bland pojkar i både gymnasiet och yrkesläroanstalter fanns flera överviktiga än bland flickor. År 2019 var ett undantag då det fanns lite färre överviktiga bland pojkarna i gymnasiet än bland flickorna. När det gäller yrkesläroanstalter blev skillnaderna mellan flickors och pojkars övervikt mindre och när det gäller gymnasiet större i enlighet med enkäten Hälsa i skolan 2021. Bland studerande vid yrkesläroanstalter fanns under hela granskningsperioden flera studerande med övervikt än bland studerande i gymnasiet. (THL: Enkäten Hälsa i skolan 2021)

Indikator: Övervikt, % av eleverna i årskurs 1 och 2 vid yrkesläroanstalter enligt kön år 2013, 2017, 2019 och 2021, Karleby (THL: Enkäten Hälsa i skolan, tidsserie 2006–2021, redigerad).

Syftet med undervisningstjänsters projekt *Liikkuva opiskelu* är att främja och utveckla gymnasiestuderandes välmående och trivsel samt att uppmuntra studerandena till en fysiskt aktiv livsstil. När studerandena görs delaktiga i planeringen och genomförandet av verksamheten stärks delaktigheten och stöds gemenskapen. Gymnasiestuderandenas skoldagar är långa. Arbetsdagarna blir ännu längre när man räknar med de många studieuppgifterna som ska göras hemma. Under skoldagen sitter gymnasiestuderandena mycket. Genom åtgärder inom ramen för projektet *Liikkuva opiskelu* minskar man tiden som studerande sitter och ökar motionen under skoldagen. Motionen ökar under lektionstid och på raster. Motionen blir en pedagogisk modell för studier, bl.a. via aktiva undervisningsmetoder.

3.5 Delaktighet

Coronaepidemin präglade delaktighetsverksamheten under hela året och man var tvungen att avboka en del av evenemangen och funktionerna. I stället tog man fram säkra verksamhetssätt som delaktiggör unga.

I delaktighetsverksamheten bereddes bl.a. barns och ungas deltagande i projektet för nationalstadsparken i Karleby. Ungdomsfullmäktige deltog i förverkligandet genom att de erbjöds möjlighet att svara på en invånarenkät,

kommentera resultaten av invånarenkäten och delta i videoinspelningar vid Villa Elba. Dessutom utreddes i delaktighetsverksamheten en möjlighet till tjänsteinnehavarfaddrar till stöd för ungdomsfullmäktiges representanter till exempel för arbetet i nämnder. I delaktighetsverksamheten genomfördes också tillsammans med ungdomsfullmäktige beviljande av stipendier till medlemmar som utsetts av elevkårerna och skapades en gemensam betygsbotten för alla styrelsemedlemmar i elevkårerna.

Dessutom genomfördes i delaktighetsverksamheten ett videoprojekt som en del av Institutets för hälsa och välfärd evenemang TerveSos. Videon gjordes i tillsammans med ungdomsfullmäktiges representanter för perioden 2018–2019. Videon som ungdomarna gjorde behandlade temat "trygg miljö för unga". Dessutom bereddes inom delaktighetsverksamheten som en åtgärd inom utvecklingsarbetet Barnvänlig kommun en väg för barn och unga till delaktighet.

I delaktighetsverksamheten verkställdes också tillsammans med Rädda Barnen rf en workshop om förebyggande av våldsam extremism och radikaliserings för unga. Dessutom fungerade delaktighetskoordinatören som en del av ungdomstjänsternas digitala insatsgrupp Diginyrkki och deltog således bland annat i att göra anvisningar för sociala medier. Dessutom deltog delaktighetskoordinatören i det kulturella ungdomsarbetet samt i planeringen och genomförandet av ett evenemang på barnkonventionens dag.

Ungdomsfullmäktige

Ungdomsfullmäktiges nya mandatperiod började år 2021. Ungdomsfullmäktige hade 28–25 unga som ledamöter under 2021. Under året hade Mellersta Österbottens konservatorium, Isokylän nuorisotila, Isojärven nuorisotalo, Kälviän nuorisotalo, ungdomscentret Vinge och Ullavan nuorisotalo inga representanter.

Ungdomsfullmäktige hade representanter i följande av stadens beslutsfattande eller påverkande organ 2021: Stadsfullmäktige (2 representanter), Bildningsnämnden (2 representanter), Stadsstrukturnämnden (1 representant+ 1 ersättare), ungdomsfullmäktiges representanter i arbetsgruppen för delaktighetsprogrammet för barn och unga, ungdomsfullmäktiges representant i arbetsgruppen för Mellersta Österbottens klimatvägkarta (1 representant), Ungdomsfullmäktiges representant i barnfullmäktige (2 representanter), Karleby stads välfärdsarbetsgrupp (HYTE) (2), Ungdomsfullmäktiges representanter i ledningsgruppen för Finlandsmodellen för hobbyverksamhet i Karleby (1-2 representanter), Lednings- och servicenätverket för unga (2 representanter), Ungdomsfullmäktiges representant (1 representant) i ekonomiprogrammets ledningsgrupp i Karleby, Ungdomsfullmäktiges representant i ledningsgruppen för projektet Föreningskliniken (1 representant).

Ungdomsfullmäktige har kommit med många initiativ och deltagit i många evenemang och tillställningar. Dessutom har kommunikationsuppgifter utgjort en betydande del av ungdomsfullmäktiges verksamhet. Dessa har verkställts via ett Instagram-konto. Ungdomsfullmäktige har dessutom skrivit reportage i tidningen Kokkolas Nuori Kokkola-sida och gett intervjuer till lokala dagstidningar.

Elevkårsverksamhet

År 2021 ordnades sju utbildningar för styrelserna för elevkårerna i högstadierna i Karleby vid olika skolor. Utöver höstens utbildningar var avsikten att våren 2021 hålla en till utbildning för en del skolor. Vårens utbildningar inhiherades dock på grund av coronarestriktionerna.

Syftet med utbildningarna för elevkårernas styrelser är att behandla elevkårernas grundläggande verksamhet, de möjligheter och utmaningar som anknyter till den och att tillsammans göra upp en verksamhetsplan för utvecklande av verksamheten tillsammans med högstadiets elevkårs styrelse och den handledande läraren. I utbildningen tas tillsammans med de unga upp delaktighet, påverkande och möjligheterna i anknytning till dem. Man bedömer också hur de förverkligats. Dessutom behandlas under dagen uppgifter som anknyter till elevkårsverksamheten och utmaningar i anknytning till dem i den egna skolan, diskuteras arbete i grupp och hur viktigt det är samt görs upp en årsklocka för elevkårsverksamheten. En viktig del av utbildningen är gruppbildning inom styrelsen.

I elevkårens utbildningar deltar i huvudsak en eller flera lärare som handleder elevkåren, ifrågavarande skolas skolutbildningsarbetare och delaktighetskoordinatören, som har huvudansvaret för utbildningen. Sammanlagt deltog 123 unga och 11 handledande lärare i utbildningarna. Utbildningar ordnades vid ungdomscentret Vinge, ungdomslokalen i Kelviä, ungdomslokalen i Lochteå och vid Storträsk ungdomslokal. Utöver utbildningarna ordnade styrelserna på möten, jippon, verksamhet och evenemang vid sina egna skolor tillsammans med lärare, elever och stödelever med beaktande av coronarestriktionerna.

Elevkårsnätverket

Elevkårsnätverket samlades inte alls under år 2021 på grund av coronapandemin. Mötet mellan ungdomar och beslutsfattare flyttades till 2022.

Vänelevsverksamhet

Vänelevsverksamheten skapar god och uppmuntrande sammanhållning i skolan, motarbetar ensamhet och förebygger problem samt ökar ungdomarnas delaktighet. I vänelevsverksamheten betonar vi beteende som beaktar andra samt lär oss sociala färdigheter och empatiförmåga. Vänelevsverksamheten bygger på små gärningar och beaktande av andra. Väneleverna fungerar som kamratstöd för andra unga och försöker med sin verksamhet säkerställa att ingen är ensam i skolan. Dessutom ordnar väneleverna bland annat aktiviteter under rasterna och temaevenemang.

På grund av coronaepidemin inhyllade teamet som handleder vänelevsverksamheten den planerade och årligen återkommande utbildningseftermiddagen för vänelever i åttan vid ungdomscentret Vinge och utbildningsdagen för vänelever i nian vid Kälviän opisto. Utgående från ett önskemål från lärare som handleder vänelevsverksamheten och beslut av teamet verkställdes utbildningarna för vänelever i mindre grupper vid Vinge.

Väneleverna ordnade och deltog vid sina egna skolor i evenemang och utbildningar som ordnats tillsammans med den handledande läraren och skolungdomsarbetaren i samarbete med elevkårens styrelser eller andra skolornas vänelever. Dessutom har väneleverna och deras handledare kunna delta i Mannerheims barnskyddsförbunds utbildningar för vänelever och vänelevshandledare utgående från eget intresse och möjligheter.

Ungas frivilliga grupper, sociala medier, digiungdomsarbetet och webbplatsen Ung i Karleby

Spelgruppen Kokkolan Turpasauna fortsatte att träffas på torsdagar. Gruppen samlades vid ungdomscentret Vinge till spelkvällar och -turneringar som de själva ordnat.

Delaktighetskoordinatören deltog i arbetsgruppen Diginyrkki, som utvecklar ungdomstjänsters digitala ungdomsarbete, och i Verkes utbildningar om digitalt ungdomsarbete och sociala medier. Dessutom gjorde delaktighetskoordinatören uppdateringar på Instagramkontot Karleby för barn och unga. Delaktighetskoordinatören deltog också i planeringen och verkställandet av Politikveckans tre livesändningar i samarbete med ungdomsfullmäktige.

Samarbetet med tidningen Kokkola fortsatte år 2021. Nuori Kokkola-sidan kom ut 10 gånger under året. Man beslöt sluta med Nuori Kokkola-sidan i november 2021. Samarbetet med tidningen Kokkola fortsätter ändå. En del av texterna på Nuori Kokkola-sidan hade unga själva skrivit eller kommit med idéer. En del texter var skrivna av ungdomsledare, uppsökande ungdomsledare eller delaktighetskoordinatören. Dessutom publicerades på sidan ungdomars bilder från sociala medier och spalten Ohjaamo neuvoo.

Kulturell delaktighet

Staden har stött kulturdelaktigheten unga och unga vuxna genom att erbjuda gratis kulturtjänster och subventionera avgiftsbelagda tjänster så att de är tillgängliga för stadens invånare. Under granskningsperioden har kulturtjänster och ungdomstjänster tillsammans producerat ungdomskulturverksamhet bl.a. i form av evenemanget NollaPiste. NollaPiste kunde tyvärr inte ordnas åren 2020 och 2021 på grund av coronapandemin. Kulturverksamhet som är riktad till unga och unga vuxna har under granskningsperioden stötts också genom att stöda aktörer inom den tredje sektorn i projekt som anknyter till ungdomskultur.

3.6 Navigatorn

Navigatorn i Mellersta Österbotten erbjuder service med låg tröskel till unga och unga vuxna under 30 år.

Navigatorn erbjuder information, rådgivning och handledning bland annat

- vid studieval och under studierna
- i karriärplanering
- i sysselsättningsfrågor
- i frågor som gäller vardag och hälsa.

Navigatorns service är avgiftsfri och ingen remiss behövs. Till Navigatorn kan man komma ensam, med en förälder eller kompis eller med annat nätverk.

Navigatorns verksamhet år 2021:

För verksamheten har man haft en resurs på 1,5 årsverken som har riktats till kundarbete och arbete med nätverk och utveckling. Navigatorn har producerat jour med låg tröskel för unga både som distansjour och som jour på plats. Navigatorn har också haft en chatt för unga. Navigatorn har publicerat 167 uppdateringar på sociala medier (Facebook och Instagram) i anknytning till arbete, utbildning och välmående.

Samarbetet med Keski-Pohjanmaan ammattiopisto har utökats och bl.a. med Kpedu Rekry-projektet har rekryteringsklinikverksamhet inletts, inom ramen för vilken studerande kan reservera tid till Navigatorns personal vid studieanstalten. Navigatören har haft 3 infotillfällen för studerande som utexamineras i samarbete med läroanstalterna, ordnat en temavecka och varit utställare under en mäsas.

Navigatören har marknadsfört bl.a. arbetskraftsutbildningar per e-post i fyra kampanjer. I Navigatorns verksamhet har man tagit i bruk en nättjänst för handledning, Ohjaustaverkossa.fi, samt en lärplattform för psykosocialt stöd från projektet *Onni* när det gäller TE-byråns personal. I slutet av 2021 har ett nytt samarbetsavtal beretts om Navigatorns verksamhet mellan kommunerna i Mellersta Österbotten och TE-byrån från år 2022. Dessutom har samarbetet med kommunförsöket för sysselsättning gjorts närmare.

Navigatorns användningsgänger, i vilka både grupper och individer ingår: 293 (obs. att talet omfattar också grupper av professionella, inte endast klienter). Av dessa var 159 ungdomar.

3.7 Ankarteamet i Karleby

Ankarverksamheten har som mål att ingripa i ett tidigt skede och yrkesövergripande i den ungas situation. Syftet är att främja välbefinnande hos unga och att förebygga brott.

I ankarverksamheten bemöts den unga som individ och som helhet. Ankarteamet i Karleby består av sakkunniga från polis, socialarbete, hälsovård och ungdomstjänster. Det viktiga är att ge akt på och stöda de ungas egna styrkor. Tidigt ingripande förhindrar och förebygger att problem hopas och blir svårare. I ankarverksamheten strävar man efter att hitta ändamålsenlig hjälp och stöd till den unga. Ungdomstjänster står för 60 % av Ankarteamets ungdomsledararbetstid och bidrar med 1000 € till verksamheten.

Ankarteamets ungdomsövervakning och ungdomsledare gick år 2021 sammanlagt 25 gånger ut bland de unga. Man gick ut till ställen där unga tillbringar sin fritid, till köpcentra och skolornas omgivningar. Via att man gick ut bland de unga mötte man år 2021 cirka 1500 unga, tyngdpunkten låg på april-maj och augusti-september. Ungdomsövervakning genomfördes i huvudsak under helgdagar och dagar före helgdagar.

När det gäller behandlingen av ungas brottmål hade Ankarteamet diskussioner och servicehandledning under 11 månader år 2021. Kontoret var stängt i juli. I början av år 2021 tog man i bruk en riksomfattande statistikplattform. I bruktagandet gick inte helt problemfritt och statistiken är inte helt jämförbar med äldre statistik på grund av något olika statistikföringsanvisningar. I programmet har under 2021 registrerats 202 möten med Ankarteamet i Karleby. Ungdomsledare har deltagit i 61 möten och under Mellersta Österbottens ankarverksamhet har dessutom 114 möten registrerats och i dem har en ungdomsledare deltagit i 27 möten. Det har alltså statistikförts 316 möten med Ankarteamet. I 87 av dem har en representant för ungdomsarbete deltagit.

Statistikföringen har fortfarande varit bristfällig. Det reella antalet möten är något större. År 2021 behandlades cirka 350 ungas ärenden. I jämförelse med år 2020 har antalet möten ökat med cirka 25–30 procent. Sommaren är den lugnaste tiden, medan början av året och september-november är särskilt bråda. Ungdomsledare har deltagit i ungefär en tredjedel av fallen och största delen av fallen har behandlats på en gång.

I början av 2021 var arbetsbördan stor då man utredde en snatterihärva och på våren försvårades verksamheten av coronan. Man satsade på verksamheten ute bland unga, men när det inte ordnades några stora evenemang blev antalet möten med unga något mindre än tidigare. Ankarkaffet avbokades för andra gången. Ett par planerade ungdomsövervakningar avbokades på grund av bristande resurser. Klientmötena sysselsatte teamet betydligt mer än tidigare år.

Under året hade man cirka 30 yrkesövergripande möten eller samarbetsmöten. Tidigare har antalet varit kring 50. Nedgången beror främst på att antalet skolbesök minskade, ett par utvecklingsprojekt upphörde och verksamheten riktades mot möten med unga ute på fältet. Ankarteamets Instagramkonto hade cirka 850 följare i början av 2021 och cirka 1150 i slutet av året.

4 INVÅNARE I ARBETSFÖR ÅLDER

Positivt

Andelen personer som är psykiskt avsevärt belastade var mindre än i jämförelsekommunerna.

Andelen personer i åldern 25-64 år som erhåller invalidpension var däremot nära den motsvarande andelen i hela landet och bättre än i en del av jämförelsekommunerna.

Bekymmer

Antalet personer som får sjukdagpenning har under hela granskningsperioden varit högre i Karleby än i hela landet.

30,6 procent använder alkohol över riskgränserna.

Andelen personer som röker dagligen var större än i jämförelsekommunerna och i hela landet i medeltal.

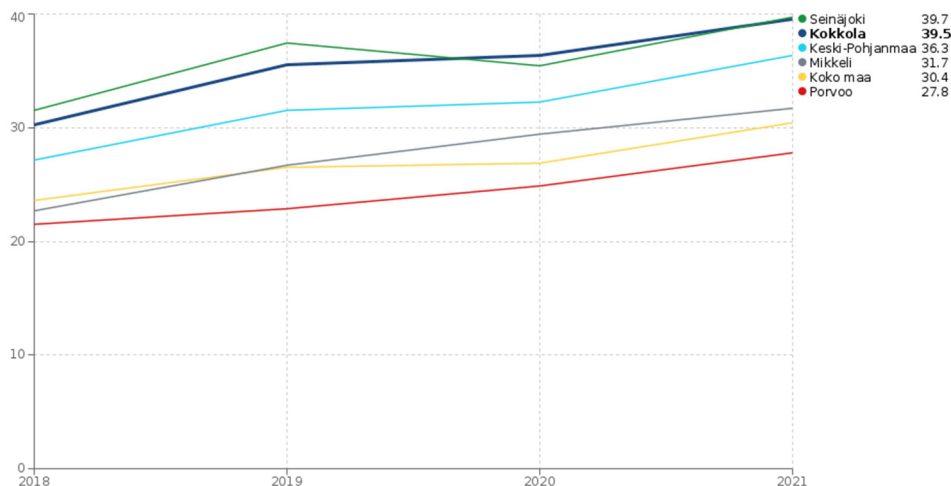

På kommunnivå finns inte tillgång till liknande data om hela den vuxna befolkningens hälsa som den som tas fram om unga med enkäten Hälsa i skola. THL:s FinSote-undersökning, som genomfördes under granskningsperioden år 2020, ger dock mycket information om den vuxna befolkningens hälsa och välmående. Det bör dock konstateras att jämförelsen mellan olika år blir bristfällig i och med att uppgifterna baserar sig främst bara på en undersökning som gjordes 2020.

4.1 Livskvalitet och mental hälsa

Med livskvalitet avses individens bedömning av livet i den egna kultur- och värdeomgivningen och i förhållande till de egna målen, förväntningarna, värdena och andra viktiga aspekter. Enligt FinSote-undersökningen 2020 ansåg 61,8 procent av personerna i åldern 20–64 att deras livskvalitet var god. De motsvarande andelarna i jämförelsekommunerna var följande: S:t Michel 57,7%, Borgå 62,2% och Seinäjoki 56,5%.

Under granskningsperioden ökade andelen personer i åldern 25–64 som fick sjukdagpenning i Karleby och var nästan 40 promille 2021. Situationen är sämre än i hela landet i medeltal:

Indikator: Andelen 25–64-åringar/1 000 personer i motsvarande ålder som har erhållit sjukdagpenning på grunder som anknyter till mental hälsa.
Källa: Statistik över sjukdagpenning (FPA).

Andelen personer som upplever betydande psykisk påfrestning var dock mindre 2020 än i jämförelsekommunerna och i hela landet, 9,9 procent (hela landet 16,2 %). Betydande psykisk påfrestning tyder på att personen har affektiv störning, ångeststörning eller någon annan psykisk störning. Indikatorn beskriver förekomsten av psykiska störningar inom området. En väsentlig del av befolkningens sjukdomsburden beror på psykiska störningar. Psykiska störningar är vanliga och försämrar livskvaliteten i större utsträckning än många fysiska sjukdomar. Psykiska störningar ökar också risken för att drabbas av andra sjukdomar, till exempel hjärt- och kärlsjukdomar och depression. (Källa: Sotkanet.fi)

Kommun	2020
Karleby	9,9
Borgå	14,1
Seinäjäki	13,0
S:t Michel	15,5
hela landet	16,2

Tabell: Andelen personer som upplever betydande psykisk påfrestning (%), 20 - 64-åringar. Källa: THL, undersökningen FinSote.

4.2 övervikt och sjukdom

Enbart vikten visar inte om en person är överviktig, eftersom människor är olika långa. Därför ska vikten ställas i förhållande till längden. Detta görs via viktindexet. Viktindexet förkortas BMI, vilket härstammar från engelskans Body Mass Index. BMI 30 kg/m² är ett internationellt godkänt gränsvärde för fetma som är betydande med tanke på hälsan.

BMI 30 eller högre:

- medför större risk för att drabbas av bland annat hjärt- och kärlsjukdomar, typ 2 diabetes och muskuloskeletala sjukdomar
- ökar rörelsebegränsningar
- minskar det upplevda välbefinnandet

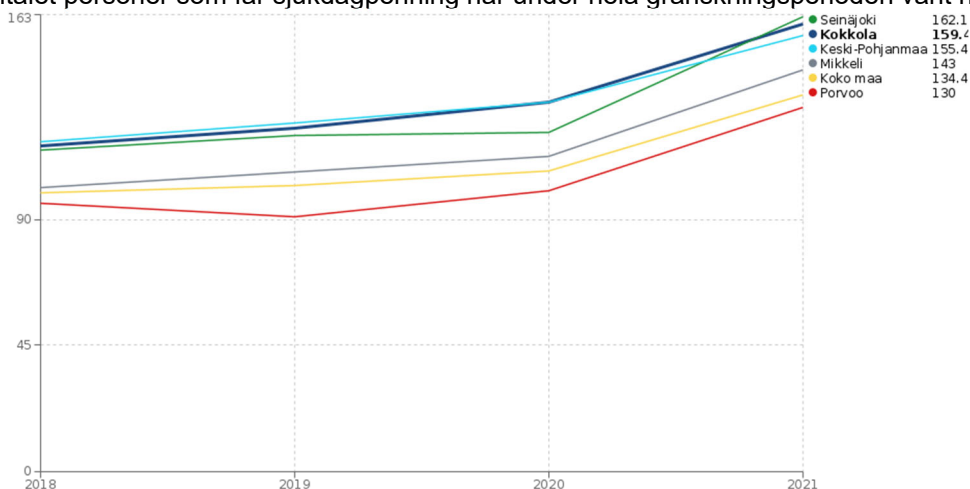
Enligt THL:s prognos placeras 30,5 procent av männen och 28,1 procent av kvinnorna i Mellersta Österbotten 2032 i klass 30 eller över när det gäller viktindex.

Enligt FinSote-undersökningen 2020 var BMI hos 23 procent av personerna i åldern 20–64 i Karleby 30 eller högre. Andelen ligger på samma nivå som i hela landet i medeltal.

Kommun	2020
Karleby	23,1
Borgå	23,3
Seinäjäki	32,9
S:t Michel	19,1
hela landet	23,1

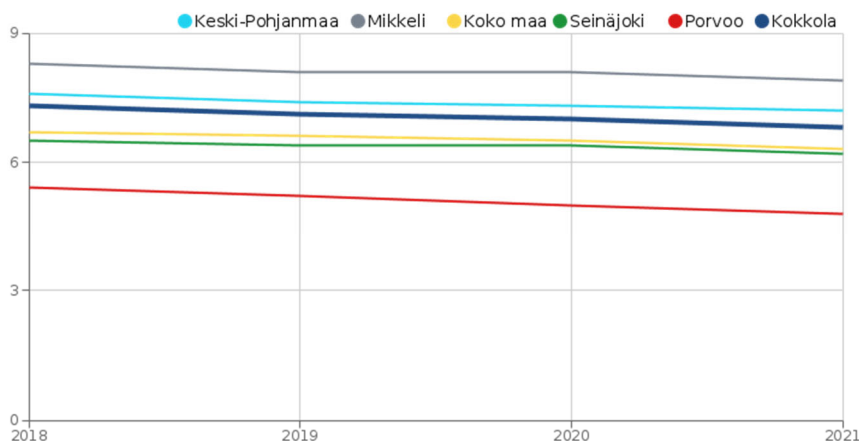
Tabell: Kroppsmasseindex BMI 30 kg/m² (%), personer i åldern 20–64 Källa: THL, undersökningen FinSote)

Antalet personer som får sjukdagpenning har under hela granskningsperioden varit högre i Karleby än i hela landet.

Indikator: Andelen 25–64-åringar/1 000 personer i motsvarande ålder som har erhållit sjukdagpenning. Statistik över sjukdagpenning (FPA).

Andelen personer i åldern 25–64 år som erhåller invalidpension var däremot nära den motsvarande andelen i hela landet och bättre än i en del av jämförelsekommunerna.

Indikator: Personer i åldern 25–64 år som erhåller invalidpension, % av befolkningen i motsvarande ålder

Sjuklighetsindex

I THL:s sjuklighetsindex har beaktats sju olika sjukdomsgrupper och fyra olika viktningssynvinklar. Indexet omfattar följande sjukdomsgrupper: cancer, kranskärslsjukdomar, cerebrovaskulära sjukdomar, sjukdomar i muskuloskeletala systemet, psykiska störningar, olycksfall och demens.

Indexen för de olika sjukdomsgrupperna beskriver hur allmänna sjukdomarna är i den granskade åldersgruppen i förhållande till sjukdomarna hos befolkningen i samma ålder i hela landet (hela landet = 100). Indexets värde är desto större ju mera allmän sjukligheten på området är. Indexvärdet för hela landet under det sista året i tidsserien är 100. Jämförelsetalen är ålderstandardiserade, vilket innebär att man har avlägsnat åldersstrukturens inverkan på resultaten. Mellersta Österbottens sjuklighetsindex är 110,1 och Karlebys 107,1. Tabellen nedan visar också olika sjukdomsgruppers index. I Karleby är förekomsten av kranskärslsjukdomar, psykiska störningar och olycksfall högre än i hela landet i medeltal.

	2019
THL:s sjuklighetsindex	107,1
Index för cerebrovaskulära sjukdomar	101,6
Index för mental hälsa	112
Index för kranskärslsjukdomar	119,5
Cancerindex	95,9
Index för olycksfall	111,4
Index för sjukdomar i muskuloskeletala systemet	106,5

Tabell: THL:s sjuklighetsindex, Karleby, ålderstandardiserat

4.3 Berusningsmedel

Överdrivet alkoholbruk är ett av de mest centrala hälsohoten i den finländska samhället. Enligt bedömningar använder minst 13 procent av befolkningen (dvs. 560 000 finländare) alkohol på ett sådant sätt att de har en ökad risk för långvariga hälsoolägenheter.

Både hälsomässiga skador och sociala olägenheter eller en betydande risk för dessa anknuter till överdrivet alkoholbruk. Dödsorsakerna som anknuter till alkohol har under de senaste åren varit de vanligaste dödsorsakerna bland människor i arbetsför ålder. Det är känt att det finns ett direkt samband mellan de hälsoproblem som alkoholen orsakar och den totala alkoholkonsumtionen. Riklig alkoholkonsumtion ökar sjukligheten, försämrar symtomen av många sjukdomar och ökar risken för att hamna utanför arbetslivet. Hos män förklarar alkoholen dessutom cirka en fjärdedel av de så kallade socioekonomiska skillnaderna i dödligheten mellan befolkningsgrupperna.

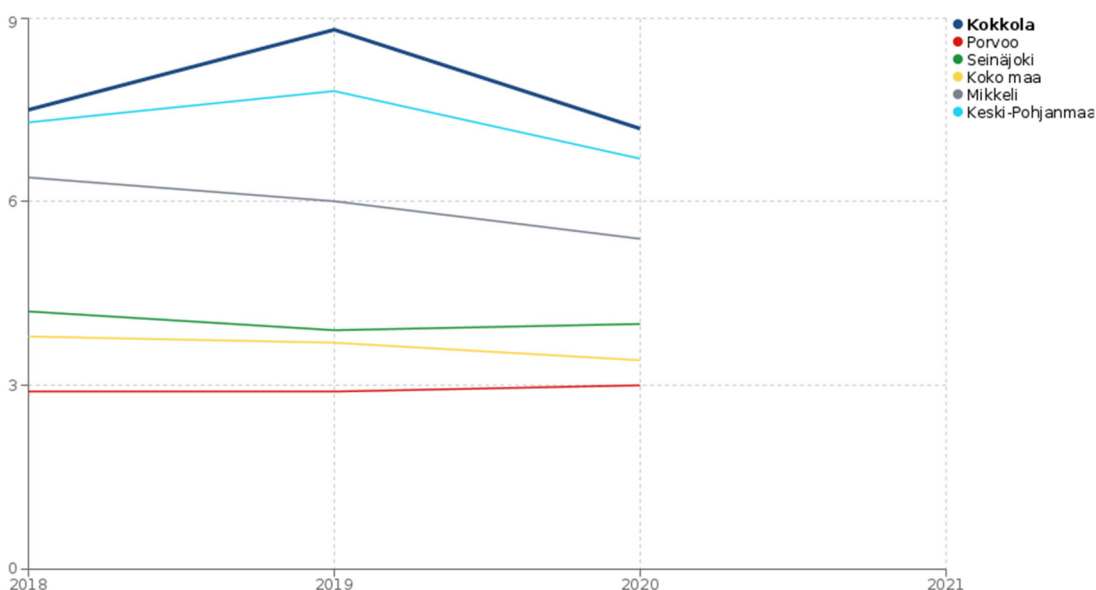
Alkoholkonsumtion orsakar problem för närstående, gemenskapen och i vidare omfattning för samhället. (Källa: THL)

Av personerna i åldern 20–64 i Karleby använder 30,6 procent för mycket alkohol, d.v.s. över riskgränsen. Andelen ligger på nästan samma nivå som i hela landet i medeltal.

Kommun	2020
Karleby	30,6
Borgå	27,0
Seinäjäki	30,8
S:t Michel	38,5
hela landet	30,1

Tabell: Andelen personer som dricker för mycket alkohol (AUDIT-C) (%), 20 - 64-åringar. Källa: Undersökningen FinSote.

Antalet 25 - 64-åringar som behövt sjukhusvård eller vård vid hälsocentralens bäddavdelning på grund av alkohol- och narkotikabruk har i Karleby under hela jämförelseperioden varit högre än i jämförelsekommunerna och hela landet. Det positiva är ändå att antalet har minskat från år 2019 till 2020. Antalet 24 - 64-åringar som behövt sjukhusvård på grund av alkohol- och narkotikabruk i relation till den berörda åldersklassen ger information om hur stor sjukfrekvens som alkohol- och narkotikabruk orsakar och om hur allvariga sjukdomarna är. Man bör dock observera att sjukhusvårdsvolymen också påverkas av de resurser som finns att tillgå (t.ex. hurdan tillgång till sjukhus- och/eller öppenvård regionen har när det gäller missbruk) samt av den rådande vårdpraxisen.

Indikator: 25 - 64-åringar som vårdats på sjukhus på grund av berusningsmedel / 1 000 i samma åldrar Källa: Statistik om specialiserade vårdens tjänster (THL). Statistik om primärvårdens tjänster (THL)

Rökning är en av de mest betydande orsaksfaktorerna för sjukdom och förtidig död i samhället. För individen är hälsoriskerna betydande, eftersom varannan rökare dör för tidigt. I Finland orsakas cirka 4000 dödsfall om året av rökning. Rökning har stor betydelse som förklarande faktor för skillnader i hälsan och dödligheten mellan olika befolkningsgrupper, och skillnader gällande tobaksrökning i olika befolkningsgrupper ses redan i ungdomsåren. (Källa: Sotkanet.fi) I Karleby röker nästan 18 procent av 20–64-åringarna dagligen. Andelen är större än i jämförelsekommunerna och i hela landet.

Kommun	2020
Karleby	17,7
Borgå	12,4
Seinäjäki	12,2
S:t Michel	11,0
hela landet	12,4

Tabell: 20 - 64-åringar som röker dagligen, % av befolkningen

4.4 Motionsaktivitet

Enligt en utredning som forsknings- och expertcentret UKK-instituutti har samordnat uppgår samhällets årliga kostnader för fysisk inaktivitet, mycket sittande och dålig kondition till minst 3 miljarder euro, då man beaktar social- och hälsovårdskostnader, produktivetskostnader, inkomstskatteförluster, arbetslöshetsförmåner och kostnader för utslagning. (Valtioneuvosto.fi)

Genom den nationella undersökningen om hälsa, välfärd och social- och hälsovården FinSote följer man förändringar i befolkningens hälsa och välfärd enligt befolkningsgrupp och område. Resultaten per välfärdsområde (Mellersta Österbotten):

- Andelen personer som motionerar tillräckligt enligt rekommendationen om hälsomotion
 - 42 procent av 20–54-åringarna (hela landet 42 %)
 - 36 procent av 55–74-åringarna (hela landet 37 %)
 - 24 procent av personerna över 75 år (hela landet 28 %)
- Män uppnår rekommendationen om hälsomotion oftare än kvinnor
 - 20–54-åringar: 46 procent av männen och 38 procent av kvinnorna
 - personer över 75 år: 29 procent av männen och 20 procent av kvinnorna
- Coronapandemins inverkan på motionen
 - den dagliga motionen har minskat med 21 procent (hela landet 22 %)
 - den dagliga motionen har ökat med 14 procent (hela landet 15 %)

En rejäl försämring som börjar tidigt leder till ett större behov av hjälp och tjänster i högre ålder vilket höjer social- och hälsovårdskostnaderna. Om befolkningen har en god funktionsförmåga kan höjningen av omvårdnadskostnaderna som beror på de äldre personernas större andel i åldersstrukturen kompenseras, och därför lönar det sig att satsa på motion även om de hälsomässiga effekterna inte framgår genast. Social- och hälsovårdsministeriet har bedömt att alltför lite motion som helhet ger upphov till årliga kostnader på 300–400 miljoner euro i Finland. Andelen 20–64-åringar för vilka det är mycket svårt eller omöjligt att springa en sträcka på 100 meter var 7,4 procent i Karleby. Det positiva är att andelen är något mindre än i jämförelsekommunerna och hela landet. (Källa: Sotkanet.fi)

Kommun	2020
Karleby	7,4
Borgå	8,7
Seinäjäki	12,1
S:t Michel	8,1
hela landet	9,7

Tabell: Andelen personer som har stora svårigheter att springa en sträcka på 100 meter (%), 20–64-åringar (Källa: undersökningen FinSote)

4.5 Kultur och motionsaktiviteter

Staden har förbättrat kulturdelaktigheten hos personer i arbetsför ålder genom att erbjuda gratis kulturtjänster och motion samt subventionera avgiftsbelagda tjänster så att de är tillgängliga för stadens invånare.

Tillgängligheten hos kulturaktiviteter bland personer i arbetsför ålder har förbättrats med hjälp av Kaikukortti-systemet, som staden har gått med i under granskningsperioden. Staden har koordinerat samarbetet, genom vilket Soite, tjänsten Kultur för alla och kulturanstalter och -evenemang i Karleby har erbjudit gratis biljetter till mindre bemedlade personer i Soites område. Staden har i samarbete med Soite och olika kulturanstalter och -evenemang dessutom ordnat gratis inträde åt ledsagare till gravt handikappade personer.

Stödet till kulturorganisationer, -evenemang och övriga projekt har under granskningsperioden varit ett viktigt sätt att stöda kommuninvånarnas kulturverksamhet och -hobbyer samt att ge en möjlighet att njuta av lokala verk.

Staden har i samarbete med Soite erbjudit gratis motionsrådgivning och olika motionsgrupper med låg tröskel. År 2020 genomfördes ett pilotprojekt om levnadsvanor. Målgruppen var personer i arbetsför ålder som har problem med den psykiska hälsan eller berusningsmedel, är arbetslösa eller utslagna. År 2021 inleddes en viktkontrollgrupp på distans. Gruppens teman var bl.a. motion, kost och sömn. Till processen hör också mätningar i början och som

uppföljning, efter 3, 6 och 12 månader. Resultaten och erfarenheterna av den yrkesövergripande rådgivningen om levnadsvanor var uppmuntrande och servicen fortsätter.

Under granskningsperioden har kommuninvånarna erbjudits specialmotionskort. Specialmotionskort kan sökas av personer som lider av en sjukdom eller ett handikapp som finns bland grunderna för beviljande av kortet. Med specialmotionskortet kan man lösa ut årskort till Badcentret VesiVeijari till förmånligare pris (vuxna 75€ / år och barn 35€). Specialmotionskortet berättigar också till rabatt även vid stadens egna och en del privata konditionssalar. Mest kort har beviljats till personer med muskuloskeletala sjukdomar, astma eller diabetes. Sammanlagt 927 vuxna löste ut årskort till VesiVeijari år 2018 och kortinnehavarnas andel av alla besök var cirka 20 procent. År 2021 löste 742 vuxna ut årskort och deras andel av alla besök var cirka 18 procent.

Museitjänster

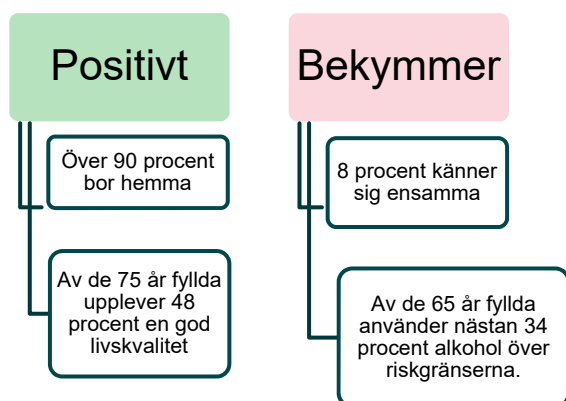
Konceptet Taide boxissa utvecklades med finansiering från UKM år 2018 och det lanserades som ett riksomfattande HYTE-pilotprojekt i samarbete med Soite i aulan vid Nordlab. Konceptet flyttades senare bl.a. till HUS tornsjukhus, Perho, Emeliehemmet och Vasa fängelse. I samband med vernissagen ordnades också ett seminarium för allmänheten med inlägg av bl.a. arkiater Risto Pelkonen och fil.dr Kai Lehtikainen som är direktör för projektet *Arts Equal*.

En uppföljningsutredning av konceptet gjordes vid Soite. Resultaten visar på tydliga inverknings på välmåendet. I sjukhusets väntrum minskade boxarna på rädslan i och med att tankarna riktades mot verken, vilket minskade på den upplevda ångesten och inspirerade människor att tänka på sina egna möjligheter. Resultaten från Vasa fängelse stödde observationerna. Bland professionella inom vården väckte de tankar om att utnyttja konst som stöd för vårdarbetet. Konceptet kan konstateras ha haft verkningar som ökar välmåendet. Resultaten av projektet stöder Sitras (Sitra.fi) observationer om bl.a. verkningar som ökar hälsan, vårdmiljöers betydelser och arbetshälsa.

Samarbetsprojektet i Rooska gården år 2019 samlade vuxna deltagare. För grupper med vuxna har stämmingsfulla erfarenheter erbjudits vid Drakes jul och Roos julmarknad. Det delaktiggörande konceptet *fotodagen*, seminariet *Bottnisk kontakt* och fornlämningarnas vårdag aktiverade vuxna invånare, likaså evenemanget *Dance all year long* år 2020. På grund av coronapandemin har service för allmänheten inte just kunnat genomföras efter mars 2020 och utbudet har småningom gjorts digitalt, t.ex. seminarieriet *studies generalia*, som genomfördes år 2021.

Som jubileumsutställning under Karleby's jubileumsår 2020 samlades utställningen *Stadens ansikten* med porträtt i stadshusets aula. Det inklusiva elementet i utställningen var att stadens invånare gavs möjlighet att föreslå och låna ut verk till utställningen. Utställningens ägarskap blev således delat. I Rooska gården samlades en jubileumsutställning, *Lyckan står den djärve bi*, som erbjöd material till identitetsbyggande och förankrade minnesbilder för invånare i alla åldrar.

5 ÄLDRE

Av de 75 år fyllda upplever 48 procent en god livskvalitet i Mellersta Österbotten (Undersökningen FinSote 2020). Andelen ligger på nästan samma nivå som i hela landet i medeltal (47 %).

Ensamhet är en indikator för det psykosociala välbefinnandet. Känslan av ensamhet är en subjektiv erfarenhet som i allmänhet upplevs som oangenäm. Orsaken till att man känner sig ensam är i allmänhet brist på sociala relationer. Känsla av ensamhet ska dock inte förväxlas med konkret ensamhet som även kan upplevas som positiv. De kroniskt ensamma personernas förväntade antal levnadsår är lägre än för de övriga referensgrupperna, och de har en större disposition för exempelvis infektioner, hjärtsjukdomar och depression än andra. Social isolering leder till disposition för många allvarliga sjukdomar. Hälsoriskerna som isolering för med sig är i samma storleksklass som i fråga om rökning – och tre gånger större än i fråga om övervikt. De ensamma anlitar också social- och hälsovårdstjänster i betydligt större utsträckning än andra personer i samma ålder. (Sotkanet.fi). I Karleby upplever 8,1 procent av de 65 år fyllda sig ensamma. Andelen är något mindre än i hela landet i medeltal.

Kommun	2020
Karleby	8,1
Borgå	9,0
Seinäjoki	10,0
S:t Michel	7,1
hela landet	9,3

Tabell: Andelen personer som känner sig ensamma (%) av 65 år fyllda (Källa: Undersökningen FinSote)

När rörelseförmågan försämras ökar risken för fallolyckor. Var tredje person över 65 år och varannan person över 80 år faller minst en gång per år. Äldre personers fallolyckor ger upphov till betydliga hälso- och sjukvårdskostnader. När befolkningen åldras ger det oundvikligen upphov till ökade omvårdnadskostnader i framtiden. Det lönar sig att satsa på att förbättra och upprätthålla den äldre befolkningens funktionsförmåga eftersom en god funktionsförmåga och det självständiga boende som denna möjliggör kompenserar en del av de konsekvenser som en äldre åldersstruktur orsakar nationalekonomin och servicesystemet. Pensionärer som har tillräcklig funktionsförmåga är också en resurs då de kan delta i många olika typer av frivilligverksamhet och omvårdnaden av sina anhöriga. (Sotkanet.fi) För 18 procent av de 65 år fyllda i Karleby är det mycket svårt eller omöjligt att gå en sträcka på en halv kilometer. Andelen ligger på samma nivå som i hela landet i medeltal.

Kommun	2020
Karleby	18,0
Borgå	19,2
Seinäjoki	16,7
S:t Michel	17,7
hela landet	17,7

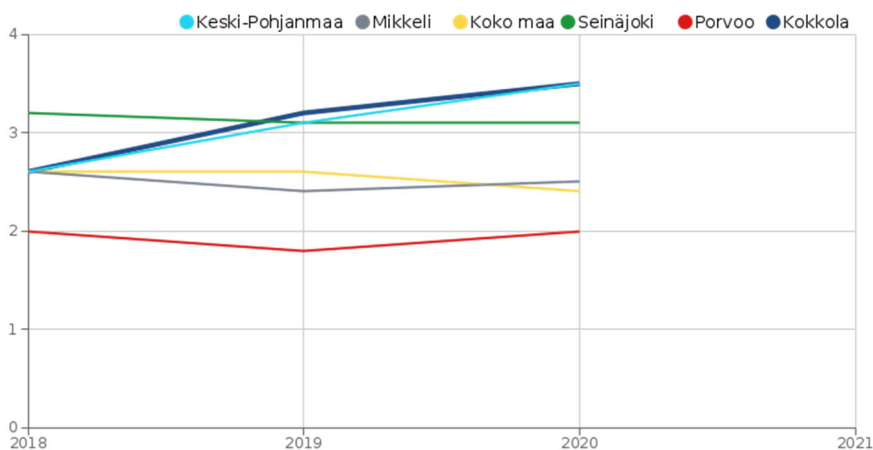
Tabell: Andelen personer som upplever stora svårigheter att gå en sträcka på 500 meter (%), 65 år fyllda (Undersökningen FinSote)

Av de 65 år fyllda använder nästan 34 procent för mycket alkohol. d.v.s. över riskgränserna. Andelen ligger dock på samma nivå som i hela landet i medeltal:

Kommun	2020
Karleby	33,9
Borgå	36,6
Seinäjoki	27,6
S:t Michel	32,2
hela landet	34,3

Tabell: Andelen personer som dricker för mycket alkohol (AUDIT-C) (%) av 65 år fyllda (Undersökningen FinSote)

Andelen patienter i åldrarna 65 år och över som vårdats på sjukhus på grund av skador och förgiftningar har ökat något från år 2018 (2,6 %) till 2020 (3,5 %). Äldre personer som behöver sjukhusvård till följd av olycksfall har i allmänhet fått en allvarlig skada av lindrigare art, som påverkar den äldres välfärd och hälsa.

Indikator: Patienter i åldrarna 65 år och över som vårdats på sjukhus på grund av skador och förgiftningar, % av befolkningen i samma ålder (Källa: Statistik om specialiserade vårdens tjänster (THL). Statistik om primärvårdens tjänster (THL).

Av de 75 år fyllda i Karleby bor 91,8 procent hemma (Källa: Social- och hälsovårdens vårdanmälningsregister, THL) Andelen har varit ungefär den samma under hela granskningsperioden och ligger på samma nivå som i hela landet i medeltal.

Hos cirka 20 procent av personer över 65 år är viktindexet 30 eller högre.

Kommun	2020
Karleby	20,3
Borgå	22,7
Seinäjoki	16,9
S:t Michel	20,7
hela landet	20,9

Tabell: Kroppsmasseindex BMI ≥ 30 kg/m² (%), personer över 65 år (Källa: Undersökningen FinSote)

5.1 Delaktighet och välfärd genom motion och kultur

Äldre personer är en viktig målgrupp för motions- och kulturtjänster. De använder tjänster rätt aktivt i syfte att förbättra sitt välmående och sin livskvalitet. Staden har förbättrat tillgängligheten hos kultur- och motionstjänster för äldre genom att erbjuda gratis kulturtjänster och motion samt subventionera avgiftsbelagda tjänster så att de är tillgängliga för stadens invånare.

I syfte att stöda mindre bemedlade äldre personers kulturaktiviteter har Soite under granskningsperioden delat ut Kaikukort. Kortets innehavare får gratis inträde till centrala kulturtjänster. För de äldre, som har det svårare att ta sig till kulturtjänster, har det under granskningsperioden ordnats virtuella kulturtjänster och kulturbesök t.ex. inom dagverksamhet för äldre. Kultur- och motionstjänster har i samarbete ordnat regelbunden träningsdräktsdans för seniorer.

Inom ramen för hälsomotionsprogrammet Kraft i åren har man i samarbete med organisationer och andra aktörer främjat äldres funktionsförmåga och livskvalitet t.ex. genom att utbilda kamratledare och utomhusmotionsvänner. För personer över 65 år har man ordnat gratis ledd konditionssalsträning. Varje vecka har nästan tusen personer deltagit. Andra omtyckta tjänster är parkpromenadturerna i Kipparihallen vintertid och rikshacykelverksamheten sommartid.

Under planperioden 2018–2021 har äldre- och handikapprådet samt rådet för kulturell mångfald fungerat som rådgivande organ i staden. Bägge råden koncentrerar sig på frågor som anknyter till specialgruppers välfärd. Råden har rapporterat om sin verksamhet till stadsstyrelsen årligen.

Bibliotekstjänster

Biblioteket erbjuder upplevelser med låg tröskel och verksamhet i form av olika evenemang. Bibliotekets tjänster har presenterats vid föreningars tillställningar, i synnerhet för äldre. Bibliotekets hemtjänst och ljudbokstjänsten Celia är tillgängliga. Tillsammans med Karlebynejdens institut har man erbjudit äldre personlig digihandledning.

Museitjänster

Specialbyrån för Lokalhistorisk Forskning ETT, som museet startade 2009, samlas fortfarande en gång i månaden. Den erbjuder amatörhistoriker möjlighet att forska i, samla och dela lokalhistorisk kunskap i ett jämlikt samarbete med museets experter. De regelbundna mötena har cirka 20–35 deltagare, nio gånger om året. Det är fråga om öppen expertis i stället för sluten expertis.

ETT har senare blivit en förening, men arbetar i enlighet med sina regler som museets partner. Föreningen samlade i samarbete med museet år 2020 en omfattande fotografiutställning i aulan vid Kalles torg och skapade det omtyckta Karleby-spelet som lyfter fram stadens kulturarv. Den öppna expertisen byggs på genom komplettering och den ger givande upplevelser, där det också finns plats för sinnesbaserad kunskap. Likvärdig kunskap ger jämställdhet, acceptans av begränsningar, kompletterande växelverkan och därmed gemensamma och berikande erfarenheter. Den är belönande, eftersom den byggs upp situationellt och från individuella utgångspunkter, dock så att aktörerna motiveras av gemensamma mål. Verksamheten är berättande, vilket återspeglar längtan efter erfarenheter, som präglar upplevelsesamhället. Inom ramen för ETT:s verksamhet byggs en sinnesbaserad samhörighet upp och en erfarenhet av att vara del av ett större sammanhang. En ekologi av samhörighet, *sensus communis*, uppstår. I gruppen har det konstaterats att delning av kunskap ökar välfärden. (Ahmas K., 2014. *Norsunluutorin purkajat*, 220).

KHRM museum ger alltså erfarenheter av gemenskap som kan stöda särskilt socialt isolerade seniorer, stöda minnet, skapa individuell välfärd, väcka slumrande minnen och skapa diskussion samt aktivera särskilt seniormedborgare. Minnesbesök som tidigare gjordes till seniorboenden har inte genomförts under de senaste åren.

DEL II:

ELEMENTEN FÖR FRÄMJANDE AV VÄLFÄRD OCH HÄLSA I STADEN

7 HÄLSOFRÄMJANDE VERKSAMHET

Institutet för hälsa och välfärd (THL) samlar två gånger om året in uppgifter om arbetet med att främja välfärd och hälsa (TEA). Med datainsamlingen reder man till exempel ut åtgärder, resurser och tväradministrativa verksamhetsmetoder. För kommunerna ger datainsamlingarna information om kommunens situation i förhållande till hela landet eller till liknande kommuner. Uppgifter samlas från följande sektorer: kultur, kommunledning, idrott och motion, gymnasie- och yrkesutbildning, grundläggande utbildning och primärvård. TEA består av sju olika perspektiv eller dimensioner:

1. **Engagemang** beskriver organisationens engagemang i främjande av hälsa och välfärd. Här granskas främjandet av hälsa och välfärd bl.a. i mångåriga strategi- och programdokument samt i sektorns årliga ekonomi- och verksamhetsplaner.
2. **Ledning** beskriver organisation, definition av ansvar och genomförande när det gäller främjande av hälsa och välfärd.
3. **Uppföljning och behovsanalys** beskriver uppföljningen och behovsanalysen av faktorer som påverkar hälsan och välfärden hos upptagningsområdets befolkning efter befolkningsgrupp och rapporteringen till ledningsgruppen och till förtroendevalda.
4. **Resurser** beskriver resurserna för främjande av hälsa och välfärd, till exempel personaldimensionering och kompetens.
5. **Gemensam praxis** beskriver i vilken mån man kommit överens om gemensam praxis.
6. **Delaktighet** beskriver invånarnas möjlighet att delta i utvecklingen och utvärderingen av verksamheten.
7. **Övrig kärnverksamhet** är kärnverksamhet inom främjande av hälsa och välfärd som fastställs efter verksamhetsområde och som ska genomföras inom varje organisation. Dimensionen beskriver till tillämpliga delar verksamhetens täckning och volym.

Uppgifter som samlas från olika sektorer

Datainsamlingen om *kultur* gäller bl.a.

- kultur i kommunstrategin
- beaktandet av olika befolkningsgrupper i kommunens kulturverksamhet
- kommuninvånarnas möjligheter att delta och påverka
- beaktande av kommunen i den omfattande välfärdsberättelsen
- kommunens åtgärder som främjar hälsa och välfärd i kulturverksamhetsplanen
- bedömning av delområden av kulturtjänsternas tillgänglighet
- samarbete med kulturaktörer och kommunen
- användning av kulturlokaler
- kulturförstran för barn och unga och åtgärder som främjar grundläggande konstutbildning
- beslut om efterföljande av procentprincipen i samband med byggande

Datainsamlingen om *kommunledningen* gäller bl.a.

- genomförande av lagstadgat arbete för att främja välfärd och hälsa i kommunen
- förutsättningarna för tväradministrativt arbete för främjande av välfärd och hälsa
- hur främjandet av välfärd och hälsa synliggörs i kommunens verksamhets- och ekonomiplan, strategi, beslut o.dyl.
- uppföljning och bedömning av kommuninvånarnas välfärd och hälsa
- kommuninvånarnas möjligheter att delta och påverka

Datainsamlingen om *motion och idrott* gäller bl.a.

- beaktande av motion och idrott i välfärdsberättelsen
- arbetsfördelning inom samt samarbete med de övriga förvaltningarna i kommunen
- kommunernas understöd för träningsturer vid idrottsanläggningar.

Teman som behandlas i *gymnasierna och yrkesutbildningens* datainsamling är bl.a.

- hur uppföljning av hälsa, välfärd och trygghet tas upp i läroplanen
- elevvårdens verksamhet och tjänster t.ex. tillgång och resurser
- missförhållanden i skolans vardag, hur de dokumenteras och hur man ingriper mot missförhållanden
- delaktighet bland studerande och vårdnadshavare
- inspektioner för att främja en sund och trygg skolmiljö och välbefinnande i skolgemenskapen.

Teman som behandlas i *den grundläggande utbildningens* datainsamling är bl.a.

- hur uppföljning av hälsa, välfärd och säkerhet tas upp i t.ex. läroplaner, evenemangsarrangemang, årsberättelser
- elevvårdens verksamhet och tjänster t.ex. tillgång och resurser
- missförhållanden i skolans vardag, hur de dokumenteras och hur man ingriper mot missförhållanden
- elevers och vårdnadshavares delaktighet
- inspektioner för att främja en sund och trygg skolmiljö samt välbefinnande i skolgemenskapen.

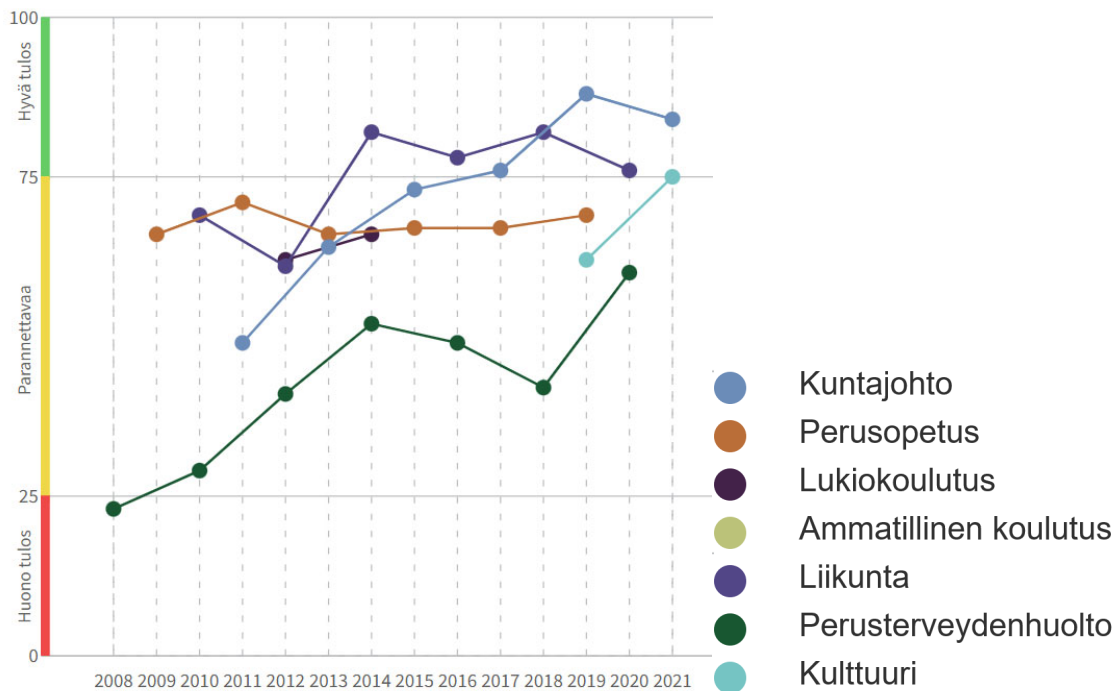
Primärvårdens datainsamling gäller bl.a.

- hälsorådgivning och hälsoundersökningar
- screening
- rådgivningstjänster
- skolhälsovård
- studerandehälsovård
- rådgivningstjänster för äldre
- förebyggande munhälsovård.

Källa: TEAviisari.fi

När man granskar åren 2008–2021 har aktiviteten när det gäller hälsofrämjande förbättrats i Karleby inom alla sektorer för vilka resultat finns tillgängliga. Ett gott resultat har nåtts inom kommunledning, motion och idrott samt kultur. Den grundläggande utbildningen bör ännu arbeta för att nå ett bättre resultat. Också inom primärvården finns det skäl till förbättring. Det positiva är att om man inte räknar med primärvården så är resultaten inom alla sektorer bättre än i hela landet i medeltal.

Alla sektorer: Karleby

Indikator: TEAviisari, THL

	Kokkola	Koko maa
Kaikki sektorit	72	68
Kuntajohto	84	78
Perusopetus	69	66
Lukiokoulutus	..	66
Ammatillinen koulutus	..	63
Liikunta	76	72
Perusterveydenhuolto	60	65
Kulttuuri	75	66

8 FYSISK MILJÖ

Livsmiljön är en grundläggande förutsättning för hälsa och välfärd och således en väsentlig del av kommunens välfärdsarbete. Stadsmiljösektorn skapar och upprätthåller den fysiska livsmiljön samt levnadsförhållanden och följer dess utveckling.

Med olika markanvändningslösningar stödjer man ett effektivt servicenät samt utvecklar centrum och servicecentra. Säkerställandet och utvecklingen av tjänsternas tillgänglighet tryggar livskvaliteten och välfärden. Genom att komprimera och skapa ramar för boende, service, evenemang och en urban kultur som utvecklas ökar vi trivselen och dragningskraften hos stadskärnan. Ett direkt främjande av invånarnas hälsa och välfärd genomförs genom att uttryckligen betona invånarperspektivet i planläggningen och planeringen av markanvändning. Dessutom betonas tillräckliga möjligheter för rekreation och fritidssysselsättning i stadsplaneringen.

Genom att inrikta de avgifter som fås in av markanvändningsavtal på utveckling av stadsmiljön skapas möjligheter att utveckla ett trivsamt och fungerande centrumområde samt förbättra välfärden.

8.1 Markanvändning och bostadsproduktion

Stadsfullmäktige godkände Karlebys program för markanvändning och bostadspolitik 2021–2024 i juni 2021. Programmet för markanvändning och bostadspolitik stakar ut riktlinjer för långsiktig planläggning, byggande samt annan verksamhet som kräver markanvändningsplanering för att staden ska kunna upprätthålla ett tillräckligt utbud av tomter till skäliga priser samt utveckla samhällsstrukturen i en fördelaktig riktning och med beaktande av tillgången på tjänster och användningsgrad. En god markanvändning skapar möjligheter för mångsidiga boendeformer.

I enlighet med stadsstrategins tema *Lämpligt nära* har stadsmiljösektorn prioriterat projekt som stödjer servicenätet genom att bl.a. granska och planera tillgängligheten. Betydande planeringsprojekt som förbättrar servicenätet och stadens livs- och hållkraft har varit planeringen och byggandet av Centralparken-Evenemangsparken, sökande av status som Nationalstadspark, utarbetandet av en helhetsgranskning av markanvändningen och trafiken i centrum, utvecklande av Havsparken och skolprojekten.

Ansvarsområdena inom stadsmiljösektorn har utvecklat planeringsprocesserna till samarbetsprojekt där alla ansvarsområden som berörs av projektet deltar aktivt redan från början av planeringen. Genom gemensamma planeringsprocesser bildas trivsamma, sunda och mångsidiga miljöer såväl inomhus som utomhus där alla åldersgrupper samt också målen som det närmaste grannskapet uppställt för sin boendemiljö beaktas. Utnyttjandet av stadsmiljösektorns mångsidiga expertis medför synergieffekt och uppfyller målen för en resurssmart stad på bästa möjliga sätt. Skolprojekt som har genomförts är Ykspihlajan koulu, utbyggnaden av allaktivitetshuset i Storby och Villa skola samt planeringen av Biskopsbackens allaktivitetshus och Donnerska skolan.

Stadsmiljösektorn har främjat välbefinnandet genom att förbättra kommuninvånarnas delaktighet och stärka den sociala samhörigheten. Detta har förverkligats genom planeringsworkshopar, diskussions- och informationstillfällen om olika projekt, enkäter och genom att förbättra framläggandet av projektplaner. Dessutom har ett stadsmiljöråd bildats, som vanligtvis sammanträder fyra gånger om året för att diskutera aktuella ärenden inom sektorn. Genom att involvera kommuninvånarna i planeringsprojekt har stadsmiljösektorn i enlighet med stadsstrategin förverkligat temat *Tillsammans lyckas vi*.

Stadsmiljö har utvecklat verksamhetssätt som motsvarar moderna krav. Genom ändringarna vill man verkställa alla fyra strategiska målen i stadens strategi. Genom att reformera organisationen och verksamhetssätten har man förtydligat och minskat byråkratin och samtidigt förstärkt den tväradministrativa verksamheten. Det viktigaste målet har varit att minska och avlägsna överlappande uppgifter och att digitalisera funktioner. Verksamheten har gjorts mera användarorienterad och interaktiv. Vi är en modern kommunorganisation och har därför utvecklat tillståndsprocesserna i samband med olika funktioner så att de blivit mera användarorienterade och koncentrerat alla tillstånd som Karleby stad beviljar till ansvarsområdet Tillstånd.

Förbättrandet av grönområden och leder för gång- och cykeltrafik är viktiga faktorer som påverkar välmåendet. I november 2021 färdigställdes programmet för främjande av cykling. Också kollektivtrafiken påverkar tillgängligheten och därmed välmåendet. Programmet för utveckling av kollektivtrafiken i Karleby har utarbetats 2019 och utgående från den har en kollektivtrafik i enlighet med det nya systemet konkurrensutsatts 2020.

År 2020 erhöles status som Nationalstadspark, vilket har en betydande inverkan för staden när det gäller kulturmiljö, rekreation, naturvärden, turism och image. Hösten 2021 inleddes arbetet med en vård- och nyttjandeplan som påverkar kommuninvånarnas välfärd bl.a. via utbud som anknyter till naturupplevelser och friluftsliv.

8.2 Vägar och parker som staden upprätthåller

I Karleby är nettokostnaderna (€/invånare) för underhåll av trafikleder något lägre jämfört med landet i genomsnitt. Plogning inleds om snödjupet på trafikleder och trafikområden är 7cm och på gång- och cykelleder 3 cm. Snöröjning med full bemanning sker ca 1 - 10 gånger per år, beroende på vintern.

Karleby har ett bra och omfattande nätverk av gång- och cykelleder. De rätt korta avstånden från bostadsområden till centrum gynnar cykling och promenadtrafik. Årligen byggs 2–6 km nya cykelvägar i och med att nya området och rutter uppstår och repareras cirka 2 km. I planläggningen strävar man efter att fästa uppmärksamhet vid den upplevda kvaliteten hos cykelvägsnätet genom att samordna dem med grönska- och rekreationsområden och på så sätt erbjuda alternativa rutter.

I Karleby finns cirka 170 hektar skötta grönområden, vilket betyder cirka 3,5 hektar per 1000 invånare. Grönområdena sköts i enlighet med den riksomfattande skötselklassificeringen. Varje år anläggs ca 1 hektar nya grönområden.

2020 beviljade miljöministeriet Karleby status som nationalstadspark. Nyckelelementen i Karleby nationalstadspark är de havsnära influenserna, landhöjningen och de historiska elementen som anknyter till näringslivet och bosättningen samt de olika och välbevarade skikten i stadsstrukturen. En viktig aspekt för nationalstadsparken är också de varierande och omfattande naturområdena och de mångsidiga rekreationsanläggningarna. Ministeriet beviljade nationalstadsparken projektfinansiering för åren 2021–2022. Den har använts för renovering av bland annat friluftsleden i Trullö.

Det finns lekplatser i 75 parker och på 67 fastigheter. Det finns en lekplats per 640 invånare i lekparkerna. I Uleåborg finns en lekpark per 1 294 invånare, i Kuopio en per 2 160 invånare och i Lahtis en per 769 invånare.

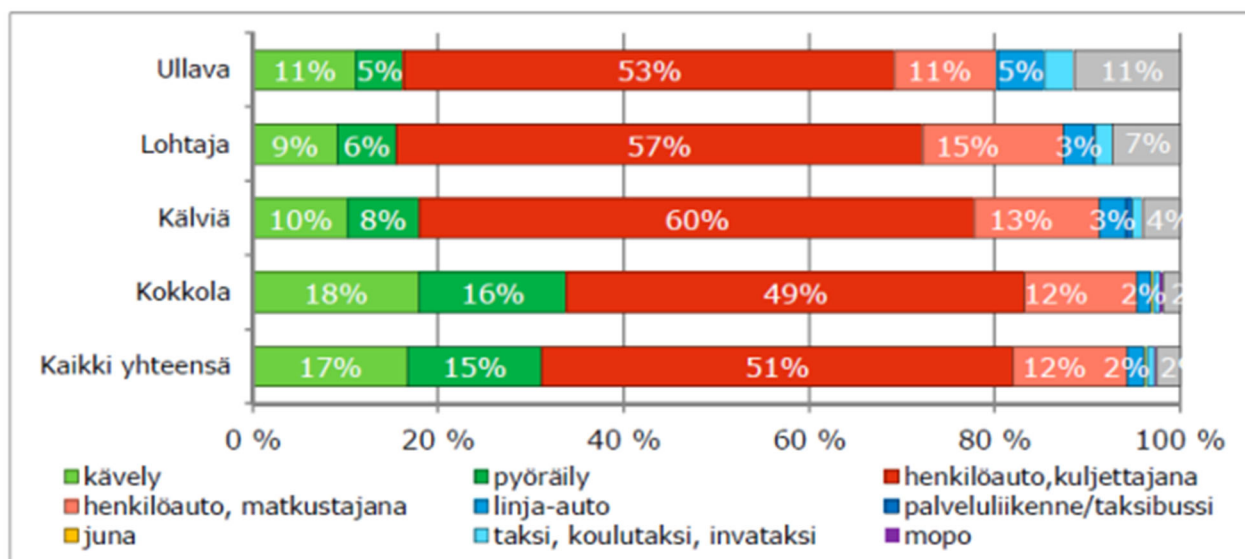
Staden har grundförbättrat och anlagt nya lekparkar på olika håll i staden.

- Hangasparken, anläggning 2020
- Vingårdsparken, anläggning 2021
- Simukkalanpuisto, grundförbättring 2021
- Kyrkbacksparken, grundförbättring 2021

8.3 Tillgänglighet och mobilitet

Inom hela Karlebyområdet görs drygt 60 % av resorna med personbil, 17 % till fots och 15 % med cykel. Andelen resor med annat färdmedel är liten. Den ovanligt stora andelen resor med annat färdmedel i Ullava och Lochteå kan förklaras med att en stor del av resorna görs enligt observationsmaterialet med traktor (också med långträdare i Lochteå).

I Lochteå och Kelviå uppgår andelen resor med personbil till över 70 %, vilket är nästan 10 % högre än i centrala Karleby och Ullava. I centrala Karleby är de klart vanligaste färdmedlen till fots eller med cykel. Andelen resor med buss uppgår inom hela granskningsområdet till i genomsnitt två procent. Största delen av resorna som görs med kollektivtrafik är skolresor. Största andelen resor med buss som färdmedel görs inom området för f.d. Ullava kommun där dock det egentliga antalet resor är litet.

Indikator: Färdmedelsfördelningen enligt den gamla kommunfördelningen.

Det finns stora invånarspecifika skillnader i användningen av olika färdmedel. Av diagrammet framgår reseantalet enligt färdmedel i olika åldersgrupper. Kollektivtrafiken används främst av personer under 18 år i Karleby. Personer som är under 18 år står också för de flesta resorna till fots eller med cykel.

Färdmedelsfördelningen varierar också enligt resans längd. Över hälften av resorna som är under 2 kilometer görs till fots eller med cykel. På 2–4 kilometer långa sträckor minskar andelen resor till fots medan andelen resor med cykel hålls relativt stor. Ännu på 4–6 kilometer långa sträckor är andelen resor med cykel ganska stor men när sträckan blir längre än det sjunker andelen avsevärt. På korta sträckor uppgavs sparkcykel, sparkkälke, rollator, skateboard, barnvagn och löpning som annat färdmedel vilka är jämförbara med att röra sig till fots.

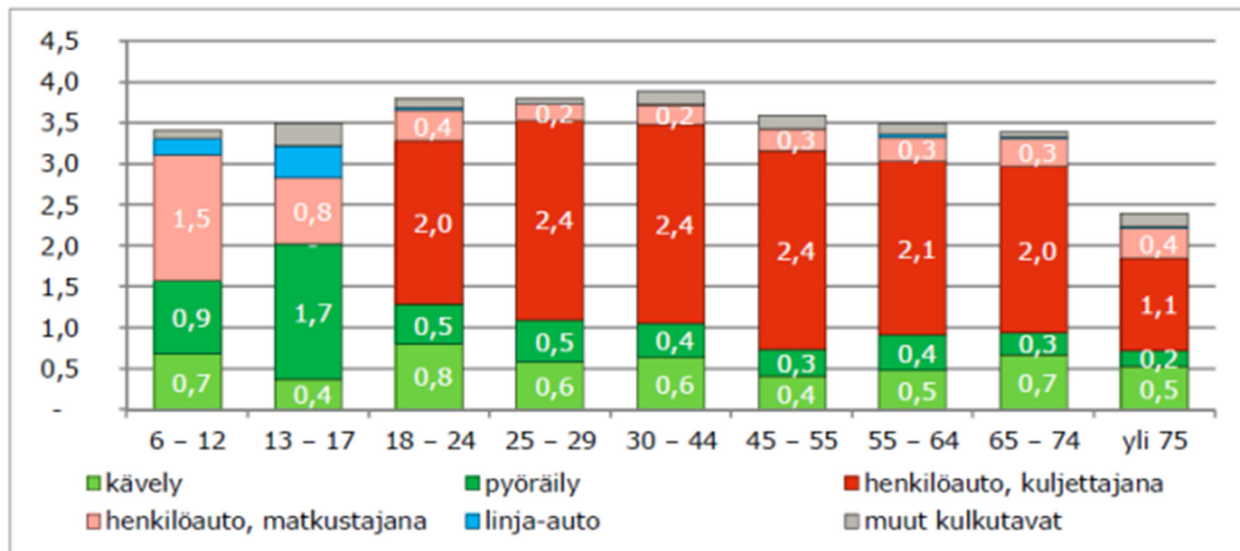

Diagram:

Indikator: Reseantal enligt färdssätt i olika invånargrupper.

På sträckor kortare än två kilometer uppgår andelen färdssätt med personbil till ca 45 %. På 2–4 kilometer långa sträckor ökar andelen resor med personbil som färdssätt till över 70 %.

Kollektivtrafik används främst på sträckor som är över tio kilometer långa. På över 50 kilometer långa sträckor sjunker andelen resor med personbil som färdssätt allt eftersom resans längd ökar. På 50–70 kilometer långa sträckor uppgår andelen resor med personbil till 81 %, på 70–100 kilometer långa sträckor till 74 % och på resor som är över 100 kilometer till endast 60 %. På dessa sträckor blir andra färdssätt vanligare. På långa sträckor var tåg och långträdare de vanligaste färdssätten.

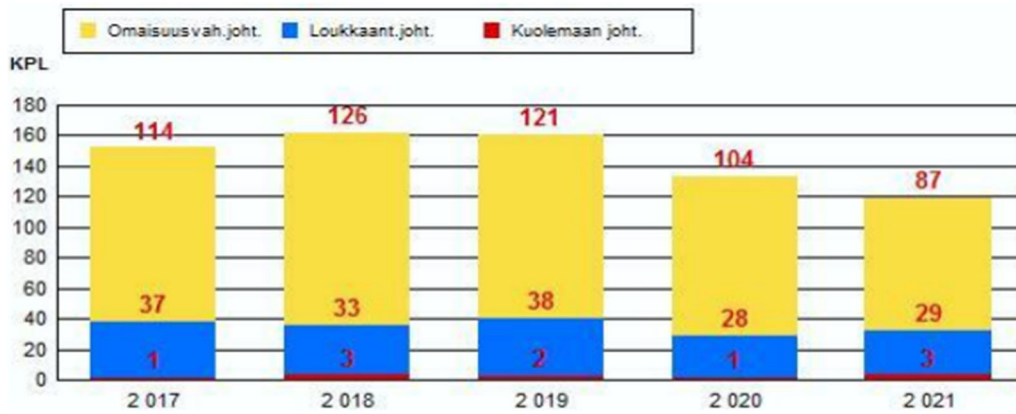
8.4 Trygghet

Fokus ligger på möjligheterna att kunna ta sig fram smidigt och tryggt genom att utveckla gatorna i centrum, gång- och cykeltrafiken och kollektivtrafiken samt genom att förbättra det befintliga trafikledsnätets skick. Nya kollektivtrafikmodeller och rutten samt gång- och cykelvägsnät som byggs ut förbättrar tillgängligheten och på så sätt välfärden.

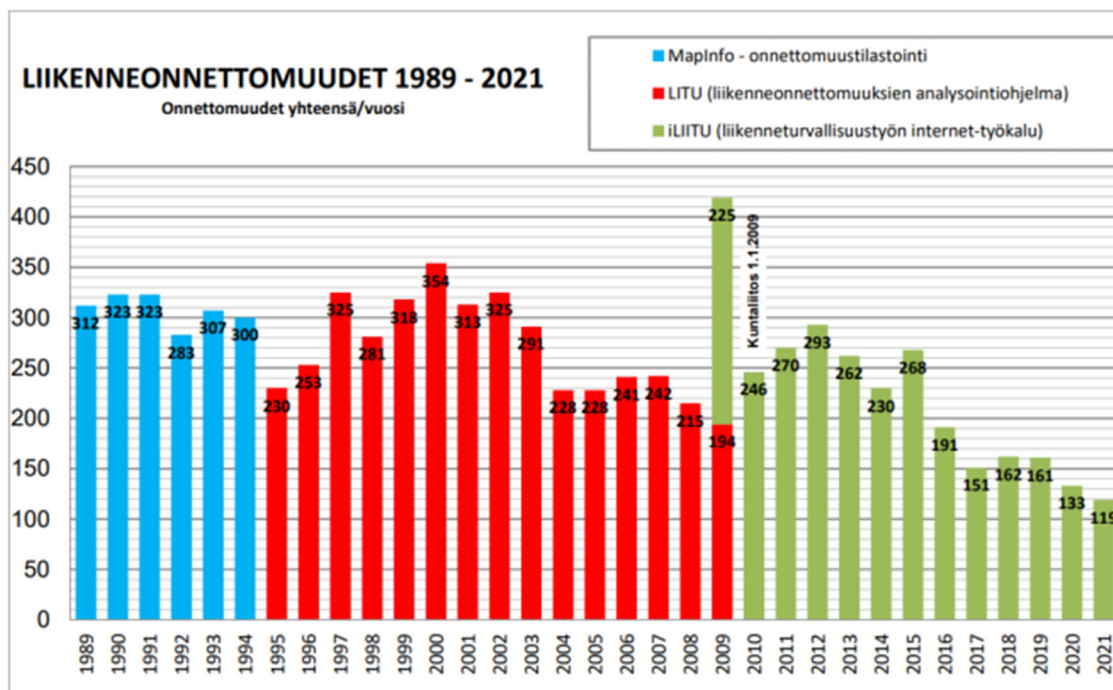
Åtgärder som syftar till att minska antalet trafikolyckor stöds med hjälp av markanvändning. Kostnaderna för olyckor som inträffat i Karleby uppgår till ca 10,0 miljoner euro. Kommunens andel av kostnaderna är ca 2,0 miljoner euro.

År 2021 inträffade 119 trafikolyckor som polisen fick vetskap om. I olyckorna dog tre personer och skadades 43. Olyckorna var 14 färre än året innan. 34 % (40 st.) av olyckorna inträffade på gatunät och 59 % (70 st.) på landsvägar. På enskilda vägar och andra trafikområden inträffade 8 % (9 st.) av alla olyckor. Olyckorna inträffade under goda förhållanden. Vid tidpunkten för olyckorna var det klart väder eller uppehållsväder i 79 procent (94 st.) av fallen. 5 procent av olyckorna (6 st.) inträffade vid regn, 10 procent (12 st.) vid snöfall, hagelskurar eller snöblandat regn och 0 procent (0 st.) vid dimma.

Den vanligaste olycksklassen var singelolyckor, som utgjorde 19 procent (23 st.) av alla olyckor. De näst mest allmänna olyckorna var avsvängsolyckor, 14 procent (17 st.) Djurolyckor utgjorde 11 procent (13 st.) av alla olyckor. Ingen av dem ledde till personsador. Av alla olyckorna var fyra procent (5 st.) fotgängarolyckor. Fem procent (6 st.) var cykelolyckor och fyra procent (5 st.) mopedolyckor. Av de olyckor som ledde till personsador var 12 procent (4 st.) fotgängarolyckor, 12 procent (4 st.) cykelolyckor och 12 procent (4 st.) mopedolyckor.

Indikator: Utvecklingen i totalantalet trafikolyckor i Karleby enligt olyckans allvarlighetsgrad. Jämförelse från åren 2017-2022.

Indikator: Antalet trafikolyckor i Karleby. Jämförelse från åren 1989–2021.

8.5 Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken och persontransporten i Karleby består av flera olika slag av system och transportformer som tjänar olika användargrupper. Arbetet med en plan för kollektivtrafiksystemet i Karleby inleddes 2017 i syfte att utveckla kollektivtrafiken. Efter utvecklingsplanen uppstod en vilja att satsa på kollektivtrafiken i större grad än vad som uppgavs i rapporten. Tack vare extra satsningar kom kollektivtrafiken att täcka nästan hela staden.

Karleby stad ordnar kollektivtrafik inom ramen för en regional koncession, där helhetsansvaret för trafiken, biljettprodukterna, ordnandet och utvecklingen av kollektivtrafiken överförs till producenten av kollektivtrafiktjänster. Staden savar för övervakningen av trafikens kvalitet och utvecklingen av gatuinfrastrukturen. Pohjolan Matka Oy valdes till trafikidkare.

Tack vare avtalstrafiken har Karleby fem stadsmässiga stamlinjer i centrum som kompletteras av fyra kollektivtrafikförbindelser som tjänar landsbygdens elev- och ärendetrafik. All trafik är tillgänglig. Dessutom finns i staden servicetrafik som kan utnyttjas utanför stadstrafikens rutter inom stamstaden. Till servicetrafiken hör ärendetrafik och transporter som sköts av Soites Reseservicecentral. Servicetrafiken trafikeras av Dahl Linjaliikenne Oy. Servicetrafikens transporter beställs i förväg från Soites Reseservicecentral.

8.6 Motions- och idrottsförhållanden

Staden har under uppföljningsperioden årligen satsat på förhållanden som uppmuntrar till mångsidig motion och idrott. De mest betydande projekten för näridrottsplatser har varit bl.a.:

- Brita Marias park och Hollyhaka 2018
- Förbättring av Havsparken 2019–2020
- Skateplatserna i Kelviå, Lochteå, Ullava 2020–2021
- Förbättring av Roskaruka 2021-

I samband med grundförbättringar och byggande av skolor har man skapat mångsidiga gårdplaner som uppmuntrar till aktivitet. I planeringen har också skoleleverna deltagit. Under uppföljningsperioden har bl.a. följande verkställts:

- Lohtajan koulu 2019
- Chydenius skola 2020
- Ykspihlajan koulu 2021

Investeringar i motionsplatser och friluftsjakt har varit bl.a.

- Bobollsplan i Sandhagen 2019
- Konstgräsplanerna i Sandhagen och Lochteå 2020
- Uppvärmbar konstgräsplan vid Centralplan 2020
- Bredvikens närrekreationsområde 2021

Dessutom godkände stadsfullmäktige en utredningsplan för Idrottsparken och förverkligandet av projektet framskred i och med att ett bolag grundades och evenemangsparken blev färdig.

Coronapandemin påverkade kommuninvånarnas idrottsomständigheter. Restriktionerna som gällde inomhusmotionsplatser minskade deras användning. Användningen av utomhusmotionsplatserna ökade däremot. Tyvärr var underhållet av utomhusmotionsplatser föremål för nedskärningar i stadens ekonomiprogram. Till exempel var man tvungen att minska på antalet isplaner och prioritera underhållet av dem.

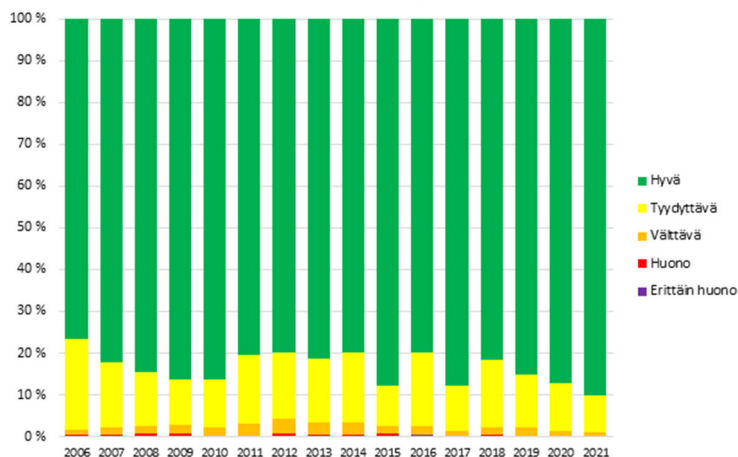
8.7 Luftkvalitet

Luftkvaliteten har övervakats i Karlebyområdet i samarbete med närliggande kommuner och av de mest betydande verksamhetsutövare som orsakar luftföroreningar sedan 1992. I Karleby utför stadens miljötjänster mätningar vid två mätstationer som ligger i Yxpila och i centrum.

Båda mätstationerna mäter kontinuerligt inandningsbara partiklar (PM₁₀), små partiklar (PM_{2.5}) och koncentrationer av kväveoxider (NO_x). Som inandningsbara partiklar anses partiklar med en aerodynamisk diameter under 10 µm (mikrometer). Utöver dessa mäts vid mätstationen i Yxpila kontinuerligt halterna av svaveldioxid (SO₂), meteorologisk data samt definieras metallkoncentrationer av metallhalten hos inandningsbara partiklar när det gäller 26 olika metaller.

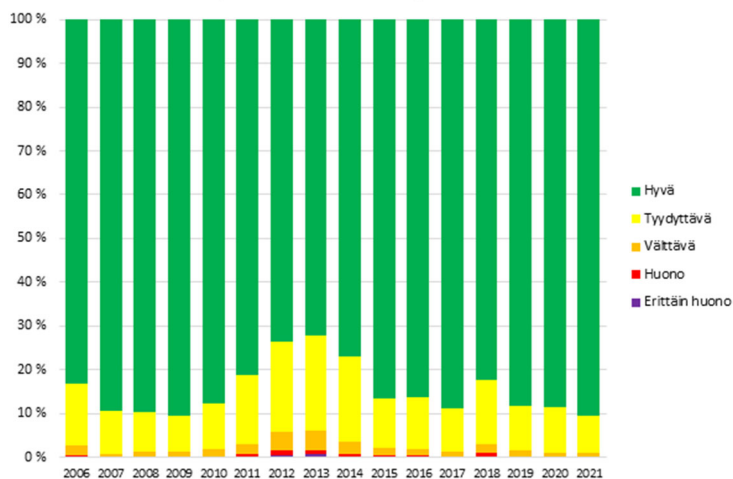
Miljötjänster för årligen på hösten upp en årsrapport över tidigare års mätresultat som publiceras på stadens webbplats. Varje vår görs en sammanfattning av det föregående årets mätresultat. Halterna av orenheter som mäts vid mätstationerna förmedlas till meteorologiska institutet och till stadens webbplats, där man kan följa luftkvaliteten i realtid.

**Ilmanlaatu Kokkolan keskustassa
(% vuoden tunneista) 2006-2021**

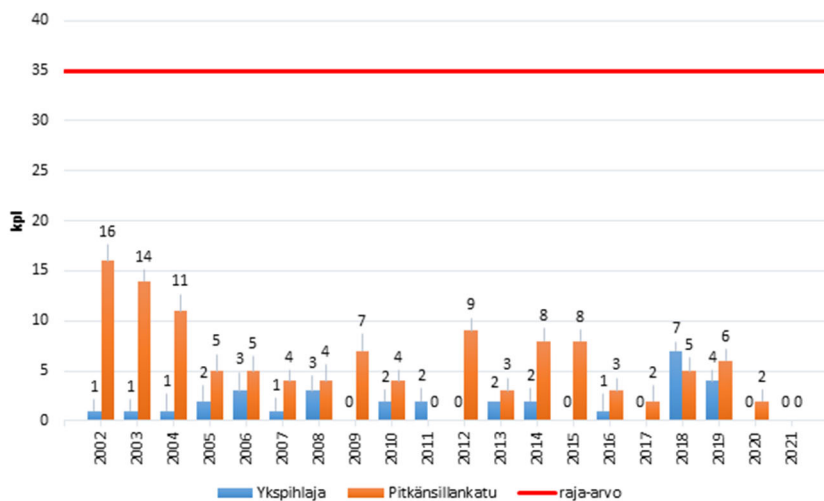
Indikator: Luftkvalitetsindexet årligen i centrum av Karleby räknat utgående från medeltalet av orenhetshalter per timme.

**Ilmanlaatu Ykspihlajassa
(% vuoden tunneista) 2006-2021**

Indikator: Luftkvalitetsindexet årligen i Yxpila räknat utgående från medeltalet av orenhetshalter per timme.

Hengitettävien hiukkasten (PM₁₀) vuorokausiraja-arvon ylitykset

Indikator: Antalet överskridningar av dygnsgränsvärdet för inandningsbara partiklar (PM10) per år i Karleby. Det tillåts 35 överskridningar per dygn.

8.8 Säkerhet och hälsosamhet hos stadens fastigheter

Människorna i Finland spenderar ca 90 % av sin tid inomhus. En vuxen andas ca 20 000 liter ineluft under ett dygn. Av den här tiden spenderar man ca 20–25 % på arbetsplatsen. Hälsoproblem som orsakas av ineluft är en stor utgift för samhället. Hur människor reagerar på ohälsosam ineluft är individuellt, vilket gör det utmanande att identifiera och undersöka de bidragande faktorerna i ett objekt. För att lösa problem med ineluften krävs mångprofessionellt samarbete mellan experter och aktörer från olika branscher. Genom att utveckla samarbetet och genom att man delar riktig och aktuell information försäkras ett lyckat slutresultat.

Arbetet med utredning av inomhusluftproblem vid Karleby stads fastigheter sker i enlighet med handboken om inomhusluft. Inomhusluftmodellen, som baserar sig på handboken om inomhusluft, uppdaterades år 2021.

Inomhusluftarbetet koordineras med hjälp av olika arbets- och styrgrupper:

- **Inomhusluftgruppen** behandlar situationen och framskridandet när det gäller alla aktiva objekt. Inomhusluftarbetsgruppen sammanträdde 10 gånger 2021.
- **Den objektspecifika inomhusluftarbetsgruppen** behandlar endast inomhusluftfrågor för ifrågavarande objekt. De objektspecifika inomhusluftarbetsgrupperna fungerar efter att inomhusluftproblemen åtgärdats som uppföljningsgrupper. Staden hade 14 objektspecifika inomhusluftarbetsgrupper/uppföljningsgrupper och de sammanträdde 57 gånger år 2021. Tre objekt har en uppföljningsgrupp för inomhusluft.

Problem med inomhusluften kan orsakas av många olika typer av faktorer. Typiska faktorer är till exempel avloppsgaser som kommer från otäta eller torra golvbrunnar, orenheter som kommer via luftläckor från jordmånen eller skadade konstruktioner eller brister i hustekniska system. I många fall orsakas problem av en kombination av olika faktorer. Särskilt brister i ventilationen betonar ofta obehärskade luftläckor i avloppsnätet eller konstruktionerna. En bristfällig ventilation kan orsaka problem också i en byggnad som till övriga delar inte har problem, om ventilationen inte är tillräcklig och ineluftens koldioxidhalt eller temperatur stiger.

I syfte att säkerställa funktionsdugligheten hos hustekniska system och följa upp inomhusluftförhållandena har man i några av Karleby stads fastigheter tagit i bruk ett system för uppföljning av inomhusluften. Med hjälp av systemen följer man upp bl.a. inomhusluftens temperatur, koldioxidhalt och tryckförhållandena i byggnaden. Användningen av systemet möjliggör snabba reaktioner på hustekniska system i felsituationer och när mätresultaten sparas kan uppgifterna om förhållandena granskas också i efterhand. För tillfället har system tagits i bruk närmast i objekt som lider av inomhusluftproblem i syfte att följa upp hur bra effekt reparationsåtgärderna har. Mätningen av förhållandena har beaktats också i automationsplaneringen av nybyggen och grundliga reparationer.

9 ÖVRIGA FAKTORER SOM BIDRAR TILL VÄLFÄRD

9.1 Biblioteks- och museitjänster samt Karlebynejdens institut

Kultur och konst förbättrar människors livskvalitet och välfärd som helhet. De erbjuder också en möjlighet att delta och göra själv och kan minska på ensamheten och främja gemenskap. Kulturtjänster främjar bildning, andlig tillväxt, livslångt lärande och medborgarfärdigheter. De skapar också trivsel i boendemiljön, stärker kommunens och välfärdsområdets dragningskraft och främjar delaktigheten. (THL)

Medborgarinstitutens mål är att i enlighet med lagen om fritt bildningsarbete främja individens mångsidiga utveckling, välmående och välfärd och att främja demokrati, pluralism, hållbar utveckling, kulturell mångfald och internationalism. (kansalaisopisto.fi)

Bibliotekstjänster

Kundenkäter visar att redan tillgången till bibliotekstjänster främjar välmåendet hos kommuninvånare i alla åldrar.

Biblioteket samarbetar med olika aktörer och lånar ut bl.a. motionsredskap till kommuninvånare. Redskapen skaffas av idrottstjänster. Bibliotek främjar multilitteracitet och erbjuder apparater och stöd för elektroniskt utläsning av ärenden. Webbiblioteket Anders.finna.fi kompletterar bibliotekets fysiska material.

De mer öppna biblioteken har förlängt öppettiderna. Bibliotekstjänsterna övergick i och med pandemin allt mera ut på nätet. För kunderna har man skaffat e-material som kan användas på distans, bl.a. tidskrifter och filmtjänster. Användningen av e-material har årligen ökat med flera tiotals procent.

Museitjänster

K.H. Renlunds museum (KHRM) är en viktig producent av tvåspråkiga välfärdstjänster som har potential att producera betydelsefullt livsinnehåll samt intellektuell, social, stimulerande och aktiverande välfärd. Museet erbjuder erfarenheter som anknyter till kulturarv och konst genom att introducera konst och autentiskt kulturarv till kommuninvånarna.

Museets publikarbete erbjuder möjligheter till lärande som bygger på aktiviteter och trivsel (edutainment) samt delaktiggör invånare och kunder. Dessa möten har konstaterats producera mångfasetterade välfärdsverkningar, t.ex. stärka personligt, mentalt, socialt och fysiskt välmående.

Museets publikarbete innebär att skapa upplevelser, bl.a. museipedagogik, utställningsverksamhet och evenemangskonceptet *Club Renlund*, som är avsedda för kunder i alla åldrar. Till dessa räknas årligen återkommande evenemang som till exempel städdagen, handelns och kulturens natt, medeltida dagarna, Drakes jul, Roos julmarknad, fotodagen, seminarier och föreläsningsserien *Studia Generalia*.

KHRM museums serviceproduktion förankrar invånarna och kunderna till tid och plats med hjälp av konst och kulturarv. Den erbjuder ankarplatser för det kollektiva minnet. Därför kan den stöda uppbyggandet av jagbilden och identiteten både när det gäller nuvarande invånare och inflyttare, särskilt när det gäller invandrare eller flyktingar. Delaktighet i museets innehåll stärker erfarenheten av den sociala gemenskapen genom att minska erfarenheten av avskildhet. Service erbjuds för allmänheten, vid läroanstalter och inom småbarnspedagogiken samt till barnfamiljer och seniorgrupper.

Museet erbjuder tjänster som anknyter till kulturmiljö och både i Karleby och i Mellersta Österbottens landskap inom ramen för den regionala ansvarsuppgiften. Museet gör projekt av utvecklingsmålen med stöd av utomstående finansiering, eftersom det inte är möjligt inom ramen för budgeten.

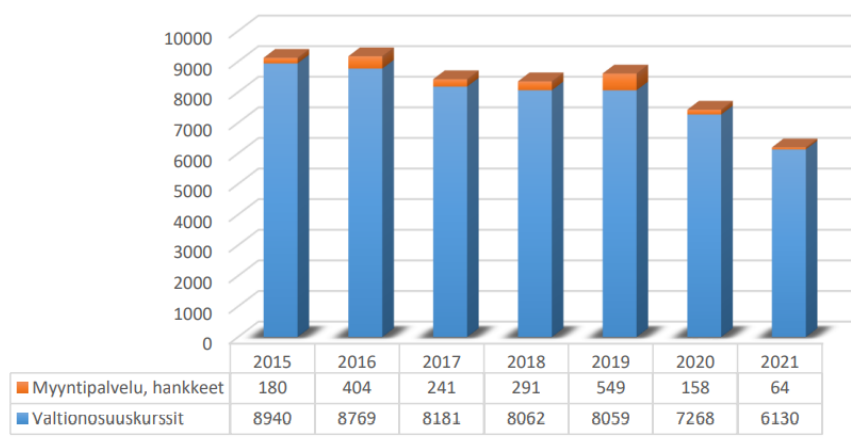
KHRM museum strävar efter att driva en innovativ verksamhet och att erbjuda inklusiva tjänster. Med inklusivitet avses att allmänheten görs delaktig både när det gäller museets processer och sätt att sänka tröskeln till museet. Det innebär att museitjänsterna täcker och riktas också till sådana grupper som i vanliga fall inte använder museets tjänster. Särskilt för detta ändamål har museet tagit sina tjänster utanför museet fysiska väggar.

Inklusiviteten representeras av bl.a. åtgärder som förverkligas i projekt och en mångfasetterad evenemangsproduktion som är riktad till personer i olika åldrar, särskilt ETT (specialbyrå för lokalhistorisk forskning) och konceptet *Taide boxissa*, som var ett hyte-pilotprojekt. Det möjliggör att museets tjänster, samlingar och utställningar tas till platser där publikens tillgång till objekt är begränsad av en eller annan orsak. Sådana platser är bl.a. stängda anstalter, fängelser, vårdanstalter och sjukhus. Ett museibesök anses vara ett socialt recept.

Karlebynejdens institut

Karlebynejdens institut främjar invånarnas välfärd och bildning genom att erbjuda möjligheter till livslångt lärande. Under 2021 erbjöd Karlebynejdens institut 786 kurser som riktats till invånarnas behov. I kurserna deltog 6200 gånger. Institutets utbud är allmänbildande, intresseinriktat och hjälper i yrket. Institutet har också grundläggande undervisning i bild- och ordkonst för barn och unga. Institutets studerande utvecklar sig själva och bygger och underhåller samtidigt sitt sociala liv. Institutets verksamhet är en viktig del av den kommunala servicen. Den påverkar befolkningens kunskaper, välfärd, hälsa och områdets livskraft.

Opiskelijat 2015-2021

Indikator: Karlebynejdens instituts studerande 2015–2021

Coronarestriktionerna har påverkat antalet studerande vid Karlebynejdens institut bl.a. för att man var tvungen att begränsa antalet studerande institutets verksamhetsgrupper.

9.2 Organisationer och föreningar

Medborgarorganisationerna har en viktig roll i främjandet av hälsa och välfärd. Därför stöder staden olika organisationer genom bidrag. Organisationernas arbete sker nära medborgarnas vardag. I dem kan man delta i samhällets verksamhet och olika hobbyer. Genom växelverkan i verksamheten och gemenskap uppstår socialt kapital. Verksamheten i organisationer erbjuder möjligheter till påverkan i samhället till medborgare som annars inte så lätt blir hörda. I Karleby finns många olika organisationer vilkas verksamhet främjar välfärd, hälsa och delaktighet. (THL) Enligt undersökningen FinSote deltar 30,9 procent av 20 år fyllda i Karleby aktivt i verksamheten i organisationer. Andelen är större än i jämförelsekommunerna och i hela landet i medeltal.

Kommun	2020
Karleby	30,9
Borgå	23,4
Seinäjäki	24,3
S:t Michel	24,6
hela landet	27,7

Tabell: Andelen personer (%) som deltar aktivt i föreningsverksamhet eller dylikt. (Källa: FinSote 2020).

10 SERVICETILLFREDSSTÄLLELSE

Karleby har deltagit i Kommunförbundets invånarenkät 2020. Invånarenkäten utreder vad kommuninvånarna anser om sin egen hemkommuns verksamhet, service, påverkan och beslutsfattande. 293 personer från Karleby svarade på enkäten och svarsprocenten var 29,3.

På frågan om kommuninvånarnas bedömning av sin egen kommuns placering i en fiktiv tävling mellan kommunerna om vilken kommun som är bra att bo och leva i bedömde 51 procent att Karleby placerar sig rätt bra / mycket bra.

Kokkolalaisten arviot kuntansa sijoittumisesta kuntien välisessä kuvitteellisessa ”hyvä asua ja elää” –kilpailussa.

Vastausten %-jakaumat sekä keskiarvot asteikolla 1-5; mitä suurempi arvo, sitä positiivisempi arvio.

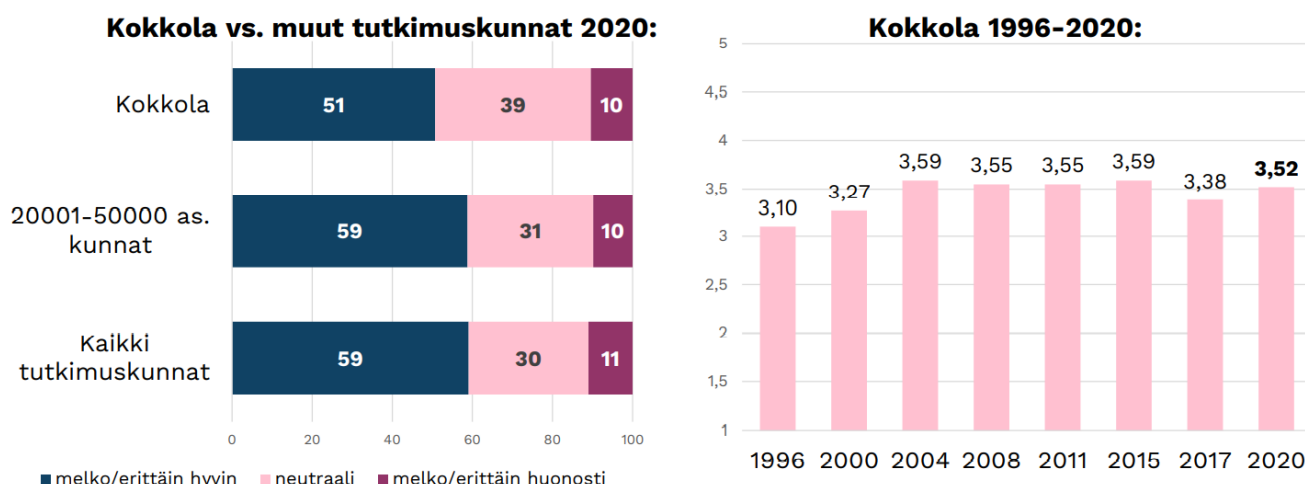

Bild: Invånarundersökningen 2020, Kommunförbundet.

På frågan om hur kommunal service sköts fick bibliotekstjänsterna, avfallshanteringen, återvinningsverksamheten, motions- och idrottstjänster samt medborgar- och arbetarinstitutet bäst betyg. Mest att förbättra såg svaren i kollektivtrafikens tjänster och i underhållet av vägar och gator.

Kokkolalaisten mielipiteet kunnallisten palvelujen hoidosta 2020. (palvelutytyväisyys =PT)

Vastausten keskiarvot asteikolla 1-5; 1=erittäin huonosti hoidettu, 5=erittäin hyvin hoidettu. (kaikki kantaa ottaneet)

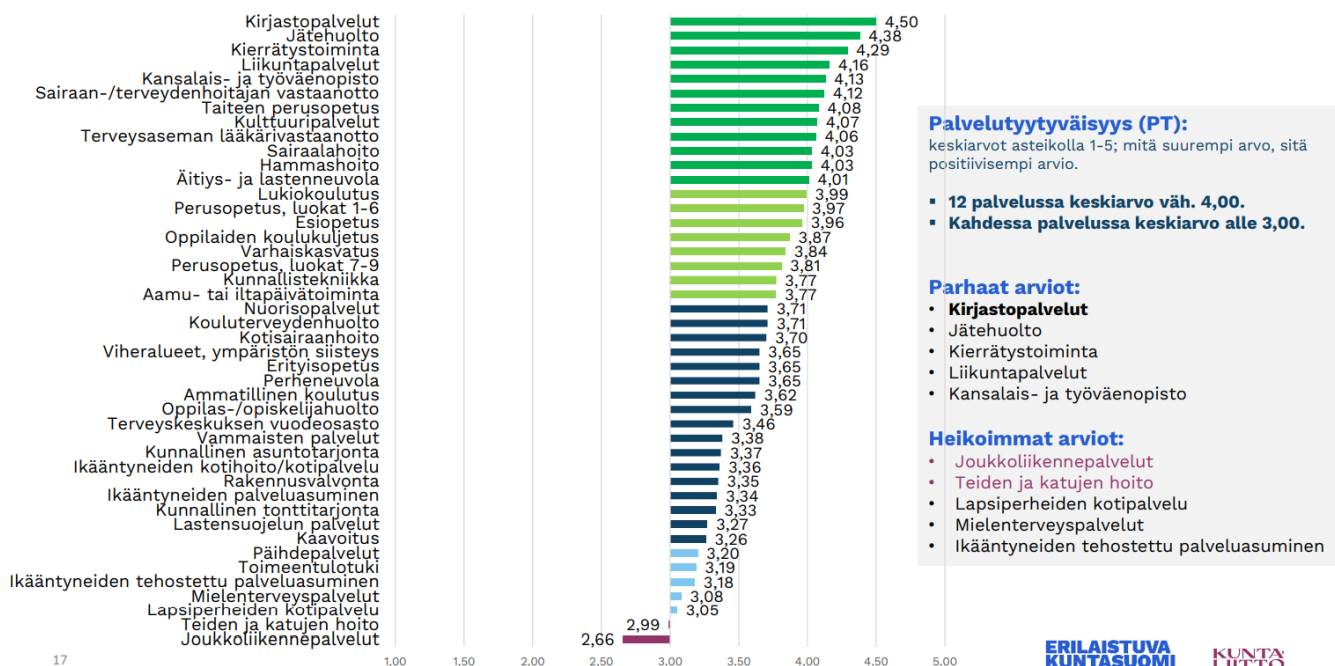

Bild: Invånarundersökningen 2020, Kommunförbundet.

När man granskar nöjdheten med servicen inom olika sektorer märker man att varje sektor får ett bättre resultat jämfört med 2008. De ändringar som har skett mellan 2017-2020 har varit mycket små om man inte räknar med det förbättrade resultatet för tekniska tjänster.

Palvelutyytyväisyys Kokkolassa sektoreittain tarkasteltuna ajanjaksolla 2008 – 2020.

Indeksien keskiarvot asteikolla 1-5; mitä suurempi arvo, sitä positiivisempi arvio.

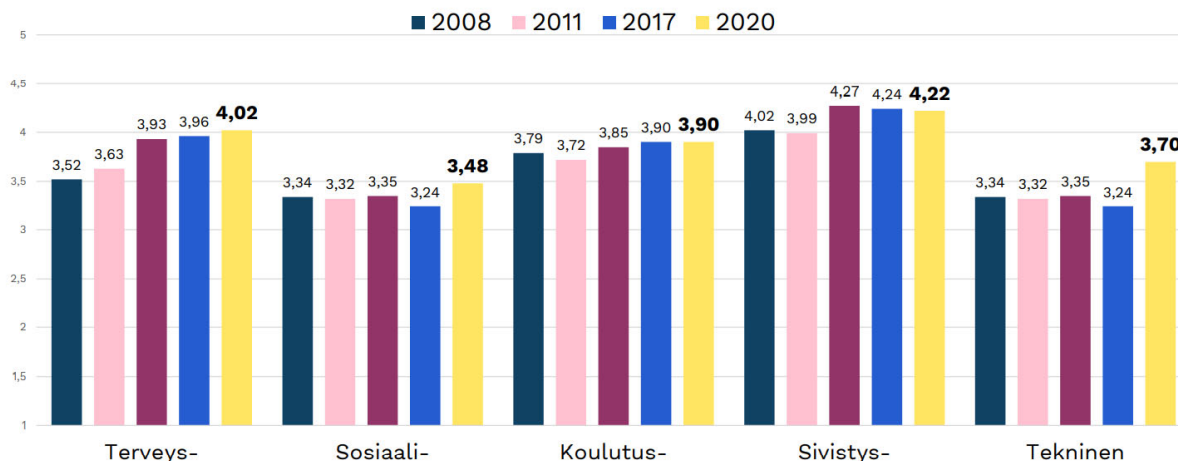

Bild: Invånarundersökningen 2020, Kommunförbundet.

När man jämför servicenöjdheten och tillgången till/tillgängligheten hos service märker man att det inte finns stora skillnader mellan dem, ändå är skillnaden mellan servicenöjdheten och tillgången till/tillgängligheten hos service störst inom hälso- och sjukvårdstjänster.

Karleby placerar sig rätt bra i jämförelsen med städer i samma storleksklass och får också ett bättre resultat än alla undersökningskommunerna i medeltal.

Kuntalaisten yleinen palvelutyytyväisyys 20 001 – 50 000 asukkaan tutkimuskunnissa 2020. Kokkola vs. muut

Palvelutyytyväisyysindeksien keskiarvot asteikolla 1-5; mitä suurempi arvo, sitä positiivisempi arvio.

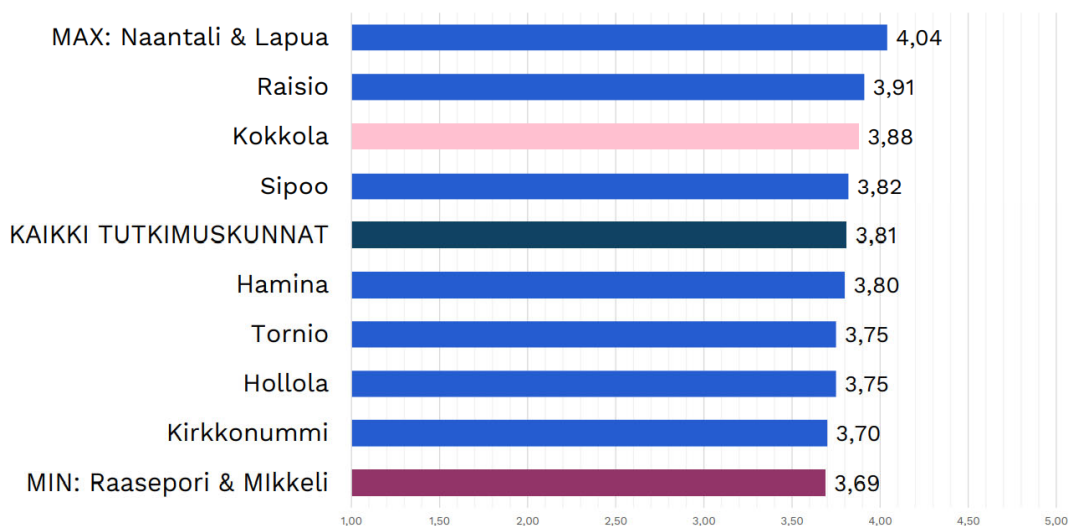

Bild: Invånarundersökningen 2020, Kommunförbundet.

SAMMANFATTNING

Målen för välfärdsarbetet 2018–2021 var:

1. Organisering av välfärdsledningen
2. Konkretisering av målsättningen för välfärdsarbetet
3. Främjande av delaktighet och stärkande av gemenskap

Organiseringen av välfärdsarbetet har gjorts smidigare och stadsorganisationens sektorsövergripande välfärdsarbetsgrupp har sammanträtt regelbundet.

Möjligheten att **fastställa välfärds mål** i budgetverktyget Targetor har förtydligat sambandet mellan stadsstrategin och uppställandet av mål för välfärdsarbetet. Välfärdsarbetsgruppen ansåg att det fanns ett behov att förtydliga definitionerna av välfärds målen och därför gavs ansvarsområdena mera detaljerade anvisningar i samband med budgetprocessen. Välfärds målen nämns skilt också i budgeten för 2022.

Organiseringen av stadens välfärdsarbete behandlades när förvaltningsstadgan reformerades och bildningsväsendet delades upp i två nämnder. I samband med beredningen av organiseringen av välfärdsarbetet gjordes tjänstearrangemang som ledde till att en välfärds koordinator, som anställdes i slutet av 2021, i fortsättningen svarar för välfärdsarbetet tillsammans med välfärdsarbetsgruppen.

Stadens barnvänlighet och barns och ungas delaktighet lyfts starkt fram i välfärdsarbetet. Karleby fick 2020 Unicefs erkännande Barnvänlig kommun. I en barnvänlig kommun innebär beviljandet av erkännandet att

- barnen är jämlika kommuninvånare och upplever att de är betydelsefulla i sina närmiljöer
- barn och unga deltar aktivt i utvecklingsarbetet
- hela kommunen har förbundit sig att genomföra modellen och utveckla den
- kommunen förbinder sig till långsiktigt arbete som syftar till strukturella förändringar
- de mest sårbara barn och barngrupper beaktas i utvecklingsarbetet

Arbetet för att utveckla barn- och ungdomsvänligheten fortsätter i Karleby eftersom man varje dag ska se till att barnets rättigheter tillgodoses i enlighet med handlingsplanen. Karleby stad välfärdsgrupp samordnar utvecklingsarbetet.

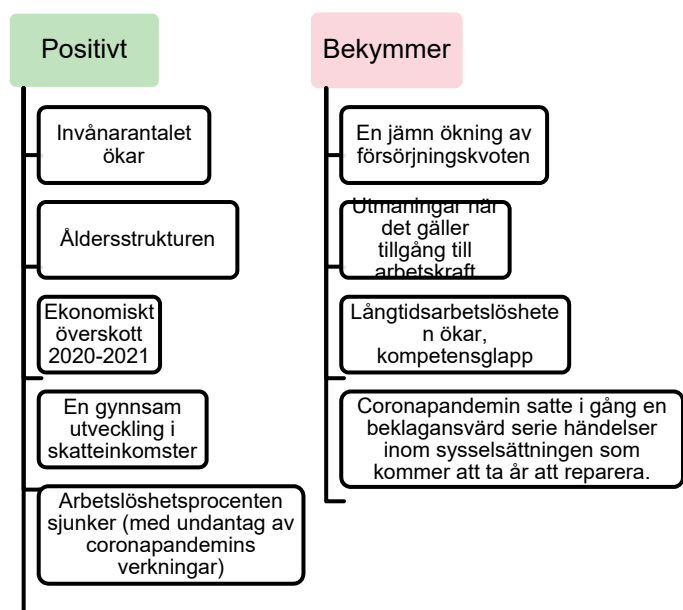
År 2021 inrättades en välfärdsfond för barn, unga och familjer. Fondens syfte är att främja i Karleby boende barns och ungas samt deras familjers jämställdhet vad gäller hobbyn och fritidsverksamhet samt att förbättra tillgången och tillgängligheten till kultur-, motions- och andra fritidstjänster på Karleby stads område.

Karleby nationalstadspark, som grundades genom Miljöministeriets beslut den 3 juli 2020, främjar välfärden hos kommuninvånare i alla åldrar. Nationalstadsparkerna är vårt lands mest värdefulla kultur-, rekreations- och naturobjekt i stadsmiljö eller i stadsmiljöns omedelbara närhet. Nyckelelementen i Karleby nationalstadspark är de havsnära influenserna, landhöjningen och de historiska elementen som anknyter till näringslivet och bosättningen samt de olika och välbevarade skikten i stadsstrukturen. En viktig aspekt för nationalstadsparken är också de varierande och omfattande naturområdena och de mångsidiga rekreationsanläggningarna.

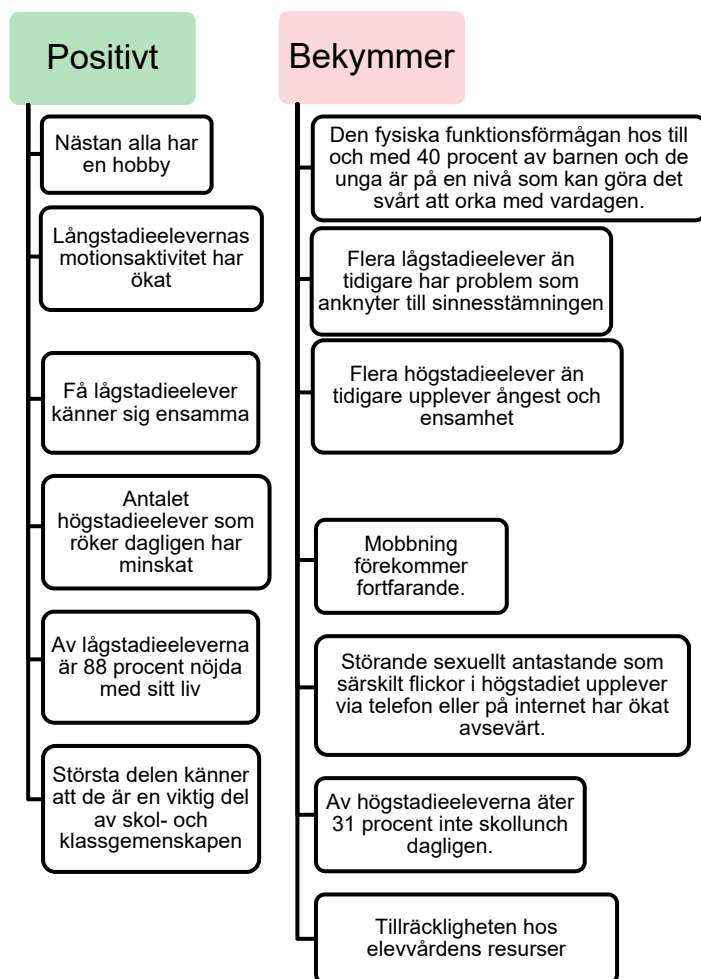
Den bild av kommuninvånarnas välfärd som välfärdsberättelsen gestaltar ligger till grund för välfärdsplanen och styr målsättningarna och åtgärderna.

Sammanfattning av de viktigaste faktorerna som utgående från välfärdsberättelsen bäst beskriver invånarnas välfärd:

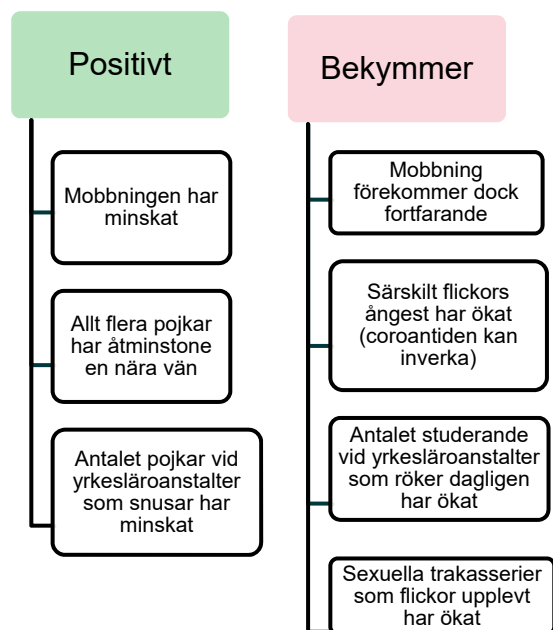
Ekonomi och livskraft

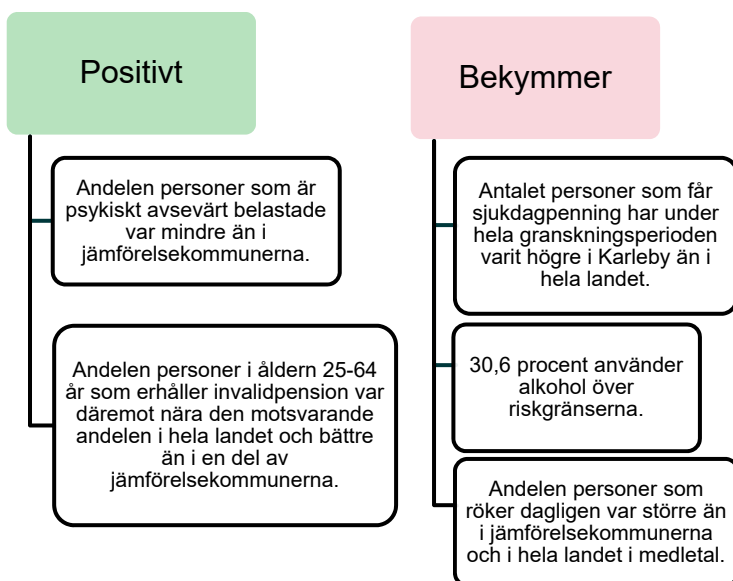
Barn, yngre tonåringar och barnfamiljer

Unga och unga vuxna

Invånare i arbetsför ålder

Äldre

